

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

HAZRETİ ALİ'YYÜL - MURTEZÂ

Radıyallahu Anh

Ramazanođlu
MAHMUD SÂMÎ

 ERKAM
YAYINLARI

Hz. Ali -radiyallahu anh- diyor ki:

Ey Oğull..

Her şeyden önce Allah'dan kork. Bütün emirlerini yerine getir. O'nu anmakla kalbini yaşat. İpine sımsıkı sarıl. Eğer tutunursan Rabbinle aranızdaki bağdan daha kuvvetli hangi bağ bulunabilir? Kalbini mev'iza ile yaşat. Zâhidlikle onu öldür.

Ciddi olarak ölümü an. Ve ölümü anmakla kalbini yaşat. Her şeyin yok olacağını bil ve kalbinin de yoklukta karar kılacağını ona bildir. Ona dünyâ fâcialarını ve musîbetlerini teker teker göster. Zamanın şiddetini ve kükreyişini gece ve gündüzlerin aleyhine çevrildiğini düşün hatırla ve hatırlat...

Okucularımıza,

*Muhterem Müellif Ramazanođlu Mahmud Sâmi Efen-
di'nin Hz. Ali isimli bu eseri daha önce büyükboy olarak Hz.
Osman isimli eseriyle berâber müştereken neşredilmişdi.*

*Bu defa aynı eser, müellifi'nin emir ve işaretleriyle, ken-
dilerinin tensib buyurdukları me'hazlara müracaatla genişleti-
lerek yeniden tab'edildi. Ancak müellifin emirleri muvâcehe-
sinde yapılan bu ilâvelerin, 1. baskıdan tefriki için başlıkların
yanına ** işâreti konulmuştur.*

Erkam Yayınları

HAZRET-İ ALİ

— radiyallahu anh

NESEBİ **

Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'ın künyesi "*Ebû'l-Hasen, Ebû Tûrâb*", lakabı "*Haydar*", unvanı "*Emiru'l-mü'minin*"dir. Bâbası *Ebû Tâlib*, amcasının kızı ile izdivâc eylediğinden Hazret-i Ali, hem pederi, hem validesi tarafından Haşimîdir ve Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in amcazâdesidir. Bi'set-i seniyye'den on sene, Hicretten yirmiüç sene önce Receb ayının onüçüncü günü Mekke-i Mükerreme'de doğmuştur.

Hazreti Ali'nin vâlidesi *Fatıma binti Esed*, valide-i muhteremeleri Hazret-i Âmine'nin irtihalinden sonra dedesini de kaybeden Hazret-i Muhammed -aleyhi's-salâtu ve's-selam-'ı şefkat ve merhametle karşılamış, Ona öz evlâdı gibi bakmıştı.

Hazret-i Ali, Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'e nübüvvet gelmeden on sene evvel doğmuştur.

Ebû Tâlib'in çoluk çocuğu çok olduğundan kendisi ma-
işet darlığı içindeydi. Bu sebeble Resûl-i Ekrem -sallal-
lahu aleyhi ve sellem- Hazret-i Ali'nin terbiye ve iâşesi-
ni üzerine almış ve onu yanında büyütmüştür.

Hazreti Ali -kerremellahu vecheh-'in vâlide-i muhte-
remeleri Fatıma bint-i Esed Hazret-i Ali -radiyallahu
anh-'ın rivâyetine göre müslümanlığı kabul etmiş ve
Mekke'den Medine'ye hicret etmiştir. Fatıma bint-i
Esed vefât ettiği zaman Resûl-i Ekrem kendi gömleğini
göndererek onun bu mübarek gömlekle tekfin edilmesini
emir buyurmuş ve onu kabre bizzat indirmişlerdir. Bu
suretle bir zamanlar kendisine şefkat ve merhametle
bakan bu mübârek kadına karşı şükran borcunu öde-
miştir. Hazret-i Fatıma bint-i Esed'in cenâzesinde bulu-
nanlar Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in
ona karşı gösterdiği bu alâkanın sebebini sormuşlar.
Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem: *"Ebû Tâ-
lib'den sonra bu kadının bana gösterdiği şefkat ve mu-
habbeti hiç bir zaman unutmam"* demişti.¹

Nebiy-i Muhterem -sallallahu aleyhi ve sellem-
Hazretlerinin cedd-i âlîleri Abdülmuttalib ahır ömründe
Sultanu'l-asfiyâ'nın himâye ve muhafazasını oğlu Ebû
Tâlib'e vasiyyet eylemişti. Bâhusus bu vasiyyete kendi-
sinin son derece şefkat ve mahabbeti inzımam edince
ölünceye kadar Rasûlullah'a hüsn-i hizmet ve muâve-
nete bez-i kudret eylemiştir. Rasûlullah -sallallahu
aleyhi ve sellem-'in ızhâr-ı nübüvvet ve dâvetlerine hiç-
bir vakit tekzîb yoluna gitmeyip İslâm'ın dîn-i hak oldu-

1. İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe, 3.

ğunu tasdik etmiş ve Kureyş'in taarruz ve teaddiyâtından her vechile muhâfazaya cehd ü gayret etmişse de, ihtiyarlığında âbâ ve ecdâdının bulunduğu dini terketmeyi bir âr zu'miyle ve şerefine nakisa îras eder zannıyla İslâmını ızhâr etmemişdi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- amcası Ebû Tâlib'in son nefesinde İslâmını ızhar etmesini arzu buyurduklarında nihayet rûhunu teslim ederken dudaklarının tahrik ettiği görülüp yanında bulunan birâderi Hazret-i Abbas tarafından Kelime-i Şehâdet söylediği Risâlet penah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'e tebşir olunmakla:

"Seni hidâyete eriştiren Allah'a hamd olsun yâ Amca!" buyurdıkları mervidir.

Bir gün Ebû Cehil, Şeybe, Utbe ve bir alay süfaha Ebû Tâlib'in yanına toplanıp ona:

-Arab kavmi arasında yeni bir din ihdâsıyla Kureyş'in putlarını her vakit ta'n u teşnî eden Muhammed'i -sallallahu aleyhi ve sellem- bizim elimize teslim et ki, kılıncımızla terbiye edelim ve illâ iş başka renk kesberler diyerek hezeyanla tehdid edip savuşmuşlardı.

Ebû Tâlib bu süfihadan işittiği acı sözleri söyleyerek cidâle sebebiyyet verecek bu gibi ahvalden ferâğat etmek muvâfık-ı akil ve hikmet olduğunu münâsib lisanla arz u beyan eyledikte Hazret-i Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Benim bütün bu söz ve fiillerim emr-i ilâhi mûcibi

sâdir olageldiğinden bana bu hususda hiçbir şey mâni olamaz” dedi.

Bu kelâm-ı nebevîden müteessir olan Ebû Tâlib hüngür hüngür ağlayarak şu neşideyi inşad eylemiştir:

وَاللَّهِ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ بِجَمْعِهِمْ - حَتَّى أُوَسِّدَ فِي التُّرَابِ دَفِينًا
فَاصْدَعْ بِأَمْرِكَ مَا عَلَيْكَ غَضَاصَةٌ - وَأَبَشِّرْ بِذَلِكَ وَقَرِّ بِذَلِكَ عِيُونًا
وَدَعْوَتِي وَعَلِمْتُ أَنَّكَ صَادِقٌ - وَلَقَدْ صَدَقْتَ وَكُنْتَ قَبْلُ أَمِينًا
أَظْهَرْتَ دِينًا وَقَدْ عَلِمْتُ بِأَنَّكَ - مِنْ خَيْرِ أَدْيَانِ الْبَرِيَّةِ دِينًا
لَوْلَا الْمَلَأُ مَهٌ وَلَوْ حَذَارٍ مَسْبَبَةٌ - لَوَجَدْتَنِي سَمَحًا بِذَلِكَ مُبِينًا

“Allah’a kasem ederim ki ben şu toprağa gömülmedikçe onlar sana bir zarar erişdiremezler.

Sen karîrül-ayn ve müsterih’ul-hâtır olarak me’mur olduğun vazifeni tamamlamaya çalış.

Beni dâvet etdin. Ben de bilirim ki sen sözünde sadık ve benim hakkımda hayırhahsın. Çünkü dünyâya geldiğin günden bu ana kadar senden asla hilâf-ı hakikat bir şey sadır olmamış bir zât-ı emniyyet-penâhsın!

Izhâr ettiğin dinin diğer dinlerden hayırlı, hakiki bir din olduğu nazarımda sâbit olmuştur.

Eğer kavm u kabîlemin “Ebû Tâlib âbâ ve ecdâdının dinini terketti” gibi melâmet ve serzenişine mâruz kalacak olmasaydım yahud “yaşlılığımdan nâşi bunamış” demeleri ihtirazı olmasaydı şübhesiz ben senin

mükaddes dinine teberyyetle mânen olduğu gibi mad-
deten dahi dest-i inâbetimi hâk-i pâ-y-i risâletine uzat-
mış olduğum halde bulurdün!"

Müslümanlığı Kabûlü

Ali -radiyallahu anh-'ın beş yaşını ikmal etmek üze-
re bulunduğu sene Hicazda yağmursuzluktan kaht u
ğalâ olduğundan umum ahâli ve Kureyş kabilesi de fev-
kalâde zarûrete düçâr olmuştu. Kesret-i iyâli hasebiyle
Ebû Tâlib'in de hali pek müşkil olmasına mebnî Hazret-i
Fahru'l-mürselin -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz
amm-i vâlâları Hazret-i Abbas'a:

-Ebû Tâlib fakîru'l-hâl, kesîru'l-iyâldir. Gidelim bir
iki çocuğunu yanımıza alarak zarûretini mümkün mer-
tebe hafifletelim, diyerek Hazret-i Abbâs ile birlikte Ebû
Tâlib'e gitmişlerdi.

Ebû Tâlib de cevâben:

-Bana Akîl'i bırakınız da ne yaparsanız yapınız, de-
miş, Hazret-i Nebiyy-i Mükerrrem -sallallahu aleyhi ve
sellem- Efendimiz beş yaşında olan Hazret-i Aliyy-i
Hayder'i, Hazret-i Abbas da Ca'fer'i almıştı.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazret-i
Ali'nin terbiye ve iâşesini deruhde ederek onu yanına
aldıktan sonra Hazret-i Ali Resûl-i Ekrem'den ayrılma-
mış, bu sâyede müslümanlığa dâir bütün hâdiseleri,
müslümanlığın inkişafı ile alâkadar bütün vak'aları ya-
kından görmüş ve içinde yaşamıştır.

Hazret-i Ali, Resûl-i Ekrem'in yanına geldikten

sonra bir gün onun, zevcesi Hazret-i Hatice ile birlikte ibadetle meşgul olduğunu görmüş, onların bu ibâdeti onun saf ve temiz kalbi üzerinde derin bir tesir bırakmıştı. Resûl-i Ekrem'in ibadeti Hazret-i Ali'nin merakını uyandırmış ve Resûl-i Ekrem'den bunun ne olduğunu sormuşdu.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Ali'ye "şirkin mahiyetini, bir insan için ne derece haysiyet kırıcı ne kadar kötü ve seciyye-i insaniyyeyi alçaltıcı bir şey olduğunu" izâh etmiş, daha sonra ona "tevhidin mâ-nâsını" anlatarak kendisinin nübüvvetini beyan buyurmuş ve tevhidi kabul etmesini tavsiye etmişti. Ali ilk defa duyduğu bu sözleri evvela yadırgamış, sonra hayret ve tereddüde düşmüş idi.

Ali, müslüman olmak için babasıyla iştişare etmek üzere Resûl-i Ekrem'den müsaade istemiş, Resûl-i Ekrem' de:

- *"Müslüman olmazsan bunu ketmet, kimseye açma!"* buyurmuşdu.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem'in beyanları üzerinde düşünmeğe başladı. Onun kalb ve dimağında hak ve bâtil fikirlerin mücadelesi kasırga gibi esti. Âilesinin Kâbe ile alakası dolayısıyla orada icra edilen ayinleri ve oradaki putları gören Ali'nin hayalinde bunlar ta'zim ve hürmete layık şeylerdi. Halbuki Resûl-i Ekrem bunlara tapmanın şirk olduğunu söylemiş, insan eliyle yontulan taş veya tahta parçalarının insana bir faide ve zarar veremeyeceğini anlatmış, bu putların hiç bir şeyi yaratmadığını ve yaratamayacağını, bunla-

rın insana yardım etmeleri, insanların dualarına icabet etmeleri şöyle dursun kendi başlarına incek bir darbe-ye bile mânî olamayacağını söylemişti.

Ali, Hazret-i Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in beyanlarını teemmül ve tedebbürle:

- "Yâ Rasûlallah! Allah beni yaratırken babamla iş-
tişare etmedi. Ben de babamla iştişare etmiyorum ve
iman ediyorum," dedi ve müslüman oldu.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- müslüman olduğunda
sekiz-on yaşlarında idi.

Çocuklar içinde ilk müslüman olan Hazret-i Ali ker-
remellahu vecheh-'dir.

Ebû Tâlib, Ali -radiyallahu anh-'a sual ederek:

"-Tâbî olduğun din nedir?" dedikte Ali -radiyallahu
anh- babası Ebû Tâlib'e:

-Saygı değer babacığım! Dinim din-i mübin-i İslâm
olup ben Allah'a ve Resûl'üne iman ve Rasûlullah ile
eda-yı salat ederek kesb-i şeref-i bi-pâyân ettim, ceva-
bını vermekle Ebû Tâlib de:

-Muhammed -aleyhisselam -emr-i hayırdan başka
bir işe sevketmez. Sen onun meclisine mülazemet ve
fermanına mütâbeat eyle, demişti.

MEKKE DEVRİNDE HZ. ALİ **

*H*azret-i Ali müslümanlığı kabul ettikten sonra bütün Mekke devrini teşkil eden onüç seneyi Resûl-i Ekrem'le berâber geçirmiştir.

Bu devrede Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Kureyş müşriklerine müslümanlığı tebliğ ediyor, onların ileri gelenleriyle münakaşa ve müzakerelerde bulunuyor ve onların kalblerini yumuşatmak, onların taassubla ve şirkle kararan gözlerini açmak, hurafelerin baskısıyla boğulan dimağlarını nurlandırmak için Kur'an'ın ilâhî ayetlerini okuyor, en tesirli vaazları îrâd ediyor, dağları eritecek, taşlara can verecek en rûhânî ve en samimi telkinlerde bulunuyor, fakat müşriklerin ileri gelenlerinden hasımlık ve düşmanlıkla karşılaşyordu. Hazret-i Ali, Resûl-i Ekrem'in bu hal ve hareketlerini görüyor ve ona her hâl ü kârda yardım ediyordu. onun bütün meclislerinde bulunuyor, bütün tebliğatını dinliyor ve beraber ibadet ediyordu.

Hazret-i Ömer'in müslümanlığı kabûlünden önce

müslümanların Mekke'de alenen ibadet etmeleri mümkün olmuyordu. Onun için Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ile sahâbîleri gizlice ibadet ediyor, Hazret-i Ali de onlarla birlikde bulunuyordu.

Bir kerre Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ibadet için Nahle vadisine gitmiş, Hazret-i Ali'yi de birlikte götürmüştü. Resûl-i Ekrem ile Hz. Ali ibadete dalmışlarken Ebû Tâlib buradan geçmiş ve ikisini de ibadete dalmış olarak görmüştü. Ebû Tâlib, onlara ne yaptıklarını sormuşdu. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Allah'a ibadet ettiklerini söyledikten sonra amcasını Hakk'a davet etmiş, onun da kendilerine iltihak etmesini temenni etmiş fakat Ebû Tâlib kendisinin ma'zûr görülmesini istemişti. Hazret-i Ali bu hâdiseyi anlatarak der ki:

"Nahle vadisinde Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte ibadet ediyorken babam Ebû Tâlib görünmüş ve Rasûl-i Ekrem'e "ne yapıyorsunuz?" diye sormuştu. Resûl-i Ekrem ona ibadet ettiğimizi söyleyerek müslümanlığa dâvet etti. Babam da şu cevabı verdi: "Sizin yaptığınızda bir beis görmediğim gibi söylediklerinizde de bir beis yoktur. Fakat bana karışmayınız."

Hac mevsiminde bütün kabileler Mekke'de toplanırlardı. Kâbe bütün Arabların mâbedi olduğundan Arabistan'ın en ücra köşelerinden bile Mekke'ye bölük bölük ziyaretçiler gelirdi. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- bu fırsattan istifade ile Arab kabileleriyle te-

mas ederek onlara İslâmı tebliğe çalışırdı. Bu sıralarda Resûl-i Ekrem'e Hazret-i Ebû Bekir refakat ediyor ve ona yardımda bulunuyordu. Hazret-i Ali ise Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in maiyyetinde bulunurdu. Veya Kâbe'ye giderek Kâbe'nin üzerindeki putlardan birkaçını kırarak dönerdi.

Hazret-i Ali bu hadiselerden birini şöyle hikâye eder:

Bir gün Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem bana buyurdular:

-Yâ Ali, benimle gel!

Kâbe-i Şerife vardık. Girdiler. "Otur!" buyurdular. Oturdum. Kâbe'nin damına çıkmak için mübarek iki ayaklarını omuzuma koydular. Meğer orada müşriklerin bakırdan veya sarıdan putları varmış. Omuzuma çıktılar. Nübüvvet ağırlığına tâkatım yetmediğine vâkif olup yere indiler. Bu defa kendileri oturup:

-Yâ Ali, omuzuma sen çık da o putları parçala, diye buyurdular. Edeb edip ben dedim ki:

-Yâ Rasûlallah! Sizin mübarek omuzunuza ayak koymak kimin haddine? Buyurdular ki:

-Ya Ali! Hak hizmetinde olan ayak enbiya omuzuna bassa, şaşılmaz!

Emre imtisal edip omuzuna bastım. Beni kaldırdılar. Şöyle zannettim ki, eğer ufk-ı semaya erişmek mu-

rad etsem ererdim. Sonra o putları yüzleri üzre bırakıp parça parça ettim ve geri inip sūr'atle gitdik, kimse görmedi.²

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-, ilk vahiy geldikten üç sene sonra müslümanlığı açıkça tebliğ başlamıştı. Bu müddet zarfında emr-i ilâhiye imtisalen sadece itimad ettiği zevâta tebliğ ediyordu. Nübüvvetin dördüncü senesinde:

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

“Artık en yakın akrabalarını inzar et, uyar!”³ emrini aldı.

Artık açıktan tebliğat devri başlamıştı. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- önce en yakın akrabasını inzar edecek ve onlara hak ve hakikatı tebliğ edecekti. Bunun için insanları bir yerde toplamak gerekiyordu.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- bu iş için Safâ tepesini seçmiş, burada toplananlara kendisini Allah'ın Resûlü olduğunu ve ittibâ etmeleri gerektiğini beyan etmiş; fakat Kureyş'in ileri gelen sūfehâsi onunla istihza etmişlerdi. Putperestlik Kureyş'in iliğine işlemekle menfaatleri kendilerince Putperestlikle kaimdi. Kureyş şu haliyle müslümanlığa açıkça cephe alıyor, kabûle yanaşmıyordu.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- aldığı

2. Müsned-i Ahmed bin Hanbel. Mevâhib: 312

3. Şūra Sûresi: 214

ilâhî emri tebliğ ettikten sonra Kureyş'in alay ve hakaretleriyle karşılaşmış, fakat her şeye rağmen ikinci bir toplantının tertibini Hazret-i Ali'ye bırakmıştı.

Hazret-i Ali bir ziyafet hazırlayarak Kureyş'in ileri gelenlerini dâvet etti. Dâvetlilerin sayısı kırktan fazla idi. Bunların arasında Hamza, Abbas, Ebû Leheb ve Ebû Tâlib de bulunuyorlardı. Herkes toplandıktan ve yemek yenildikten sonra Hazret-i Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- kalktı:

- *"Ey Abdü'l-Muttalib oğulları! Ben size ve bütün insanlara gönderilmiş bulunuyorum. İçinizde kimler benim kardeşim ve dostum olmak üzere bana bey'at edecek?"* dedi.

Hâzırûndan hiç birisi kıymıldamadı. Topluluk içinde yaşı en küçük olan Hazret-i Ali idi. Kalktı, Resûl-i Ekrem onu oturttu. İki kere daha kalktı. Rasûlullah onu yine oturttu. Üçüncüsünde Ali'ye elini uzattı.⁴

Hazret-i Ali, yaşının küçüklüğüne rağmen Resûl-i Ekrem'in kuvvetli bir kolu olacağını söylemiş, Resûl-i Ekrem de ona *"Kardeşimsin, vezîrimsin."* buyurmuştu.⁵

Hicrette Hazret-i Ali **

Resûl-i Ekrem -sallahu aleyhi ve sellem- Mekke'de onüç sene kadar müşriklere dini tebliğ ile meşgul oldu. Bu müddet zarfında Resûl-i Ekrem ile ashabanın etrafında toplananlar müşriklerin en şiddetli eza ve cefalarına ma'ruz kaldılar.

4. Müsned-i Ahmed bin Hanbel

5. Taberî; Asr-ı Saâdet 5/56

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- muvakat bir tedbir olarak ashabının bir kısmını evvela Habeşistan'a gönderdi. Sonra ashab, peyderpey Medine'ye hicret etmeğe başladılar. Mekke'de bir müddet sonra Resûl-i Ekrem'in beraberindeki müslümanların sayısı iyice azaldı.

Kureyş, müslümanların kafile kafile Mekke'den çıkıp gittiklerini sezdikten sonra büyük bir endişeye düştü. Ya müslümanlar gittikleri yerde tutunur, orada kuvvet ve satvet sahibi olursa netice ne olur endişesi onları için için rahatsız etmeğe başlamıştı. Çünkü müslümanlar kuvvetlendikten sonra çıkarıldıkları yurdlarına tekrar dönmek isteyecekler, o zaman Kureyş mukavemet edemeyecek ve serbest bırakmağa mecbur olacaktı.

Uzun tedbir düşüncelerinden ve toplantılardan sonra Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'i ortadan kaldırmaktan başka çare bulamadılar. Kendilerine göre müslümanların ekserisi de hicret ettiğiinden ve Rasûlullah'ın yanında az kimse kaldığından bu iş kolay görünüyordu.

Bu fırsatı ganimet bilen Kureyş Dârü'n-Nedve'de toplandılar ve meş'ûm kararlarını verdiler. Tedbirleri, Haşimileri ayaklandırmayacak, dahili bir huzursuzluğa sebebiyet vermeyecek şekilde tatbik etmekte. Bunun için de çare olarak Kureyş kabilelerinin her birinden kuvvetli ve iş bilir birer genç seçilecek, bunların hepsi birden kararı tatbik edecekler, böylece suçu bir kimseye yükleme durumu ortadan kalkacak ve kan dâvasında bulunması önlenecekti. Çünkü Haşimoğulları Kureyş'e karşı ayaklanmaz diye düşünüyorlardı.

Fakat meşîyyet-i ilâhiyye bütün dünyayı aydınlatacak, bütün dünyaya tevhid imanını neşredebcek meş'aleyi söndürmeyecekti. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- vahy-i ilâhi ve müşriklerin kararından haberdar olup hicret için emir aldı. Ve Hazret-i Ali'yi çağırırdı. Ona, önce yatağında yatmasını emir buyurdu ve kendisi Hazret-i Ebû Bekir'in evine gidip onunla birlikte Mekke'den hareket etti.

Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh- tereddüd etmeden Resûl-i Ekrem'in yatağına girdi. Dışarıda Kureyş'in gençleri toplanmışlar, kılınçlarını çekmişler, Hâne-i Sadet'i muhasara ederek kararlarını yerine getirmeye hazırlanmışlardı. Hazret-i Ali gayet şecaatli ve cesaretli olup fazla bir endişe göstermiyordu. Evi dışarıdan muhasara edenler içeriye gözetliyor, Hazret-i Peygamberin şafak vaktinde çıkmasını bekliyorlardı. Bu sıralarda Resûl-i Ekrem'in ikamet ettiği yer, Gülsüm bin Hidm'in eviydi.

Sabahleyin ortalık ağarırken Kureyş süfahası içeriye bir kerre daha bakmışlar, Resûl-i Ekrem'in yatağında Ali'nin yattığını görmüşlerdi.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yatağında Ali'yi gören Kureyş süfahası evvela: "Eğer Muhammed Mekke'den çıkmış olsaydı Ali'yi de beraberinde götürürdü" şeklinde bir düşünce ile şaşkınlığa kapılmışlar, sonra bütün beklemelerinin beyhûde olduğunu anlayarak Hz. Ali'yi bırakıp Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'i takibe koyulmuşlardı.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hz. Ali'ye Medîne'de kendilerine iltihak etmesini emir buyurmuş, Hz. Ali de gece yürüyüp gündüz dinlenerek epeyce meşekkatden sonra Medîne'ye vasil olmuştu. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hz. Ali'nin geldiğini işittiğinde:

- "*Ali'yi bana çağırınız!*" buyurmuşlar, kendisine:

-Yâ Rasûlallah yürümeğe takatı kalmamıştır, diye cevap verilince Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- onun yanına geldi.

Hz. Ali (r.a.)'ın ayaklarının şiştiğini ve kan damladığını görünce merhametinden ağlamış ve onu kucaklamışlardı. Nebiyy-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- mübarek rik-i şeriflerini ellerine alarak Hz. Ali'nin ayaklarını mesh ile afiyeti için duâ buyurmuşlar, Hz. Ali o saatde şifâyâb olarak şehâdetine kadar ayaklarından şikayet etmemiştir.⁶

6. Üsdü'l-Ğabe, 4/96

MEDİNE DEVRİNDE HZ. ALİ **

*R*esûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Medîne'ye muvâsalatından ve orada yerleşmesinden sonra Kureyş'in endişesi artmıştı. Müslümanlar Peygamberleriyle birlikte Mekke haricinde bir yurd bulmuşlar, orada sayıları artmış ve kuvvet kazanmağa başlamışlardı. Müslümanların Medine'de yerleşmeleri Kureyş'i haddinden fazla rahatsız ediyordu. Çünkü Medîne, Mekke'nin Suriye yolu üzerinde olup Kureyş'in ticaret yolu böylece tehlikeye düşüyordu. Kureyş için hayat-memat meselesi olan bu işi kökünden halletmek için Bedir Savaşına hazırlandılar. Bedir savaşından itibaren bütün gazvelerde Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh- Hazretlerinin hizmetleri büyüktür.

Bedir Gazvesinde **

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- üçyüz mücahidle Bedir'e hareket ederken iki sancağının birisini Hazret-i Ali'ye vermişti. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Bedir sahasına yaklaştığı sırada düş-

manın ahval ve hareketini gözetlemek için Hazret-i Ali ile birkaç sahabîsini gönderdi. Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh-'in vaktinde hareket etmesi neticesinde müslümanlar harb meydanının hakim noktalarını ve mühim mevkîlerini işgale muvaffak olmuşlardı.

Bedir Gazvesi Hicret'in ikinci senesinin Ramazanının onyedinci günü vuku' bulmuş, muharebe evvela ikili karşılaşmalarla başlamış, Kureyş tarafından çıkan üç mübarize karşı ensardan çıkan üç kişiyi Kureyşliler hiçe sayıp hakaretle karşıladılar ve kendilerince haseb ve neseb itibariyle çok geride bulunan ensar ile mukatele-ye tennezzül etmeyeceklerini söylediler.⁷ Bunun üzerine Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem:

- "Kalk ya Ubâde, kalk yâ Hamza, kalk ya Ali!" buyurdular.

Üçü kalkıp Hazret-i Ubâde bin Haris bin Muttalib, Utbe'ye; Hazret-i Hamza bin Abdü'l Muttalib, Şeybe'ye; Hazret-i Ali bin Ebi Tâlib, Velid'e karşı çıktılar.

O vakit Hazret-i Ubâde altmışüç, Hazret-i Hamza ellisekiz ve Hazret-i Ali yirmibir yaşında olup her biri yaşça karşısındaki hasmının akranı idi. Ve cümlesi Arabın ileri gelen kahramanları idiler.

Üçü meydan-ı mübarezeye çıkıp âdet üzere isim ve şöretlerini söylediler. Utbe, Şeybe ile Velid de:

"- Tamam, siz akran-ı kiramımızsınız!" dediler ve cümlesi kılınçlarını sıyrdılar.

7. Asr-ı Saadet, 4/63

Hazret-i Ubâde ile Utbe birbirlerine hamle eylediler ve iki ihtiyar birbirlerini yaraladılarsa da birisi diğèrinin işini tamam edemedi.

Hazret-i Hamza ile Hazret-i Ali birer hamlede hasımlarını öldürdüler ve dönüp Ubeyde'ye yardım ile Ali, Utbe'nin işini bitirdi.⁸ Bunu müteâkib harb umûmileşmiş, bir tarafda hak, bir tarafda batıl dehşetli bir müharebeye girişmişlerdi. Bedir Muharebesi Allah'ın avn u inayetiyle müslümanların muzafferiyetiyle neticelenmişti.

Hazret-i Ali'nin Hazret-i Fatıma İle İzdivacı **

Hicretin ikinci yılı Safer ayında bir cuma günü Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh'in Hazret-i Fâtimatü'z-Zehra -radiyallahu anhâ- ile nikahları Allah'ın emriyle kıyılmıştır. Nikahları kıyıldığı vakitte Hazret-i Ali yirmibir yaşında, Hazret-i Fâtimatü'z-Zehra da onbeş yaşındaydı. Aynı yılda düğünleri yapılmıştır.

Siretü'l-Halebiyye'de derki:

Hazret-i Ali'nin Fâtimatü'z-Zehra ile evlenmesi, Ebû Türeb künyesini alması, kıblenin Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Haram'a çevrilmesi, oruc ve zekatın farz kılınması, sadaka-i fitir ve kurbanın vacib olması hep Hicret'in ikinci yılında olmuştur.

Hazret-i Fâtıma'yı daha önce başkaları istemişler, fakat Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- "*Ben Fatıma hakkında Allah'ın emrini bekliyorum*" cevabını ver-

8. Zübdetü'l-Buhâri

mişlerdi. Cebrâil -aleyhisselam- Fâtıma'nın Ali'ye nikah edilmesi hakkındaki emr-i ilâhiyi getirince Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- nikahlarını kıymıştır.

Hazret-i Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Ali'ye:

- *"Ya Ali, git kendine bir ev kirala da gel"* buyurdu. Zira Ali -radiyallahu anh- evleninceye kadar hep Peygamber Efendimizle beraber kalırlardı. Bu emir üzerine Ali gidip bir ev kiraladı. Muameleyi tamamladıktan sonra Hazret-i Peygamber'in yanına döndü. Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Yâ Ali, Cenab-ı Hak bana, kızım Fatıma'yı sana nikahlamamı emir buyurdu, ben de dört yüz dirhem gümüş mehirle nikahladım."* buyurdu. Ali de:

- *"Ben de kabul etdim ya Rasûlallah!"* diye arz-ı ihtiram eyledi. Hazret-i Peygamber de bundan memnun olduğunu Ali'ye izhar ederek:

- *"Yâ Ali, o dört yüz dirhem gümüşü nasıl ve nerden tedarik edeceksin?"* demesi üzerine; Ali:

- *"Ya Rasûlallah, bende para bulunmaz. Benim gündeliklerle çalışdığımı ve helal kazanmakta olduğumu biliyorsunuz. Yalnız benim kendime aid bir atım ve bir zırhım vardır."* dedi. Hazret-i Peygamber:

- *"At sana çok lâzım olur. Fakat zırhı götür, sat ve parasını getir"* buyurdu.

Hazret-i Ali gidip zırhını Osman bin Affân -radiyal-

lahu anh-'a 480 dirheme sattı. Zerkani der ki: Hazret-i Osman zırhı satın alıp parasını Hazret-i Ali'ye verdikten sonra zırhı da hediye olarak geri vermiştir. Bu alışverişten haberdar olan Hazret-i Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem- Hazret-i Osman'a çok dua ettikten sonra:

- "*Osman cennetde benim refikimdir.*" buyurmuşlardır. Bunun üzerine Hazret-i Peygamber bu paradan bir miktarını ayırıp avucuna aldı ve:

- "*Bilâl-i Habeşî nerededir?*" diye sordu. Hazret-i Peygamber:

- "*Yâ Bilâl, şunu al. Çarşıya çık, biraz gülyağı, gülsuyu al. Geri kalan para ile de bal al, Mescid'in bir kenarında temiz bir kab içinde bal şerbeti yapınız, nikah-tan sonra içelim. Muhacirîn ve ensârdan hazır olan ashabımı mescide dâvet eyle ve Fâtıma-i Zehrâ ile Ali'nin nikâhlarının kıyılacağını halka îlan et*" diye emir buyurdu.

Bilâl emri yerine getirdi. Evvelâ Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Abdurrahman bin Avf -radiyallahu anhüm-gelip oturdular. Mescid-i Şerif'in içi ve dışı doldu. Hazret-i Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- nikâh hutbesi okuyarak nikahlarını kıydılar.

Sonra Peygamber Efendimiz'in emriyle bir tabak taze hurma getirdiler. Oradakilere ikram edildi. Sonra Hazret-i Bilal bal şerbeti dağıttı. Bunun üzerine sahabiler memnuniyyet ızhar ederek Hazret-i Ali'yi tebrik edip duâ ettiler.⁹

9. Üsdü'l-Ğabe, 4/97

Uhud Gazvesinde **

Uhud Gazvesi Hicretin üçüncü senesinde vukû bulmuştur. Kureyş Ordusu müslümanlardan gerek sayıca, gerek techizat îtibariyle üstün oldukları halde müslümanlar muharebenin başında düşmanlarını mağlûb etmeğe muvaffak olmuşlar, fakat düşmanın harb sahasından çekilişini görerek Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrini unutan ve yerlerini terkeden müslüman okçuların ric'at hattını açık bırakmaları üzerine düşman süvârileri bu fırsattan istifade etmiş ve müslümanların üzerine dönerek yüklenmişti.

Okçuların yerlerini terketmeleri müslüman ordusunu bozguna uğratmış ve neticede müslümanlar darma-dağınık olmuşlardı.

Müşriklerin, Resûl-i Ekrem'e benzeyen Mus'ab bin Umeyr'i şehid etmeleri üzerine Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şehid olduğunu îlân etmeleri müslümanları manen bozguna uğratmış, içlerinden birçoğu artık bundan sonra savaşmanın bir mânâsı olmadığını düşünerek savaşı bırakmıştı.

Saîd bin el-Müseyyeb -radıyallahu anh-'ın rivayetine göre Uhud Günü Hazret-i Ali radıyallahu anh- onaltı yerinden yara aldı. Her bir yarası onu muharebeden menedip istirahat ve tedaviye mecbûr edecek derecede-ydi. O günde Ali'ye Cebrâil -aleyhisselam- muâvenet ediyordu.

Buhâri'nin rivayetine göre bu sırada Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- de yaralanmış ve bir dişi kırılmıştı. Hazret-i Ali müşriklerin bayrakdarı olan Ebû

Saîd bin Ebî Talha'ya karşı çıkmış ve onu mağlub etmişti.

Müslümanlar Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hayatta olduğunu anladıktan sonra onu çevrelemişler ve muhafazaya çalışmışlardır. Hazret-i Ali Uhud Gazvesi'nde Resûl-i Ekrem'i canla başla müdafaya çalışmıştır.

Uhud Savaşından dönünce Hazret-i Ali, zevcesi Hazret-i Fatıma'nın yanına gelerek:

- Al şu kılıncımı, ben ne korkağım, ne de soysuzum. Andolsun, ki, ben Muhammed'e yardım ve kullarını hakkıyla bilen Allah'ın rızası uğrunda mücadele ettim, dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resulü Ali'ye hitaben:

- *Bugün senin gibi Sehl bin Huneyf ile İbnü's-Simme de çok güzel savaştı, dedi. O esnada Cebrail -aleyhisselam-:*

- Yâ Muhammed, andolsun ki, bu daha üstün. Sana daha çok yardım etmiştir, dedi. Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- de:

- *Ya Cebrail, Ali yabancı değil, bendendir, buyurdu. Cebrail de:*

- Ben sizin ikinizdenim, demişti.¹⁰

Hazret-i Ali, Uhud Gazvesi'nden sonra, müslümanlara verdikleri söze ihânet eden Beni Nadîr Yahûdîlerinin Medîne civârından koğulması hareketine iştirâk etmiştir.

10. Hayatü's-Sahâbe 2/546

Ahzâb (Hendek) Muharebesinde **

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Beni Nadîr yahûdilerini sürgün ettiği zaman Hayber yahûdilerine sığınarak bunlardan yirmi kadarı başlarında Huyey bin Ahtab olduğu halde Mekke'ye gidip Kureyş müşriklerine yakındılar. Rasûlullah üzerine harekete dâvet ettiler. Birçok kabîleleri dolaşarak Hayber'in bir senelik hurma mahsûlünün yarısını kendilerine vermek va'diyle on bin kişilik bir ordu toplandı. Ebû Süfyan kumandası altında Medîne üzerine yürüdüler. Bu sırada Resûl-i Ekrem'e mahabbet besleyen Benî Huzâa'dan bir kişi dört günde Mekke'den Medîne'ye yetişip vaziyeti Resûl-i Ekrem'e bildirdi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbiyle iştişâre edip Selmân-ı Fârisi -radiyallahu anh-'ın teklifi üzere hendek kazılmasına karar verdi. Resûl-i Ekrem bizzat hendek kazmaya iştirâk etmiştir.

Ashabın açlıktan, soğuktan, yorgunluktan hasıl olan fûtûru neşîdeler okunarak izâle edilirdi.

Câbir -radiyallahu anh'den rivâyete göre:

Hendek günü biz yâni Peygamberin ashabi istihkam kazarken bir sert taş yere rastgelmişdik. Ashâb-ı kiram Nebiyy-i Muhterem -sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler:

-Yâ Rasûlallah! Hendekte taş parçası gibi şöyle sert bir damar rast geldi, diye haber verdiler. Rasûlullah:

- "Hele ben hendeğe ineyim" buyurdular. Sonra

Rasûlullah karnına açlıktan bir taş parçası sarılmış olarak kalktı. Çünkü biz hendek kazarken üç gün yiyecek -içecek bir şey tatmamıştık. Rasûlullah hendeğe indi ve sivri balyozu eline aldı. Bu kayaya vurunca o sert kaya ufak kum gibi dağıldı.

Câbir -radiyallahu anh- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den müsâade alıp evine geldiğinde karısı Mes'ud kızı Süheyle'ye:

- "Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-'de bir açlık hâli gördüm ki, artık o sabrolunur şey değildir. Evde yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Zevcesi:

-Biraz arpa ile bir keçi oğlağı var,dedi. Hemen keçi yavrusunu kesti. Etini çömleğe koydu. Arpayı da çekip hamur mayaladı. Hamuru fırına ve çömleği de tandıra koyduktan ve güzelce pişirmeğe başladıkdan sonra Rasûlullah'a geldi:

-Yâ Rasûlallah! Bir parça yemeğimiz var, bir kişi ile teşrif buyurunuz, dedi. Rasûlullah:

- "Yemeğin ne kadar?" diye sordu. O da miktarını bildirdi. Rasûlullah:

- "Hem çok, hem güzel!" buyurdu. Aynı zamanda: "Hanımına söyle, biz gelinceye kadar çömleği tandırdan, ekmeği fırından ayırmasın" diye tenbih buyurdu. Ve orada bulunanlara:

- "Ey Hendek halkı! Kalkınız, Câbir'in ziyafetine gi-

delim" buyurdu. Bu umûmî dâvet üzerine Câbir telaşlanarak karısına varınca:

- Karıcığım, Allah sana iyilik versin, Rasûlullah, muhâcirîn, ensâr ve yanında bulunanlar topdan kalktılar, geliyorlar, diye endişesini bildirdi.

Kadın:

- "Rasûlullah yemeğimizin mikdarını sana sordu mu?" dedi. O da:

- Evet sordu dedi. Kadın:

- *Madem ki bizim evimizdeki yemeğin miktarını bildirdin, gerisini Allah ve Resûlü bilir*, dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hendek halkı ile evin önüne gelince yanındaki cemâate:

- *"Giriniz ve birbirinizi sıkıştırmayarak serbest oturunuz"* buyurdu. Ashab bölük bölük oturdular. Sonra Rasûlullah kendi eliyle çömleğin ve fırının kapağını açtı. Ekmeği alıp parçalamağa ve üzerine et koyup çömleği ve fırını kapayarak dâvetlilere sunmağa başladı. Ve her defasında çömleği ve fırını kapayarak hendek halkına dağıtmaya devam etti. Nihâyet dâvetliler doydular. Hayli yemek de arttı. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Câbir'in hanımına:

- *"Bu geri kalanı da sen yersin ve bundan Medine halkına dağıtırsın. Çünkü bütün halkı açlık istila etmiştir"* buyurdu.

Hiç şübhesiz bu Câbir hadisinde Peygamber Efen-

dimiz'in Nübüvvet alâmetlerinden en açık bir mucizesi rivâyet olunmuştur.¹¹

Muharebe esnasında Medine-i Münevvere'nin etrafına hendek kazılı bulunduğundan iki ordu birbiriyle çarpışmayıp ok atışmakta idiler.

Fakat Amr İbn-i Abdud ve İkrime bin Ebû Cehil ve Hübeyre bin Ebî Vehb ve Nevfel bin Abdullah İbn-i Muğiyre ile Hazret-i Ömer'in biraderi Dırar İbn-i Hattab ve Mirdas bin Muharib atlarını zorlayıp hendeğin dar bir mahallinden Medine'nin içine atladılar.

Bunlardan Amr bin Abdud arkadaşlarından ayrılıp atını ileri sürerek er diledi. Amr pek çok vakâlar görüp geçirmiş, yalnız başına nice cemiyetleri dağıtmış, akranı yok bir bahadır ve silahşörlükde mâhir bir süvâriydi. Arab kabileleri Amr'ı bir bölük süvâriye mukabil tuttular. Onunla döğüşmek, arslan ile pençeleşmek gibi olduğundan buna karşı kimse cesaret edip varmağa râğbet edemedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in arslanı Hazret-i Ali:

-Ona karşı ben çıkarım yâ Rasûlallah! dediğinde Resûl-i Ekrem:

- *"Sen dur yâ Ali, gelen Amr'dır"* diye buyurdu.

Amr tekrar ehl-i İslâm'a meydan okudu:

- *"İçinizde mübarezeye çıkacak er yok mudur? Hani sizin ölünüze tayin ettiğiniz cennet nerede?"* dedi.

11. Tecrid-i Sarih Terc, 10/227-229

Ali -radiyallahu anh- tekrar çıkmak istedi, Resûl-i Ekrem yine ruhsat vermedi. Amr ise şımardı:

- "Er meydanına çıkacak kimse yok mu?" diye bağırdı.

Onun üzerine Hazret-i Ali:

- "Amr da olsa çıkarım ya Rasûlallah!" diyerek yerinden kalktı. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem kendi zırhını ona giydirdi. Ve zû'l-fikar nam kılıncını onun beline kuşattı ve:

- *"Yâ Rab! Amcam Ubeyde, Bedir'de ve Amcam Hamza, Uhud'da şehid oldular. Yanımda bir biraderzâdem Ali kaldı. Sen onu muhafaza eyle, beni yalnız bırakma!"* diye dua eyledi.

Ali -radiyallahu anh- piyade olarak meydana çıkıp Amr'a doğru vardı. İki ordu halkı temâşâyâ durdu. Ali -radiyallahu anh- ibtidâ Amr'ı din-i İslâm'a dâvet eyledi. Amr kahkaha ile gülerek:

- "Bu ağızla bir kimsenin karşıma çıkacağı hâtırıma gelmezdi. Sen kimsin hele söyle bakayım?" diye sordu. O da:

- "Ali bin Ebî Tâlib'im." diye cevap verdi:

- "Senin amcaların içinde meydana çıkacak yaşlı başlı biri yok mu? Birâderzâdem senin ağzın hâlâ sût kokar. Ben senin pederinle pek çok vakit karındaş gibi görüşdüm. Şimdi senin kanını dökmek bana güç gelir." dedi.

Hazret-i Ali:

- "Evet amma ben senin kanını dökmekle mahzûz olurum. Fakat sen de atından inip de benim gibi piyâde olmalısın" dedi.

Bu söz Amr'ın hamiyet-i câhiliyyesine dokundu. Pek ziyâde öfkelen-di. Ve hemen atından indi. Sâika gi-bi Hazret-i Ali'nin üzerine hücum etti. O da kalkanını karşı tuttu. Amr, öyle hiddet ve şiddet ile bir kılınc vur-du ki Ali'nin kalkanını iki parça etti. Ve başını biraz ya-raladı. Nöbet Hazret-i Ali'ye gelince Zülfikar'le bir vu-ruşta Amr'ı katl ve îdâm eyledi. Amr İbn-i Abdûd'un mü-bâreze meydanında düşüp kalması mü'minleri fevkalâ-de memnûn; müşrikleri de pek ziyâde dilhûn etti. Ebû Süfyân:

- "Bugün bizim için bir hayırlı iş yok." diyerek hen-dek başından çekilip ordugâhına gitti.

Bunu müteâkib ehl-i İslâma karşı ittifak eden hizip-ler arasında korku ve tefrika uyanmış, bu sırada çıkan şiddetli bir fırtına düşmanın çadırlarını sökmüş, eşya-larını ve techîzâtını altüst etmiş ve perişan olarak dağılıp gitmişlerdi.¹²

İbn-i İshâk'ın rivâyetine göre Kaleye giren bir yâ-hûdinin Safiyye bint-i Abdilmuttalib tarafından bir sopa ile başı yarılarak öldürülmesi, kale dahilinde mühim bir kuvvet olduğu hissini vermekle yahûdi taarruzunu önle-mişti.

Âişe -radiyallahu anhâ- rivayeti ile Hendek vakası hakkında nâzil olan âyetler ve meâlleri:

12. Asr-i Saâdet, 5/66

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرًا ﴿٩٩﴾ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ
زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا
﴿١٠٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زُلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١٠١﴾

“Ey Peygamberin îmân eden ashâbi! Allah’ın üzerinizdeki nimetlerini hatırlayınız. Hani bir zaman ahzâb orduları karşınıza gelmişti de düşmanlarınız üzerine bir yol ve sizin görmediğiniz (melâike ordularını) salıvermişdik, o zaman Allah ne yaptığınızı, nasıl güçlkle hendek kazdığınızı görüyordu. O zaman düşmanlarınız size hem üstünüzden (Medine vadisinin doğusundan) hem altınızdan (Medine’nin batısından) saldırmaya gelmişlerdi.”

“Ey müminler! Şaşkınlıkla gözler döndüğü, yürekler oynayıp gırtlaklara dayandığı ve Allah hakkında türlü zanlarda bulunduğunuz zamanı hatırlayınız. İşte o vakit müminler sıkı sıkı bir denemeye çekilmişlerdi. Ve şiddetle bir sarsıntı ile ırgalanmışlardı.”¹³

İslâm ordusunun yüzü Hendek, arkası Sel’ Dağına istinad etmek üzere ta’biye edildi. Müslümanların ordusu üçbin râddesindeydi. Ebû Süfyan’ın kumandası altındaki Kureyş ordusuyla Necd’in Gatafan ordusu diğer arab kabileleri orduları doğudan ve batıdan onbin kişilik

techiz edilmiş bir kuvvet ile Medîne'yi sarmıştı. Benî Kureyza yahûdileri ahdini bozmuştu. İslâm kadınlarının muhâfaza olduğu kal'a kısmına da bunlar taarruza başlamışlardı. Kur'ân-ı Hakîm'in yüksek belâgat ve ifâdesiyle, "Gözler kaymış, gönüller hançerelere dayanmış." şeklindeki kavli-i ilâhi ile müslümanların bu korkunç vaziyetleri bildirilmiştir. Bütün bu müşkilâta ilave olarak münâfıkların tesvîlâtı da vardı. Ahzab Sûresi'nin 12-13'üncü âyetlerinde bu münâfıkların îkâ etmek istedikleri mefsedet şöyle bildiriliyor:

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ
وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ
لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ
إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾

"Habîbim, o zamanı hatırla ki, münâfıklar ve kalblerinde hastalık bulunanlar, îman ve irâdesi zayıf olanlar, Allah ve Resûlü bize bir gurûr (kuru bir aldanmışlık)tan başka bir şey va'd etmedi, diyorlardı. Yine Habibim hatırla o zamanı ki, münâfıklardan bir gurûh da: - "Ey Yesrib (Medine) Halkı! Burası sizin varacağınız yer değil, haydi evlerinize dönüp gidiniz, diyorlardı. Yine onlardan bir kısmı da Rasûlullah'dan izin isteyerek: Yâ Rasûlallah! Evlerimiz açıktır, muhâfazalı değildir, diyorlardı. Halbuki evleri hiç açık ve tehlikeye mâruz değildi. Onlar sadece kaçmak istiyorlardı."¹⁴

14. Ahzâb Sûresi, 12-13

Bu âyetlerden önce Allah ve Peygamber hakkında türlü zanda bulundular, kavliyle işâret olunan zan, münâfıkların bu hezeyanlarıdır.¹⁵

Bu müşkil vaziyette Allah'ın müminleri teyid eden rüzgarın keskin bir gündeğusu olduğunu **Buhârî** rivâyet eder. Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem:

- *"Ben saba (gündeğusu) rüzgârı ile nusret olundum. Ad kavmi de bora (lodos) ile helâk oldu"* buyurmuştur.

Hendek Harbi ve muhâsara yirmi gün sürmüştü. **Vâkîdî** ve **Mûsâ bin Ukbe** de ondört veya yirmi gün kadar müşriklerin Hendek karşısında kaldıklarını bildiriyor.

Çünkü müşrikler bir hamlede müslümanları yok etmek hırsıyla geldikleri halde o zamana kadar görülmemiş bir mânia olan Hendek ile karşılaşınca nasıl harb edeceklerini şaşırılmışlardı. Geçmeye teşebbüs eden kuvvetleri ok ile karşılanıyordu. Bu müdâfaa harbinde müslümanlar beş şehîd vermişlerdi. Ensar'ın reisi Sa'd İbn-i Muaz -radiyallahu anh- de bir ok isabetiyle kolundan yaralanmıştı. Tafsilat onun menâkıbindedir. Ok damara isâbet ettiğinden kan bir türlü dindirilememiş, Hendek Gazâsı aziz şehidlerine Sa'd İbn-i Muâz -radiyallahu anh- alemdâr olmuştur.

15. **Tefsir ve Siyer** müellifleri bu çirkin sözün Muattib bin Kuşeyr tarafından söylendiğini bildiriyorlar. İbn-i Kuşeyr: "Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- bize Kısraların, Kayserlerin hazinelerine vâris olacağımızı bildirecek bizi harbe sevk ediyor. Halbuki biz harb adamları değiliz. Biz korkudan, yalnız abdeste bile çıkamayız, demişti.

Muhâsaranın devamı, açlık ve sefâlet içinde bulunan müslümanları bir kat daha sıkıyordu. **Buhârî'nin** Hazret-i Ali radiyallahu anh-'ten rivâyetine göre:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir ikinci namazını geçirmişti de:

- **“Allah düşmanların hayatta evlerine, ölünce de mezarlarına ateş doldursun! Bize ikinci namazını unutturdular! En sonunda güneş de battı!”** diye düşmanlarına bedduâ etmişti.

Buhârî'nin Câbir'den rivâyetine göre Hazret-i Ömer de ikindiye geçirmişti. Câbir dedi ki:

-Gün battıktan sonra Hazret-i Ömer, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek durumu arz ettiğinde Rasûlullah:

-Vallahi ben de kılamadım, nihâyet güneş battı, buyurdu. Sonra Rasûlullah ile berâber Bathan deresine indiler. Rasûlullah abdest aldı, diğer sahabiler de aldılar. Güneş battıktan sonra Rasûlullah önce ikindi namazını, sonra da akşam namazını kıldı.

Peygamber Efendimiz'in hiçbir vakit namaz geçirmedeği kayd olduğuna göre bu vak'a Ahzab müşkilâtının derecesini bildirmeğe yetişir.

Muhâsaranın son günüydü ki, düşman da usanarak şiddetli bir hücumda bulunmuş, bir kısım süvâriler Hendek'in zayıf bir noktasından geçmeğe muvaffak olarak ilk mübârezede Ali -radiyallahu anh- pek azılı olan Amr İbn-i Abdûd'u öldürmüş, Zübeyr -radiyallahu anh- de mübârezesinde hasmını kılınçla öldürmüş ve

Ömer -radiyallahu anh- ile birlikte Ali ve Zübeyr -radiyallahu anhüma-'nın hamleleri üzerine diğer süvâriiler de firar etmişlerdi.

O gün Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ögle ile ikinci arasında teessürü son dereceye varmıştı. **Buhâri'**nin rivâyetine göre:

- "Ey Allahım! Ey Kur'an gönderen Rabbim! Ey hesabı tez gören Rabbim! Şu düşman topluluğunu kır ve onları hezîmete uğrat!" diye dua buyurdu.

Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- bu duasını bitirdikten sonra yüzünde meserret âsârı görüldü. Ve ashab-ı kiram'a Cenab-ı Hak tarafından nusr-et va'd olunduğunu müjdeledi.

İşte o günün akşamında âyet-i kerîme ile hadis-i şerif'te bildirilen saba rüzgarı esmeye başladı.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ
جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾

"Ey müminler! Allah'ın üzerinizdeki nîmetlerini hatırlayınız. Hani bir zaman Ahzâb orduları karşınıza gelmişti de, onların üzerine rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular gönderdik!"¹⁶

16. Ahzâb Sûresi, 9.

Bu sabâ rüzgârı gönülleri okşayan nesîm-i sabâ değil, "Medîne vâdîsinin toprağını, kumunu savurup düşmanların yüzlerine gözlerine dolduran, çadırlarını sökülüp uçuran, yemek tencerelerini devirip ateşlerini söndüren, yük develerini ve süvârî atlarını birbirine karıştıran, diğer bir tabirle mahşeri hengâme ve bir ana-baba gününü andıran âsumânî bir âfet, ilâhî bir ukûbet idi.

İbn-i Abbas hadîsinde müslümanlara yardım eden bu sabâ rüzgârının, Âd kavmini boğup öldüren Rih-i Sarsar (Azgın rüzgâr) tabiri olunan ve estiği günlere ey-yâm-ı nahisât (meş'um günler) denilen fırtınaya muâdil olarak zikredilmiş olması ve bu sabâ rüzgârının da kırıp geçiren bir âfet olduğunu tam bir vuzûh ve belâğatla ifâde etmiştir.

Yine Ahzâb Sûresinde bildirilen ve göz ile görülmeyen ordulara gelince, bunlar da melâike orduları idi. Bu fırtına sırasında ve gecenin karanlığında düşmanların etrafında tekbir sesleri iştiliyordu.

Bunun üzerine düşmanda korku ve heyecan artarak:

- "Artık Muhammed -aleyhisselâm- sihir etmeğe başladı. Ne duruyoruz? Çabuk!" diye inhizâm başladı.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Huzeyfe -radiyallahu anh-'i düşman ordugâhını tecessüse göndermişti. Huzeyfe, Ebû Süfyan'ın:

- "Artık burası duracak yer değil, ben gidiyorum, siz de hemen göç ediniz" dediğini işitti. Ve devesine binip

savuşduğunu, bunu da umûmî ric'atin tâkib ettiğini gördü.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَعَزُّ جُنْدُهُ وَنَصْرَ عَبْدِهِ
وَعَلَبَ الْأَحْزَابِ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ

Ebû Hüreyre -radiyallahu anh-'den rivâyete göre:
Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- zaman zaman
şöyle buyururdu:

*"Allah'dan başka ilâh yoktur. Yalnız bir O vardır.
Allah, ordusunu aziz kıldı. Kulu Muhammed -sallallahu
aleyhi ve sellem-'e yardım etti. Tek başına da arap ka-
bilerine galebe etti. Allah'dan başka hiçbir şey yoktur"*

Süleyman bin Surad -radiyallahu anh-'den rivâyete
göre, Ahzâb günü, arap kabileleri vatandan defedildik-
den sonra Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Artık bundan böyle biz müşriklere karşı tecâvüzî
harb edeceğiz. Onlar bize karşı harb edemeyecekler.
Biz onlara doğru yürüyeceğiz"* buyurdu.

Râvi Süleyman bin Surad: Bunu kulağımla işittim,
demiştir.¹⁷

Benî Kureyza Vakâsında Hazret-i Ali **

Ahzab vakâsından sonra Kureyza oğulları kendile-

17. Tecrid-i Sarîh Terc. 10/238.

ri ile sulh dâiresinde yaşanmasını gerektiren muâhede-yi ihlâl ederek müslümanların düşmanlarıyla bir olmuşlar ve aleyhlerinde hareket etmişlerdi. Benî Kureyza üzerine hazırlanan seferde Hazret-i Ali, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sancağını taşımış, sancağı Benî Kureyza kal'asına dikmiş ve ikinci namazını orada edâ etmişti.

Hicretin altıncı senesinde ise Benî Sa'd kabîlesinin Hayber yâhûdilerine yardım için hazırladıkları haber alınmış, Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazret-i Ali'yi bu kabîleleri te'dibe memûr etmişti. Ali -radiyallahu anh- Şa'ban ayında bunlara karşı hareket ederek Benî Sa'd'ı dağıtmış, beşyüz deve ve ikiyüz keçi ganimet almıştı.

Hudeybiye Musâlehasında Hazret-i Ali **

Hicretin altıncı senesinde Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbından 1400 kişi ile Kâbeyi ziyâret etmek üzere yola çıkmış, Hudeybiye'ye vâsıl olduğu zaman müşriklerin, müslümanları Mekke'ye bırakmayacakları tebeyyün etmişti. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- ashabıyla iştişâre ederek Kureyş'e maksadlarını anlatmak ve yalnız Kâbeyi ziyâret için geldiklerini îzâh etmek üzere Hazret-i Osman'ı Kureyş'e murahas olarak göndermişler.

Hazret-i Osman'ın Mekke'ye muvâsalatından sonra müşrikler tarafından şehid edildiği haberi şâyî' olmuş, Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- müslümanlardan, din ve nâmusları uğrunda canlarını fedâ

etmek bahâsına mücâhede etmeleri üzere bey'atlerini almış ve bu bey'ate "**Bey'at-i rıdvân**" denilmiştir.

Bu sırada Hazret-i Ali de Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve selem-'in berâberinde idi. Bilâhare Hazret-i Osman'ın hayatta olduğu anlaşılmiş ve Kureyş ile müs-lûmanlar arasında Hudeybiye'de bir musâleha akdedilmişti.

Musâleha maddelerini yazı ile tesbit etmeğe Hazret-i Ali memûr edilmiş, o da musâlehanın yazısına bes-meleyi müs-lûmanlar arasında kullanılan şekliyle tamamca yazdıktan sonra, "**Bu musâleha Allah'ın Resûlü Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- ile Süheyl bin Amr arasındadır**" ibâresini yazmıştı. Süheyl'in bu ifâdeye îtirazı üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve selem- "*Bismikellahümme*" ve "*Abdullah oğlu Muhammed*" yazmasını emretmiş, Hazret-i Ali de Rasûlullah unvanını silmeyi hamîyyet-i İslâmiyyesi ile kabul edememişti.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- bu işi kendi yapmış ve müs-lûmanlar mansûr ve muzaffer olarak Medîne'ye dönmüşler, Kureyş ise ne ağır bir hezîmete uğradığını sonradan idrâk etmiş. Cenâb-ı Hak Müs-lûmanların bu büyük muzafferiyetini *Feth sûresi* ile tesbit ve teyid eylemiştir.

HAYBER'İN FETHİNDE **

*H*ayber, Medîne'nin Şam cihetinde ve Medîne'ye 96 mil mesâfede bulunan büyük bir vilâyettir. Güzel bir vâhanın ortasında kurulmuş olan Hayber, yedi kal'eden teşekkül etmiştir. Nefis hurmalıkları ve ziraatıyla meşhûr olup Arap Yarımadası'nın en feyizli bir mıntıkası idi. Amâlika'dan vaktiyle buraya gelerek mekân tutan bir kişinin adı olduğu rivâyet edilir.

Asr-ı Saâdet'te Hayber, Yâhûdiliğin merkeziydi. Beni Nâdir, Medîne civârından tehcir edildiğinde Huyey bin Ahtâb gibi yahûdi eşrafı Hayber'e yerleşmişlerdi. Bu cihetle Hayber, müslümanlar aleyhinde çalışanların pusu yeri olmuştu. Cezîre'deki bütün arabaları bu zengin yahûdiler tahrik ediyorlardı. Ahzab Harbi de bunların tahriki ile olmuştu.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Zî-Kared¹⁸ vakâsından üç gün sonra 1600 piyâde ve ikiyüz

18. Zî-Kared Gazası, Hayber'den üç gün önce, bir takım Gatafanlı ve sâir çapulcular Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sağtan develerini yağma edip kaçırmaları üzerine vukû bulmuştu. Bu develerin başında bulunan Ebû Zerr'in oğlu katedilerek

süvâri mücâhidle Hayber üzerine hareket etti. Mûsâ bin Ukbe'nin beyânına göre Resûl-i Ekrem, Hudeybiye'dengeldikten yirmigün sonra Hayber seferine hareket etmiştir.

Seleme bin Ekvâ -radiyallahu anh-'dan rivâyete göre, Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- ile berâber Hayber Gazâsı'na çıkmıştı. Bir gece giderken kafileden bir kişi amcam Âmir bin Ekva'a:

- "Kısa vezinli şiirinden bize bir parça dinletsene?" dedi. Amcam Âmir, şair bir kişiydi. Bunun üzerine hayvanından indi. Şu şiirini güzel sadâ ve edâ ile okuyarak kafilâ develerini yönlendirdi:

"Allah'ım! Sen bize hidayet etmemiş olsaydın, bize doğru yolu göstermemiş ve bize rahmet etmemiş olsaydın biz muhakkak şaşırırdık. Rabbim! Hayatım senin rızan uğrunda feda olsun. Bizi işleyegeldiğimiz geçmiş

Ebû Zerr'in karısı da esir edilmişti. İbn-i Ekva' gür sesi ile haykıarak Medine halkını uyandırmış, yaya olarak sûratle tâkib edip Zi-Kared'e su başında yetişmiş ve her ok attıkça: "Alınız alçaklar! İyi biliniz ki ben İbn-i Ekvâ'yım! Bugün alçakların öleceği gündür!" diye haykırmaya başlamış, fitraten mehâbetli olan sesi ile ve herkesce mâlûm olan şecâatiyle herifleri korkutmuş, su içmelerine meydan vermeden kaçırıp develeri bıraktırmış, bu cengâver kahraman develeri önüne katıp Medine'ye yöneldiği sırada yolda Rasûlullah'a 500-700 süvari ile karşı gelmiştir. İbn-i Ekva': "Yâ Rasûlallah! Bu eşkiyâ Zi-Kared, su başında su almakla meşguldür. Sanırım bunların üzerine bir müfreze gönderirseniz tepelerler." demişse de Resûl-i Ekrem: "Ey İbn-i Ekva'! Sen alaçağını aldın ve yalnız başına heriflere galebe ettin, artık onlardan vazgeç!" buyurup tâkib ettirmemiştir. İbn-i Ekva'a bir iltifat olmak üzere bu kahramanı Resûl-i Ekrem kendi devesine redif olarak almış ve Medine'ye kadar refâkatıyla şereflendirmiştir. *Tecrid, 10/275.*

günahlarımızdan mağfiret et. Ve gönüllerimize sükûnet ve metânet-i kaviyye ver, düşmana kavuştuğumuzda ayaklarımızı sâbit kıl. Rabbimiz! Din düşmanları bizi fenalığa dâvet ettiklerinde imtina ederiz. O düşmanlar ki, onlar müşrikleri haykırarak üzerimize dâvet etmişlerdi.”

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- “*Şiir inşâd edip develeri yollandıran kimdir?*” diye sordu. Ashâb-ı Kiram Âmir bin Ekva’dır, dediler. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- “*Allah, Âmir’e rahmet etsin*” diye duâ etti. Kafilden bir kişi yâni Ömer İbn-i Hattab -radiyallahu anh-:

- “*Yâ Nebiyyallah! Duânız bereketiyle Âmir cenneti hak etti. Âmir’in şehâdeti vâcib oldu. Âmir ile müstefâd olmamız için, şiir ve hamasetiyle bize bağışlasaydınız.*” dedi.¹⁹

Nihâyet Hayber’e geldik. Ve Hayber halkını muhâsara ettik. Fakat muhâsara yirmi gün sürmüştü. Hatta bize bir şiddetli açlık isâbet etmişti. Sonra Allah Teâlâ müslümanlara Hayber kalelerinin fethini birer birer müyesser kıldı. Fethi müteâkib o akşam mücâhidler yer yer ateş yakmışlardı. Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- “*Bu ateşler nedir? Niçin yakıyorlar?*” diye sordu Ashâb:

19. Sahâbe arasında tecrübe edilmiş bir hakikat idi ki, Rasûlullah’ın rahmet ve mağfiretle duâ ettiği kimse şehîd olurdu. Bunun için bu temennide bulunmuştur.

- "Et pişirmek için." diye cevâb verdiler. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "*Hangi et? Ne eti?*" diye sordu. Ashab da:

- "Yerli merkeblerin eti," diye cevap verince Rasûlullah:

- "*Onu dökünüz, kapları da kırınız*" buyurdu. Ashab'dan birisi, (Ömer İbn-i Hattâb):

- "Yâ Rasûlallah, onu döküp kaplarını da yıkasak olmaz mı?" diye sordu. Rasûlullah da:

- "*Yahûd öyle yapınız*" buyurdu.

Hayber'de düşmanla harb saffı bağlanınca Âmir, arapların en cenkci pehlivanı Merhab'e karşı mübâriz çıkmıştı. Fakat Âmir'in kılıncı kısa idi. Bu kısa kılıncı vurmak için Merhab'ın baldırına saldırmıştı. Fakat kılıncın keskin yüzü dönüp Âmir'in diz kapağına isâbet etmekle kahraman şair bu cerîhadan vefât etmişti.

Râvî der ki, Bunun üzerine bazı kimseler Âmir'in bu şekilde vefâtını intihar sayarak cihâdının mükâfatsız kalacağını iddiâ etmekle Seleme bin Ekva amcası hakkında bu iddiâdan mütessir olmuştu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile ashâb-ı kiram, Hayber'den döndükleri sırada Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- beni gördü. Ve iki elimi tutarak bana:

- Ey Seleme! Sana ne oldu? benzin kaçmış, ye's içindesin!? dedi. Ben de Rasûlullah'a:

- Yâ Rasûlallah! Babam anam sana fedâ olsun. Bazı kimseler ancak Âmir'in gazâsının bâtil ve şehâdetinin mükâfâtsiz olacağını iddiâ etmişlerdi, dedim. Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Bu iddiâda bulunan kişi yalan söylemiştir. Âmir için iki ecir ve sevab vardır. Ve bu muhakkaktır. Biri, Allah yolunda cihad sevabı; öbürü de cehdi ve bu uğurda son kudretini sarfetmesinin mükâfâtıdır"*

Sonra Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem iki parmağını birleştirerek:

- *"Muhakkak ki, Âmir şehiddir. Yeryüzünde gezen araplardan Âmir'in benzeri pek az bulunur, bir rivâyette pek az yetişir"* buyurdu.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh-'ten rivâyete göre:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hayber'e gece vakti gelmişti. Hayber halkının muhârip olanlarını öldürdü, nesillerini, oğullarını ve kızlarını da esir etti.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- geceleyin Hayber'e Rac'i vâdisine varmıştı. Orada tevakkuf etti. Çünkü gece baskın yapmayı sabah beklerdi.

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh- der ki: Rasûlullah burada gecenin sonunda ve alaca karanlıkta sabah namazını kıldı. Sonra:

- *"Allahu Ekber! Hayber harab olmuşdur! Biz bir*

kavmin alanına indik mi bu müdhiş harbin korku saldığı düşmanların vay hallerine! Onların sabahı ne fenâ olur!" buyurdu.

Yine Enes bin Mâlik'den rivâyete göre, sabah olunca Hayber yahudileri kazmalarıyla kürekleriyle çıkıp da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ordusunu görünce:

- "Muhammed! Vallahi Muhammed askeril!..." diye bağırıldılar. Rasûlullah:

- "Allah Ekber! Hayber harab olmuşdur!" buyurdu. Sonra aşğıdaki safahat cereyan etti.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî -radiyallahu anh-'den rivâyete göre:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hayber Gazası'na giderken mücâhidler yüksek sesle:

الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله

diye tekbir almışlardı. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "Nefsinize acıyınız. Yavaş tekbir getiriniz. Siz ne sağır çağırıyorsunuz, ne de gâibe sesleniyorsunuz. O her zaman sizinle beraberdir" buyurdu.

Râvi Ebû Mûsâ el-Eş'arî der ki: Bu sırada ben Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bindiği hayvanın arkasındaydım. Ben de:

- Kulun ihâtası ve kudreti yoktur, ancak Allah'ın inayeti ile hasıl olur, demeye başladım. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- sesimi işitti ve:

- *"Ey Abdullah İbn-i Kays (Ebû Mûsâ el-Eş'ari)!"* buyurdu. Ben de:

- "Buyurunuz yâ Rasûlallah! Emrinizi almağa hazırım," dedim. Rasûlullah:

- *"Ey Abdullah! Sana cennet hazinelerinden bir büyük hazine değerinde bir kelimeye delalet edeyim mi?"* buyurdu. Ben de:

- "Evet, yâ Rasûlallah!" dedim. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- O kelime لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ 'dir, buyurdu.

Sehl ibn-i Sa'd es-Saîdî -radiyallahu anh'den rivayete göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hayber harbinde müşrik yahûdilerle karşılaşmış ve çenk etmişlerdi. O günün harbi sona erip Rasûlullah'ın askeri kargâhına, düşman da merkezine dönmüşlerdi.²⁰

Fakat Rasûlullah'ın ashâbı içinde Kuzman adında bir kişi vardı. Düşman ordusundan ayrı düşen, orduya iltihâk etmemiş bulunan bucakta bulunduğu yahûdîlerin peşini bırakmayıp amansız tâkîb ediyor ve onu vuruyordu. Bu adamın cengâverliği Rasûlullah'a arz olundu:

-Yâ Rasûlallah! Bizden hiç bir kişi fûlanın gösterdiği kahramanlık derecesinde gösteremedi, denildi. Onun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

20. Tecrîd-i Sarîh Terc, 10, S: 285.

- *"Fakat o cehennemliktir"* buyurdu.

Ashab, Rasûlullah'ın bu haberini zihinlerinde büyüttüler. Hatta ashabdan Huzâî Eksem:

-Öyle ise ben onu tarassut eder gözlerim, dedi. Kuzman ile beraber harb sahasına çıktı. O, harbde ne derece çeviklik gösterirse Huzâî de o derece gösterir, nerede durursa orada dururdu. Nihâyet Kuzman ağır surette yaralandı. Ölümünü tâcil ile intihar kasdıyla kılıncının demirini yere koydu, kılıncının ağzını da iki memesi arasına koyarak üzerine yüklendi. Bu sûretle kendisini öldürdü. Bunun üzerine Huzâî Eksem, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzuruna vardı:

- *"Yâ Rasûlallah! Şehâdet ederim ki, sen muhakkak Allah'ın peygamberisin!"* dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Sana ne oldu?"* diye sordu. Huzâî:

- *"Yâ Rasûlallah! Cehennemlik olduğumu haber verdiğiniz Kuzman yok mu? Hakikaten o cehennemliklerdendir"* dedi ve hadiseyi şöyle anlattı:

-Yâ Rasûlallah, Kuzman'ın cehennemliklerden olduğuna dâir haberlerinizi halkın büyük görmesi üzerine ben de bu adamı tâkib ve tarassud edeyim, demişdim. Ve her hareketini araştırdım. Nihâyet bu adam ağır surette yaralandı. Ölümünü tâcil ile kılıncının keskin ağzını iki memesi arasına koyup üzerine yüklenerek bu suretle nefisini öldürdü. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "İnsanlar arasında bir sınıf vardır ki, halka görünüşe göre ehl-i cennet ameli yapar. Halbuki o cehennemliklerdendir. Yine insanlardan bir kısım vardır ki, halka görünüşüne göre cehennemliklere ait kötü işler yapar. Halbuki o cennetliklerdendir" buyurdu.²¹

Sehi İbn-i Sa'd es-Saîdî'nin Ebû Hüreyre'den gelen bir rivâyet tarîkinde Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "Kalk yâ Bilâl! Halka ilân et ki, cennete ancak mü'min olan girer. Bu müntehirin mücâdelesine gelince, muhakkak ki Allah dilerse İslam dinini fâcir bir kişi ile de te'yid edip kuvvetlendirir" buyurmuştur.²²

Seleme bin Ekva -radiyallahu anh-'den rivayete göre kendisi şöyle demiştir:

Hayber günü ben baldırımdan ağırca vurulmuştum. Hemen Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-'e geldim. Rasûlullah üç defâ nefes etti, o saatte ağrı ve ızdırab hissetmedim.²³

Ebû Mûsâ el-Eş'arî -radiyallahu anh-'den rivâyete göre: Biz Eş'arîler, Ca'fer ve ashabiyle berâber Habeşe'den Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem'-in- Hayber'i fethinden sonra Medine'ye gelmiştik. Fakat Rasûlullah ganimetten bize de bir pay ayırdı. Halbuki Hayber fethinde hazır bulunmayan bizden başka hiç kimseye pay ayırmamıştır.²⁴

21. Tecdî-i Sarîh Terc, 10 / 288

22. Tecdî-i Sarîh Terc. 10/288

23. a.e 10/269

24. a. e. 10/291

Sehl İbn-i Sa'd -radiyallahu anh-'ten, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Hayber günü Hayber'in fethi uzayınca şöyle buyurduğunu işittiğini rivâyet etmiştir:

- *"Müslümanların bayrağını yarın bir kişiye vereceğim ki, Allah fetih ve zaferini onun iki elleri ile müyesser kılacaktır. O, Allah ve Peygamberini sever, Allah ve Peygamberi de onu sever."*

Bunun üzerine orada bulunan ashab, bayrağın onlardan hangisine verileceğini tahayyüle başladılar. Onlardan hepsi, bayrağın kendisine verilmesini umarak ertesi güne erdiler. Fakat Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ertesi gün:

- *"Ali nerededir?"* diye sordu. Ashab-ı kiram:

-Gözleri ağrıyor, dediler. Ve Rasûlullah'ın emriyle Ali -radiyallahu anh- huzûra çağrıldı.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Ali'nin gözlerine mübârek tükürüğünü sürdüler, hemen orada gözleri hiç ağrımamış gibi iyi oldu. Bunun üzerine Ali -radiyallahu anh-:

- *Yâ Rasûlallah! Hayber yahûdileri de bizim gibi müslüman oluncaya kadar onlarla vuruşuruz, dedi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- de:*

- *"Yâ Ali, yavaşça ve sükûnetle Hayberlilerin sâhasında müsait bir mahalle iner, ordugâhını kurarsın; sonra onları İslâm'a dâvet edersin ve üzerlerine vacib olan İslam esaslarını haber verirsin."*

Ya Ali! Tek bir kişinin senin irşadınla müslüman ol-

ması iyi bil ki sana kızıl develerin bahş edilmesinden hayırlıdır!” buyurdu.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu tâlimatı vechile hareket etti ve yahudilere İslam umdelerini teklif etti. Fakat yahûdiler müslüman olmayı kabul etmediler. Sulh olmak da istemediler. Bil'akis harb açtılar.

İlk önce yahûdi cengaver Merhab çıktı, mübariz istedi. Ona karşı bizzat Hazret-i Ali çıktı ve onu tepeledi. Yahûdilerin bu azgın kumandanı yere serilmekle yahûdiler mesnedsiz kalarak harb nihâyete ermiş ve Resûl-i Ekrem'in, Feth'in Ali bin Ebî Tâlib'in şerefli iki eli ile müyesser olacağı hakkındaki işâret tahakkuk etmiş bulunuyordu.²⁵

Rasûlullah'ın kölesi Ebû Râfi anlatıyor:

Ali -radiyallahu anh- ile berâber Hayber'e gittik. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- sancağı Ali -radiyallahu anh-'a verdi. Hazret-i Ali Hayber kalesine yaklaşınca kale halkı Ali -radiyallahu anh-'ı dışarıda karşıladı. Aralarında savaş başladı. Savaş esnasında bir yahûdinin kılıç darbesi Ali -radiyallahu anh-'ın kalkanına isabet ederek yere düşürdü. Bunun üzerine Ali -radiyallahu anh- kale kapısını eline alıp kendisine siper ve kalkan yaptı. Allah'ın inâyetiyle kalenin fethi müyesser oluncaya kadar kapıyı elinden bırakmadı. Fetih tahakkuk edince kapıyı bir kenara attı. Biraz sonra kapının

başına vardığımızda ancak sekiz kişiyle bunu yerinden oynatabilmiştik.

Bir başka rivâyete nazaran Hayber savaşında Ali - radiyallahu anh- kale kapısını merdiven gibi tutmuş müslümanlar buradan tırmanarak kaleye girmeye muvaffak olmuşlardı. Bu sûretle fetih gerçekleşti. Zaferden sonra kırk kişi kapıyı kaldırmaya kalktı fakat güçleri yetmedi.²⁶

Mekke Fethi'nde Hazret-i Ali **

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Ramazan'ın önüçüncü günü Medîne-i Münevvere'den Mekke'ye müteveccihen hareket etmişti. Maiyyetinde onbin kadar mücâhid bulunuyordu. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sancaklarından biri Sa'd bin Ubâde'nin elindeydi. Sa'd kendisini zabtedemeyerek "*Bugün harb günüdür, bugün Kâbe'de kan dökülecek gündür*" gibi şeyler söylemişdi. Resûl-i Ekrem, bu sözleri duyduğu zaman "*Hayır, bugün Kâbe'ye hürmet gösterilecek gündür*"²⁷ buyurmuş ve Sa'd'ın elindeki sancağı Hazret-i Ali'ye vermişti.

Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh- Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emri gereğince Keda' Mevkiinden Mekke'ye girmiş, âlemlere rahmet olan Cenâb-ı Resûl -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in arzusu üzere Mekke sulh ile ve bir damla kan dökülmeksizin fethedilmişti.

26. Hayatü's Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık), 2/549

27. Tecri'd-i Sarîh Terc. 8/298

Artık Resûl-i Ekrem'in cedd-i â'lâsı Hazret-i İbrahim'in oğlu İsmâil ile temellerini yükselttiği ve bina ettiği Beytullah'ın putlardan temizlenme vakti gelmiş, Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- putları kırarken:

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

“Hak geldi, bâtıl yıkıldı. Hakikat şu ki bâtıl zâten yıkılmağa mahkûmdur!”²⁸ âyet-i celîlesini okumuştur.

Hâkim'in rivâyetine göre Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- biraz yüksekte bulunan bir putu yıkmak için Ali'nin omuzuna basmıştı. Ali Resûl-i Ekrem'i taşıyamadığından Resûl-i Ekrem, Ali'yi kaldırmış ve o da o putu temizleyerek bütün Kâbe putlardan temizlenmişti.

Mekke'nin Fethi'nden sonra Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hâlid bin Velid'i Benî Huzeyme'ye göndermiş ve o kabîlenin irşâdına memur etmişti. Kabîlenin münâsib olmayan cevâbları üzerine Hâlid kılıncını çekmiş ve bu kabîle ile harb etmişti. Resûl-i Ekrem bu hadiseden müteessir olmuş, derhal Hazret-i Ali'yi göndererek bu hatâyı telâfi etmeye memûr eylemiştir. Hazret-i Ali, Benî Huzeyme'den maktul düşenlerin diyetlerini vermiş ve zararlarını tazmin etmişti.

Huneyn Gazâsında Hazret-i Ali **

Mekke'nin Fethi'nden sonra vukû bulan bu savaşta

müslümanlar bir aralık bozulmuşlar, dağılmışlar, sayıları binlere baliğ olduğu halde içlerinden ancak birkaç kişi sebat etmişlerdi. Hazret-i Ali bu muharebede yalnız sebat etmekle kalmayarak gösterdiği şecâat ile ehl-i İslâm saflarının yeniden toplanmasını temin etmişti.

Tebük Seferi'nde Hazret-i Ali **

Resül-i Ekrem, Hicret'in dokuzuncu senesinde Tebük Seferi'ne çıkarken Hazret-i Ali'ye Ehl-i Beyt'i muhafazaya ve ehl-i İslâm'a nezârete memûr olarak Medîne'de bırakmış, Hazret-i Ali:

- "Yâ Rasûlallah! Beni kadınların ve çocukların başına mı bırakıyorsun?" deyince Resül-i Ekrem şecâati herkesce müsellemlen bulunan Ali'yi taltif ile:

- *"Ya Ali! Mûsâ'ya göre Harun ne ise sen de bana onun gibisin. Ancak benden sonra peygamber yoktur"* buyurmuştu.

Tebük Seferi'nden sonra Resül-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazret-i Ebû Bekir -radiyallahu anh-'i emîr-i hacc olarak Mekke'ye göndermiş, Hazret-i Ebû Bekir'in hareketini müteâkib "*Berâe Sûresi*" âyetleri nâzîl olmuş, Resül-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazret-i Ali'yi bu âyetleri tebliğe memûr eylemişti. Buna göre bundan böyle hiç bir müşrik hacca iştirak edemeyecek, hiç bir kimse Kâbe'yi çıplak tavaf edemeyecekti. Yalnız Resül-i Ekrem ile muâhede yapmış olanların muâhedeleri tâyin edilmiş müddetlerine kadar mer'iyette kalacaktı.

Hazret-i Ali'nin Yemen'e Gönderilmesi **

Yemen'de İslâmiyet'i neşretmek için gönderilen heyetin reisi Hazret-i Hâlid idi. Hazret-i Hâlid müslümanlığı neşretmek için çok çalışmış, işin fevkalâde zorluğu karşısında Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hicret'in onüçüncü senesi ramazanında Hazret-i Ali'ye Yemen'e gitmesini emretmişti. Ali'yi Yemen'e gönderirken Ali'nin dâvalarının hallinin çok müşkil olacağına dair arz-ı hal etmesi üzerine Resûl-i Ekrem mübârek elini Ali'nin göğsüne koymuş ve:

- *"Yâ Rabbi! Ali'nin dili, doğruluğun tercümanı; kalbi hidayet nurlarının menbaı olsun!"* diye duâ buyurmuş ve ona siyah bir bayrak vererek göndermişti. Hazret-i Ali'nin kısa bir müddet devam eden irşadları sayesinde Yemen'in bütün Hemedan Kabilesi müslüman olmuştu.²⁹

Peygamberimiz'in İrtihâlinde Hazret-i Ali **

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Veda Haccından avdetini müteakib Hicret'in onbirinci yılının Rebû'l-evvel ayında rahatsızlanmıştı. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem'in bu son hastalığında Hazret-i Ali Resûl-i Ekrem'in yanından ayrılmamıştır. Hazret-i Ali'nin huzûr-ı peygamberîden her çıkışında herkes etrafını sararak Resûl-i Ekrem'in ahvalini sorarlardı. Hazret-i Ali soranların durumlarına göre münâsib cevablar vererek onları teselli ederdi.

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Rebû'l-

29. Asr-ı Saâdet, 1/304-305

evvel ayının onikinci ve pazartesi günü öğle üzeri irtihâl-i dâr-ı bekâ eylediler.

Bu hal bütün mü'minleri dilhûn etti. Hazret-i Ali canı gitmiş bir kalıp gibi donup kaldı. Hazret-i Osman'ın dili tutulup bir şey söyleyemedi. Hazret-i Ömer dehşete kapıldı. Hazret-i Sıddîk-i Ekber -radiyallahu anh- gelip hâli gördü, Ehl-i Beyt'e tesliyet vererek bütün müslümanlara Âl-i İmran Sûresi'ndeki alâkalı âyet-i celileyi³⁰ hatırlatarak ehl-i İslâmı derleyip topladı.³¹

Hazret-i Abbas, Hazret-i Ali ve sâir Ehl-i Beyt-i Nebî göz yaşlarıyla Peygamberin techîz ve tekfini ile meşgul oldular. Nebiy-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- irtihal ettiği Hücre-i Seâdetlerine defnolundular.

İbni Abbas -radiyallahu anhüma-'dan rivâyet olunmuştur:

Ali bin Ebî Tâlib -radiyallahu anh- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in irtihali hastalığında yanından çıkmıştı da halk:

- "Yâ Eba'l-Hasen! Rasûlullah bu gece nasıl sabahladı?" diye sordular. Ali -radiyallahu anh-:

- "Allah'a hamd olsun hastalıktan ifâkat bularak sabahladı." dedi. Bunun üzerine Abbas -radiyallahu anh- Ali -radiyallahu anh-'in elini tutarak:

30. Âl-i İmran Sûresi, 144

31. Tafsîlat için bakınız: Müellif'in "Hazret-i Ebû Bekir Sıddîk" isimli eseri (Nâşir)

- Vallahi üç gün sonra başkasına kul, köle olacaksın.³² Çünkü pek kat'i olarak sanırım ki, Rasûlullah bu hastalıktan yakında ölecektir. Ben Abdu'l-Muttalib oğullarının ölüm sırasında yüzlerinin ne şekil aldıklarını tecrübe ile bilirim. Şimdi sen, biz Hâşimîler nâmına Rasûlullah'a git, bu (hilâfet) işinin kimde bulunacağını sor! Hilâfet bize âid ise bunu Rasûlullah'ın sağlığında bilelim. Bizden başkasına aid ise bunu da öğrenelim ve bizi ona vasiyyet etsin, dedi.

Ali -radiyallahu anh-:

- "Bu işi bizden başka uman bulunur mu dersin?" diye sordu.

- Vallahi bulunur sanırım, dedi. Bunun üzerine Ali -radiyallahu anh-:

- Vallahi ben bu işi Rasûlullah'a sorarsam; o da bizi bundan men ederse iyi bil ki, Rasûlullah'ın vefâtından sonra halk bunu istidlâl ederek hilafeti bize vermezler. Bu cihetle ben Rasûlullah'a sormam. Ve hilafet istemem diye yemin etti.

Rasûlullah'ın irtihâli üzerine Abbas Ali'ye:

- Elini uzat, bey'at edeyim, beni görerek halk da bey'at edecektir, dedi ise de Ali -radiyallahu anh- bu teklifi kabûl etmedi³³

32. Hazret-i Abbas bu sözleriyle şöyle demek istiyor: Yarın Peygamberin vefâtı üzerine birisi halife olacak ve sonra onun memûru olacaksın.

33. Tecrid-i Sarîh Terc. 11/23

İLK HALİFELER DEVRİNDE

*H*azret-i Ebû Bekir Devrinde

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in vefatından sonra ashâb-ı kiram Benî Saîde Saki-fesi'nde toplanarak hilâfet mevzûunu görüşmüşler ve en son Hazret-i Ebû Bekir'in halife olmasında karar kılmışlardı.

Ashab-ı Kiram Hazret-i Ebû Bekir -radiyallahu anh'e bey'at etmiş; fakat Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'in bey'ati biraz gecikmişti. Hazret-i Fâtima -radiyallahu anhâ-'nın vefatını müteakip Hazret-i Ali, Hazret-i Ebû Bekir'in faziletini itiraf ederek ona bey'at etmişti.

Hazret-i Ebû Bekir -radiyallahu anh- hâl-i hayatında iken kendi halefini tayin ederek herkes de onun gösterdiği halefi kabûl etmiş ve Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-'a bey'at etmiştir.

Hazret-i Ömer Devrinde

Hazret-i Ebû Bekir'in yerine halife seçilen Hazret-i

Ömer, Rasûlullah'ın dâmâdı Hazret-i Ali'ye büyük itibar gösterir, her meselede onunla iştişâre ederdi. Hazret-i Ali de her meselede samimiyetle rey ve mutâlasını bildirirdi.

Hazret-i Ömer Nihavend Savaşı'nda Hazret-i Ali'ye başkumandanlık teklîf etmiş, fakat o, bunu kabûle yanaşmamıştı. Bu hadise onların birbirlerine ne derece samimi bağlarla bağlı bulunduğunu gösterir. Yine Hazret-i Ömer, Medine'den Kudüs'e hareket ettiği zaman Hazret-i Ali'yi kendi yerine vekil olarak bırakmıştı. Onların aralarındaki bu sevgi ve bağlılık neticede sıhriyetle düğümlendi ve Hazret-i Ömer, Hazret-i Ali'ye damad oldu.

Ebû Saîd el-Hudrî -radiyallahu anh-'tan rivâyete göre bir gün Hz. Ömer -radiyallahu anh- Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'dan müşkil bir meseleyi suâl edip İmam-ı Ali -radiyallahu anh- derhal cevâb verince Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-:

- Ali bin Ebî Tâlib'in olmadığı bir cemiyet içinde olmaktan Allah Teâlâ'ya sığınırım, buyurmuşlardır.³⁴

Hazret-i Osman Devrinde

Hazret-i Ömer'in yerine Hazret-i Osman'ın hilâfete intihabından bir müddet sonra İslâm Devleti içinde fitne ve fesâd zuhûr etti. Fitne devirlerinde Hazret-i Ali, Hazret-i Osman'a alınması gereken tedbirleri samimiyet ve muhabbetle arzederdi. Hattâ bir defâsında Hazret-i Os-

34. Mevâhib-i Ledüniyye.

man, Hazret-i Ali'ye devrinde vukû bulan karışıklık ve kargaşalıkların asıl sebebinin ne olduğunu ve ortadan kaldırılmasının çarelerini sormuş; o da, vâli ve memûrların meziyetli ve ehliyetli, itidal ve kiyaset sahiplerinden seçilmediklerini, hâkimlerin haksızlık gösterdiklerini, bütün fitne ve fesâdın bundan ileri geldiğini açıkça söylemişti.

Mısır'dan gelen heyetlere meram anlatmak üzere Hazret-i Osman, ısrarla dâvet etmiş, Hazret-i Ali önce-leri müdahale etmek istememişse de Halife'nin ısrarı üzerine bu vazifeyi deruhde etmişti.

Hazret-i Ali, Hazret-i Osman devrinde her meselede halifeye müzahir olmuş ve birçok meseleye fiilen müdahale etmiştir. Hazret-i Osman'ın şehid edildiğini haber aldığı zaman son derece müteessir olmuş, Hazret-i Osman'ın muhafazasına memur olanlara sonderece hiddetlenmiş, oğulları Hasan ve Hüseyin'e fenâ halde çıkıştıktan başka orada bulunan diğer sahabilere de:

- "Siz yaşıyorken onun şehid edilmesine nasıl imkân bıraktınız?" demişti.³⁵

35. Hazret-i Ali'nin Hazret-i Osman devrindeki hizmetleri için ayrıca müellifin "*Hazret-i Osman Zinnûreyn*" adlı eserine bakılmalıdır.

DEVİR-İ HİLÂFETİ

Hz. Ali'nin Halife Seçilmesi **

Hazret-i Osman Zî'n-nureyn -radiyallahu anh-'ın şehadetinden sonra bu facianın neye müncer olacağı meçhul bulunduğundan ehl-i Medine telâşe ve endîşe-ye düştü, kimse ne yapacağını bilemedi.

Süfeha gürûhu Hazret-i Osman'ın aleyhinde müttetik iseler de halife intihâbı mevzûunda mütehâlifiler. Biri şunu isterken, diğeri başkasını istiyordu. Ashab-ı kirâm'ın ileri gelenlerine vardıkça onlardan red cevâbı alıyorlardı. Son bir çare olarak Sa'd bin Ebî Vakkas ile Adullah İbn-i Ömer -radiyallahu anhhüma-'ya müracaat eylediler, onlar dahi tereddüd göstermeden onları reddettiler. Benî Ümeyye ileri gelenleri ise ortalıkta görünmüyorlardı.

Elhasıl makam-ı hilâfet boş kalıp ekâbiri ümmetten herhangi biri bunu kabûl etmediğinden hayrette kaldılar. Bu halde memleketlerine dönseler, büyük fesad ve fitneyi mücib olacağı mülâhazasıyla muztarip oldular ve heman ehl-i Medine'yi cem' ile:

- Siz ehl-i şûrâsınız, sizin ümmet üzerinde hükmünüz câri ve nâfidir. Size iki gün mühlet. Eğer bu müddet zarfında bu işi beceremezseniz Ali, Talha, Zübeyr, Fülân ve fülânı katlederiz, dediler. Ehl-i Medîne korkup fevkalâde telâşa düşdüler ve hilâfeti Hazret-i Ali'ye kabûl ettirmek üzere onun başına üşüştüler. Hazret-i Ali:

- Bu iş sizin işiniz değildir. Ehl-i Bedr'in işidir. Ehl-i Bedir kimi intihab ederse halife odur, dedi.

Erbâb-ı intihâb, Ashab-ı Bedir olunca Aşere-i mübeşşereden birini intihab edecekleri âşikârdı ve bunlardan hayatta Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd bin Ebî Vakkas ve Saîd bin Zeyd vardı.

Medîne'de mevcûd olan Ehl-i Bedir hilâfete Ali'yi lâayık gördüler ve onu yanına vardılar. "Elini ver, bey'at edelim" dediler.

Hazret-i Ali:

- "Beni bırakınız, başkasını arayınız. Önümüze bir iş çıkacak ki onun akıllar almaz, gönüller mütehammil olmaz şekil ve renkleri vardır. Bence vezîr olmak emîr olmaktan evlâdır. Siz kimi intihâb ederseniz ben de ona bey'at ve cümleden ziyâde itâat eylerim" dedi.

Onlar da:

- "Yâ Ali; Allah için insâf et. Ehl-i İslâmın başına gelen felaketi görmüyor musun?" diyerek ısrar edince Hazret-i Ali kabûle mecbûr olup kararını ertesi güne bıraktı.

Halk bu va'd üzerine Hazret-i Ali'nin yanından çık-

tı. Talha ve Zübeyr meydanda olmadıklarından halk "Onlar da olursa bey'at kavi ve müstakim olur" diyerek ertesi gün onları da getirdiler. Şu vechile ki: Hazret-i Ali el-Murtezâ -kerremellahu vecheh- Mescid-i Şerîfe girip minbere çıktı ve hâzırûna hitaben:

- "Bu iş sizindir, onda kimsenin hakkı yoktur. Siz ki mi isterseniz halife odur. Dün bir karar üzere ayrılmış idik ki ben istemeyerek söz verip siz behemahal beni in-tihabda ısrar etmişiniz" deyince hepsi:

- "Biz dünkü karar üzereyiz" demeleriyle Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'da:

- "Şâhid ol yâ Rabb!" dedi.

Evvelâ Talha ve Zübeyr -radiyallahu anhüma- girdiler. Hazret-i Ali onlara:

- "İsterseniz ben size bey'at eyleyeyim" dedikte:

- "Yok, biz sana bey'at eyleriz" diyerek bey'at ettiler.

Sonra Sa'd bin Ebî Vakkas, Abdullah bin Ömer, sonra ensâr-ı kirâm bey'at eylediler.³⁶

Vaktiyle Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'a Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Yâ Ali! Sen Kâbe menzilesindesin. Sana gelinir, sen gitmezsin. Şu kavim gelip sana bu işi yani hılâfeti teslim ederlerse kabul et, eğer gelmezlerse onlar sana*

36. Kısas-ı Enbiya

gelineye kadar sen onlara gitme!" buyurmuştu. Hzret-i Ali yukarıda anlatıldığı vechile buna bağlı kalmıştır.³⁷

Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'a Mescid-i Nebevî'de Hicri 35 senesi Zî'l-hiccesinin yirmibeşinci ve cuma günü bey'at olundu.

Emîrû'l-mü'minîn Ali -radiyallahu anh- otuzaltı senesi başlarında eyâletlere ümerâ nasb ve irsâl etti.

Kays bin Sa'd bin Ubâde el-Ensârî'yi Mısır'a, Sehl İbn-i Huneyf el-Ensârî'yi Şam'a muhacirinden Ammare bin Şihâb'ı Kûfe'ye, Osman bin Huneyf el-Ensârî'yi Basra'ya ve Ubeydullah bin Abbas'ı Yemen'e gönderdi.

Tarih'de tafsil olduğu üzere bu valilerin ekserisi vazife yerlerinden rücû etmişler ve Emîrû'l-mü'minîn Ali el-Murtezâ -radiyallahu anh- devrinde pek çok hadiseler zuhura gelmiştir.

Muaviye, Sa'd İbn-i Ebî Vakkas, Muhammed bin Mesleme, Abdullah İbn-i Ömer -radiyallahu anhüm-'ün üçüne birer mektup yazdı. Mektupların hulâsa-ı meâli, Osman -radiyallahu anh-'in kanını talepte kendisine muavenet için üçünün de Şam ordusuna gelmeleriydi. Sa'd İbn-i Ebi Vakkas'a gönderdiği mektupta:

"Nesepte ve İslâm'da, kıdemce sana denk olan Talha ve Zübeyr dem-i Osman'ı taleb ile hurûc ettiler. Âişe de onlara muvâfakat eyledi. Sen de onların koyuldukları yolu tercih etmelisin!" diye yazmıştı.

37. Üsdü'l-Gabe, 4/112

Ashab-ı Bedir'den ve ekâbir-i ensâr-ı kiramdan olan Muhammed bin Mesleme'ye gönderdiği mektupta Osman -radiyallahu anh-'a muavenette ihmal olunmakla mazlûmen katlolunduğuna dair sözler vardı.

Abdullah İbn-i Ömer'e gönderdiği mektupta gûyâ Abdullah'ın Ali'ye muhâlif olduğundan nâşî uzleti ihtiyâr eylemiş olduğundan bahsetmişti.

Sa'd İbn-i Ebî Vakkas -radiyallahu anh- Muâviye'ye yazdığı cevapta:

"Mektubun okundu. Meâli mâlûm oldu. Beni bir bâ-tıl yola dâvet eylediğın anlaşıldı. Mâlûmun olsun ki, ben, Ali ile asla muharebe etmem. Ve onun aleyhinde ittifak eylemem. Ben ehl-i İslâm arasında zuhûr eden fitneden ihtiraz ve ittika ile ihtiyar-ı inziva edip hâne-i vîrânıma çekilmişim. Talha ve Zübeyr de Ali aleyhine hurûc etmeydi haklarında hayırlı olurdu. Allah Teâlâ onların hatâlarını afv eylesin. Ve's-Selâm." diye yazılmıştı.

Kûfe'nin Payitaht Olması **

Hazret-i Ali, çok karışık bir vasatta halife seçilmiş bulunduğundan hükümet merkezini Hicaz'dan Irak'a Medine'den Kûfe'ye nakletmişti. Bunun çeşitli sebepleri vardı:

1. Medine şehri Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in içinde yaşayıp vefat ettiği bir belde olduğundan müslümanlar nazarında büyük bir hürmet ve kudsiyet taşıyordu. Medine'nin havasıyla beraber Resûl-i Ekrem'in siretini teneffüs eden müslümanlar burasını her

türlü siyasi mücadele ve karışıklıklardan uzak bulundurmak istiyorlardı.

2. Hazret-i Osman gibi Resûl-i Ekrem'in damadı ve gözde sahabisinin devlet reisi sıfatına rağmen bu belde şehid edilmesi mü'minlerin gönüllerini yaralayan bir hadiseydi.

3. Medine gibi Resûl-i Ekrem'in hayatıyla, tebligat ve tebşiratıyla alakalı ve vahy-i ilâhî'nin iniş yeri olan beldeye yakışan elbette ilmî ve dînî merkez olarak, nûr kaynağı ve irfân ocağı olmak, siyasî münâkaşalardan uzak kalmaktır. Halbuki Medine siyasî merkez olunca o bu hürmetini kaybediyor, mücâdele ve mukatelelere sahne oluyordu.

Bütün bu sebeplerden yapılacak en isâbetli iş Medine'yi siyâsi merkez olmaktan çıkarmak ve hükûmet merkezini başka yere nakletmekti. Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'ın bu kararı vermesi ayrıca Hazret-i Osman -radiyallahu anh-'ın öldürülmesinden ne derece müteessir olduğunu gösterir.

Hazret-i Ali'nin hükûmet merkezini Küfe'ye naklettikten sonraki devri de fitnelerle, fesat ve karışıklıklarla mücadele içinde geçti. Hazret-i Ali -radiyallahu anh-beş yıllık hilafeti döneminde durmadan dinlenmeden bunlarla mücâdele etmek zorunda kaldı.³⁸

38. Asr-ı Saâdet, 5/72 vd. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- devrinin hadiseleri hakkında tarihler tafsilatlı bilgi vermektedir. Bu hususta tafsîlata girmeden Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'ın fazâili hakkında bilgi vermekle iktifa müellif-i muhterem'in işaretiyle kâfi görülmüştür. (Nâşir.)

HZ. ALİ'NİN ŞEHÂDETI

Osman ibn-i Muğıyre -radıyallahu anh-'den mervidir ki:

Ali -radıyallahu anh-'in âhir-i hilâfetinde ramazan-ı şerîf dahil olup Hasan ve Hüseyin ve İbn-i Abbas -radıyallahu anhüm- ile iftar ederlerdi. Üç lokmadan ziyade taam yemezdi.

- "Niçin yemezsiniz ya Emîre'l-müminin?" diye sual ettiklerinde:

- "Bana ölüm ulaştığında, karnımın aç olmasını arzu ettiğimden," diye cevap buyurdular. Râvî der ki:

Hem öylece de oldu. Bu uslûb üzere bir gece veya iki gece sonra şehid oldular.³⁹

Bir gün Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz İmam-ı Ali radıyallahu anh-'in üzengisini çeken birine buyurdu ki:

39. Mevâhib Hâşiyesi, 306

- "Şîr-i Hudâ yâni Allah'ın arslanı Aliyyü'l-Murteza senin elinde şehid olsa gerekdir!"

O kimse işidip, melûl oldu ve ağlayarak İmâm-ı Ali'ye geldi; tazarru'edip dedi ki:

- Yâ Ali, kanım sana helâl olsun, beni bu dem tepele! İmâm-ı Ali dedi ki:

- Sebeb nedir ki bu sözü dersin?

- Resûl-i Ekrem bana dedi ki, "Ali'nin şehâdeti senin elinde olsa gerekdir." Bu yüz karalığı benden vaki olmadan dilerim ki, ben senin elinde öleyim. Ta dünyada ve ukbada siyah yüzlü olmayayım. İmam-ı Ali -radiyallahu anh- dedi ki:

- Hazret-i Sâni-i âlem'in ezelde takdir etmiş olduğun kul tebdile kadir olur mu? Hazret-i Müdebbiru'l-umûr bana mertebe-i şehâdeti müyesser etmişse o halkayı giymemek bana düşer mi?

Ve bu kazıyyeyi, Server-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem- senden evvel bana haber vermiştir. Sen de hoş tut ve kimse bu sırdan haberdar olmasın. Ve ben sana evvelki nazar ile olayım.

Bu kimse bu cevaba kanaat etmeyip tekrar tazarru' edince cevap buyurdular ki:

- Yâ fülân! Eğer kıyamet husûmetinden havf edersen gam yeme ki yarın kıyamet gününde ben sana şefâat ederim, yine inşaallah benim ile olursun.

Ulemâ-yı siyerden mervîdir ki: İmâm-ı Ali -radiyal-

lahu anh- Kûfe'de Cuma sabahı Ramazan ayında Mülcem oğlu eliyle şehid olmuştur. Altmış üç yaşında civarı Hakk'a göçmüşlerdir. Ve müddet-i hilafetleri altı yıl olmuştur. Radiyallahu teâlâ anh.⁴⁰

Havâric bakıyye-i süyûfundan olan Abdurrahman İbn-i Mülcem-i Murâdî ve Berk İbn-i Abdullah-i Teymî ve Amr İbn-i Bekr es-Sâdî. Bu üç şahıs Hicaz'da toplanarak Nehrevan'da katledilen yoldaşlarını ve nâsın uğradığı müşkilâtı müzâkere ve bu hâle teessüf ile bundan sonra bizim dünyada ne işimiz var? Bâri üç eimmeyi katli ile nâsı onların elinden kurtaralım, diye karar verdiler.

İbn-i Mülcem:

- Ben Ali'ye kâfiyim.

Berk:

- Ben de Muaviye'ye kâfiyim.

Amr İbn-i Bekr:

- Ben de Amr ibni'l-Âs'a kâfiyim, diyerek bir günde üçünün katline karar verdiler. "Ölmek var dönmek yok" diyerek birer zehirli kılıç alıp Ramazan'ın yirmiyedisini tâyin ile teahhüd ettikleri cihete gittiler.

Amr İbn-i Bekr muayyen gecede Amr İbn-i-As'ın Mescid'e çıkacağı yerde tarassud eylemiş, Amr İbn-i Âs ise nâmizâc olduğundan kendi zâbita memuru olan Hâ-

rice bin Habibe'yi imamete tevkil ettiğinden Hârice, namaz kıldırmak üzere camiye giderken Amr ibn-i Bekr onu vurup öldürdü. Derhal tutulup Amr İbni'l-Âs'a götürüldükte:

- Sen kimi katletdin? diye sordu. Amr İbn-i Bekr:

- Yâ fâsık! Vallahi senden başkasını zannetmedim, demekle Amr ibni'l-Âs da:

- Sen, Amr'ı murad eylemişsin. Allah'ın irâdesi de Hârice imiş, diyerek hemen Amr İbn-i Bekr katledildi.

Berk ise o gece Şam'dan Muâviye'nin çıkmasını bekleyip Muâviye şabah namazını kılmak üzere câmiye çıkarken Berk bir kılınc çaldı. Muâviye'nin uyuğuna rast geldi. Muaviyenin hükümeti ise mülk ü saltanat tarzında olup derhal yanında yâver ve çavuş bekçiler Berk'i tuttular. Berk:

- Bir müjdem var, fâidesi olur mu? dedi. Muâviye:

- Söyle bakayım, dedi. Berk:

- Şimdi yoldaşım Ali'yi katletmiştir, dedi. Muâviye:

- Ne biliyorsun, belki katlede memiştir? deyince:

- Elbette katletmiştir, çünkü Ali'nin yanında yâveri ve bekçileri yokdur, dedi.

Faydası olmadı. Hemen Berk de katledildi.

Tabib geldi. Kılınc zehirli olduğundan Muâviye'ye:

- İki sûretten birini ihtiyâr etmelisin; ya bir demiri kızdırıp yaranın üzerine koymalı, yahud sana bir şerbet içirmeliyim ki, bu zehri alsın. Lâkin ondan sonra evlâdın olmaz, dedi. Muaviye:

- Ben ateşe dayanamam. Oğullarım Yezid ile Abdullah bana yetişir, dedi. Tabib Saîdi ona şerbet içirdi. Yarası iyi oldu.

Fakat sonra evlâdı olmadı.

İbn-i Mülcem, Mısırlı idi. Kûfe'ye gelip Havâric'den yoldaşlarıyla görüşdü ise de sırrını söylemedi. Fakat Nehrevan'da kocası ve kardeşi katlolunmuş güzel bir kadın vardı. İbn-i Mülcem onu görünce onunla evlenmeğe rağbet göstermiş, o kadın da Ali -radiyallahu anh-'in katlini şart koşmuş. İbn-i Mülcem de:

- Vallahi ben buraya ancak onun için geldim. Dediğin olsun, dedi. O karı da ona muâvenet için akrabasından Verdân namında birini katmış, bu yolda muavenet için Şebib namında birinin zihnini çalmış. Üçü birleşip Ramazan'ın yirmi yedinci gecesini beklemişler, fakat Eş'as bin Kays'ın⁴¹ bu sırra vakıf olduğu vaz'ıyyetinden şöylece anlaşılıyor. Çünkü o gece İbn-i Mülcem, Eş'as bin Kays ile musâhabet eyleyip seher vakti onun yanın-

41. Kûfe ricâlından olan Eş'as bin Kays, Hasan -radiyallahu anh-'i zehirleyen, Hazret-i Hasan'ın zevcesi Ca'de'nin babasıdır. Hazret-i Ali'yi tahkime mecbûr eden rüesâdan olduğu halde sonra tahkimin feshine kıyâm eden Havâric gürûhuna karıştı. Sonra Hazret-i Hasan'a bey'at eyledi. Çok geçmeden fevt oldu.

dan ayrılmış ve sabahleyin Eş'as'ın oğlunu tahkik-i hal için Daru'l-İmare'ye gönderdiği mervidir. İbn-i Mülcem yoldaşlarıyla beraber camiye varmışlar, Ali -radiyallahu anh-'in çıkacağı kapı önünde durmuşlar.

Emîru'l-mü'minîn Hazretleri Mescid-i Şerîf'e gitmek üzere ber-mu'tâd müezzîn önünde "*Es-Salât! Es-Salât eyyühennâs!*" diyerek ve oğlu Hasan -radiyallahu anh-arkasından yürüyerek kapıdan çıkarken pusudaki hainlerin üçü birden hücum ettiler. Şebib'in kılınıcı kapının kemerine dokundu. İbn-i Mülcem ise:

- Yâ Ali! Hüküm ancak Allah'ındır! Senin ve ashabının değildir! diye tevbih ederek kılıncı ile Ali -radiyallahu anh-'in başına vurdu. Bir ağır yara açtı. Verdân ve Şebib de kaçtı. Halk koşup İbn-i Mülcem'i tuttu.

Ali -radiyallahu anh- sabah namazını kıldırmak için hemşiresi Ümm-i Hânî'nin oğlu Ca'd İbn-i Hübeyre'yi imâmete tevkil buyurdu. O da sabah namazını kıldırdı. Sonra İbn-i Mülcem'i kolları bağlı olarak huzûr-ı Halifeye getirdiler. Hazret-i Ali:

- "Ben sana ihsân etmedim mi?" diye sordu.

- Evet ettin, dedi.

- Ya bu hiyânete sebep nedir? deyince İbn-i Mülcem:

- Ben bu kılıcı kırk gün bekledim. Onunla halkın en şerîrinin katlolanmasını Allah'dan diledim, deyince Hazret-i Ali:

- "Görüyorum ki, sen o kılınçla katlolunacaksın. Biliyorum ki sen halkın en şerirlerindensin!" buyurdu.⁴²

Sonra Hazret-i Ali:

- "Ben fevt olur isem bunu da kısasen katlediniz. Ey Abdulmuttalib oğulları! Emîru'l-mü'minîn katlolundu diye müslümanların kanına dalmayınız. Benim için ancak benim kâtilim katlolunur" buyurdu.

O sırada Cündeb bin Abdilllah geldi:

- Yâ Emîre'l-mü'minîn! Allah bize senin eksikliğini göstermesin! Amma şâyed sana bir haf olursa biz oğlun Hasan'a bey'at eyleriz, dedi. Hazret-i Ali:

- Ben bu hususta size ne emrederim, ne de nehyederim. Siz işinizi daha a'lâ bilirsiniz, diye sözü kestirdi.

Sonra Ali -radıyallahu anh- oğlu Hasan ve Hüseyin -radıyallahu anhüma'ya hitaben vasiyyet eyledi:

"Size takvâyı vasiyyet ederim. Dünyaya rağbet eylemeyiniz. Zâyiiniz için ağlamayınız. Daima doğru söyleyiniz. Kitabullah ile amel ediniz. Zâlime karşı hasım ve mazlûma muiyn olunuz. Ahkam-ı Şer'iyye'de levmi lâimden ihtiraz etmeyiniz" dedikten sonra Muhammed bin Hanefiyye'nin yüzüne bakdı:

42. İnsanların en şakîsi Semûd kavminden Salih -aleyhisselâm-'ın devesini öldüren Kıdar İbn-i Sâlif ve kardeşi Hâbil'i zulmen öldüren Kabil'dir. Ondaki sonra yeryüzünde ne kadar kan dökülürse günahının bir kısmı onun boynunadır. Çünkü ilk defa kan dökme yolunu açan odur. Bir rivâyette: "İnsanların en şakîsi üçtür, üçüncüsü Ali bin Ebî Tâlib'i katledendir." buyurulmuştur. el-Câmi'u's-Sağir.

- Birâderlerine ettiğim vasiyyeti belledin mi? Sana da vasiyetim öyledir. Bir de sana vasiyyet eylerim ki:

- Birâderlerine tâzim ve ihtiram et. Ve onların re'yi-ne muvafık hareket eyle, dedi. Onu Hasan -radiyallahu anh'e emânet ve tavsiye eyledi.

Sonra Ali -radiyallahu anh- dünya kelamı söylemedi. Kelime-i Tevhid ile hatm-i kelam ve 63 yaşında şehiden irtihâl eyledi. Cenâzesini Hazreti Hasan kıldırdı.

İbn-i Mülcem, Hazret-i Hasan'ın huzûruna getirildiğinde:

- Ben Ali ve Muâviye'yi katleylemek üzere Kâbe'de Allah ile ahdetmiştim. Bana meydan ver gidip Muâviye'yi de katledeyim. Sağ kalırsam gelip kendimi sana teslim edeyim, dediyse de Hazret-i Hasan onu kısasen katleyledi.

Ali -radiyallahu anh- Irak'a gitmek üzere Medine'den çıkarken bir ayağı üzengide olduğu halde Abdullah İbn-i Selâm -radiyallahu anh- gelip:

- Yâ Emîre'l-mü'minîn! Irak'a gitme. Korkarım orada sana kilincin ucu dokunur, dediğinde Ali -radiyallahu anh-:

- Onu bana Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazretleri; Ali'nin kâtilinin halkın en şakîsi olduğunu haber vermişti, dedi.

Hicretin 40. senesinin Ramazan-ı Şerîf hulûlünde Hazret-i Alî, yemekten kesildi. Üç lokmadan ziyâde yemez oldu. "Emr-i İlâhînin aç iken vücûdunu arzu ederim" dedi. Nihâyet bir iki günlük ömrü kalmış olduğunu haber verdi.

Ramazan'ın yirmiyedinci gecesini âlem-i menâmda Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i görüp ümmetinden şikâyet eyleyince:

- "Onların aleyhine duâ et" buyurmakla:

- Yâ Rab bana onlardan hayırlısını ver. Onlara da benden fenâsını ver, diye duâ eylemişti. Hemen uyanıp rû'yasını oğlu Hasan -radiyallahu anh-'e söyledi. Vakit sabah namazı vakti olduğundan Müezzin ezan okudu. Ali radiyallahu anh- Mescid-i Şerîf'e müteveccih olduğunda havâlideki ördekler onun üzerine çağırışınca yanındakiler onları koğmak istediklerinde:

- Dokunmayınız onlar nevâyıhdır, benim için matem tutuyorlar, buyurmuştu.

Kapıdan çıkarken halkın en şakîsi İbn-i Mülcem onu şehîd eylemişti.

Ali -radiyallahu anh- öleceği yılı, ay ve günü de min-tarafillah- bilmmişti.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh, Hazret-i Fâtıma -radiyallahu anhâ'nın üzerine başkaca hatun almadı. Amma onun vefatından sonra başka kadınlar almış, cariyelerinden de evladı olmuştur.

Oğulları Muhammed'ül-Ekber, Abbas, Osman,

Ca'fer, Abdullah, Muhammedü'l-Evsat, Yahyâ, Avn, Ömerü'l-Ekber, Muhammedü'l-Asğar, Ubeydullah, Ebû Bekir, Kızları: Rukayye, Ümmü'l-Hasen, Remretü'l-Kübrâ, Ümm-ü Hânî, Meymûne, Zeynebü's-Suğrâ, Ümm-ü Gülsüm es-Suğrâ ve saire...

Muhammedü'l-Ekber'in vâlidesi Benî Hanîfe kabilesinden olmakla Muhmmmed bin Hanefiyye diye mâruf olmuştur. Gayet bahadır, sahîy, fasîh bir zât-ı âlî-kadirdir.

Hazret-i Ali'nin nesli ve zürriyeti Hasen ve Hüseyin -radiyallahu anhüma-'dan ve Muhammed bin Hanefiyye ve Abbas ve Ömer'den münteşir olmuştur. Diğer evladının nesli munkarız olmuştur.

HZ. ALİ'NİN VASIYYETİ

*H*azret-i Ali, oğlu Hasan -radiyallahu anh-a sûreti mahsûsada şöyle vasiyet buyurmuştı:

"Ey Oğull

Herşeyden önce Allah'dan hakkıyla kork. Bütün emirlerini yerine getir. Onu anmakla kalbini yaşat. İpine sımsıkı sarıl. Eğer tutunursan Rabbinle aranızdaki bağdan daha kuvvetli hangi bağ bulunabilir?

Kalbini mev'ıza ile yaşat. Zahidlikle -dünya malını ve ona olan aşkını terketmekle- onu öldür. O hak ile, kuvvetli hikmet ile, adalet, ilim hılim, hikmet, uygun söz, doğru- parlak ve nurlu olsun.

Ciddî olarak ölümü an ve ölümü anmakla kalbini yaşat. Her şeyin yok olacağını bil, ve kalbinin de yoklukta karar kılacağını ona bildir. Ona dünya facialarını ve musibetlerini teker teker göster. Zamanın şiddetini ve kükreşini, gece ve gündüzlerin aleyhine çevrildiğini düşün, hatırla ve hatırlat.

Kendi nefesine ve kalbine, daha evvel geçmiş evlâd-ı

insanların kıssalarını ve hikayelerini söyle. Mazide insanların başına gelen felaket ve musibetleri düşün. Aynı şeylerin tekrür etmemesi için dikkat et. Atalarının topraklarında ve yaşadıkları yerlerde gez. Ve onların eserlerini dikkatle tedkik et.

Onlar neler yapmışlar, nereden nereye, ne için göç etmişler? Bunları tedkik ettiğin zaman onların pek yakın arkadaşlarından ve sevgililerinden ayrılıp gurbet ellere gittiklerini göreceksin. Tıpkı onlar gibi sen de pek yakında bilmediğin görmediğin yerlere göç edip gideceksin. Şu halde istikbaldeki yerini şimdiden hazırla ve temizle. Ahiretini dünya ile satma.

Bilmediğin şey hakkında konuşma. Vaziflen olmayan şeye karışma. Ve her işi kendi ehline bırak. Sonunda bir felaketin gelmesinden korktuğun yolu terk et. Zira bir işte felaket sezildiğinde onu terk etmek, korku ile ilerlemekten hayırlıdır.

İyiliği emret ki iyilik ehlinden olası. Münkeri -kendisinde Allah'ın rızası olmayan şeyi- elin ile ve dilin ile ortadan kaldırmağa çalış. Bütün gücünü sarfederek münkeri işleyenleri uzaklaştır.

Allah yolunda hakkıyla çalış. O'nun uğrunda mücâhede ve mücâdele etmekten çekinme. Herhangi bir kimsenin ağır sözleri seni yolundan alıkoymasın. Nerede olursan ol Hakk'a ulaşmak için bütün güçlükleri aşmaya çalış.

İslâmiyette ne var ise hepsini anla ve öğren. Kendini güçlükler karşısında sabretmeğe alıştır. Zira hak-

sızlık karşısında hakka sabretmek en iyi ahlakıdır. Bütün işlerde Allah'ına sığın; zira o en iyi koruyucu, en iyi barınak ve en yakın kurtarıcıdır. Her işinde Allah'a teslim ol. Zira insanoğluna her şeyi bahşeden de O, mahrûm eden de O'dur.

Bir işi yapmadan önce onun üzerinde iyice düşün. En iyi bir şekilde karar verebilmek için güvenilir kimse-lerle iştirâ et. Bu tavsiyemi anlamaya çalış. Ve bun- dan ayrılmamaya dikkat et. Şunu bil ki, en hayırlı söz faydalı olandır. Fayda vermeyen ilimde hayır yoktur. Öğrenilmesi lüzumlu olmayan ilimden de bir fâide temin edilmez.

Ey Oğul!

Kendimi, hayâtımın son demlerini yaşadığımı ve gittikçe zayıflamakta olduğumu görünce bu tavsiyemi sana bildirmekte acele etmeyi uygun buldum. Zira dü- şündüğüm bütün şeyleri sana söylemek için bir zaman bulamadım. Ecelimin gelmesinde, vücûdumun zayıfla- ması gibi hafızamın da zayıflamasında, heva ve heves-lerin veya dünya fitnelerinin benim nasihatımdan önce kalbine hâkim olmasından, bunun neticesi olarak da huysuz bir at gibi olmadan endişe ederek sana nasiha- tımın bir kısmını yazıyorum.

Ey Oğul!

Benim vasiyyetinden edineceğin şeylerin en hayır- lısı Allah'dan korkup O'na sığınmak, O'nun sana farz kıldığı şeyleri yerine getirmek, atalarının ve geçmiş in- sanların izini takib etmektir. Şimdi sen kendi nefesine na- sıl güven ve îtimadla bakıyorsan, senden evvel geçen

ataların aynı şekilde kendilerine güveniyorlardı. Şimdi sen nasıl düşünüyorsan onlar da aynı şeyi düşünüyorlardı. Fakat neticede iyi ve doğru buldukları şeyi tuttular. Vazifelerini noksansız yapmağa çalışdılar. İşte onların neticede vardıkları şeyi ve takib ettikleri yolu kabûl etmek istemiyorsan, onların başında takib ettikleri yolu aynen takib et. Fakat bu, şüphelerini çoğaltmak ve düşmanlıklarını artırmak için değil, doğruyu ve hakikatı anlayıp öğrenmek için olsun.

Tedkiklerini yaparken önce Allah'a sığın, O'ndan başarılar dile. Seni şübheye götürecektir veya kötülüğe düşürecek her şeyi terket. Kalbinin her türlü kötülükten durulduğunu, fikirlerinin toplandığını ve tek arzunun hakikatı bulmak olduğunu görünce sana söylediğim hususları düşünmeye başla. Şayed bunlara sahib olduğuna kani değil isen karışık mevzulara girişme. Zira önünü göremeyen bir kimse gibi olursun ki, her an içinden kurtulmak pek güç olan çukurlara, uçurumlara düşersin. Böylece karanlıklar içinde, zulmetler arasında boğulup mahvolmağa mahkum olursun. Önünü görmeden yürümek ve her an uçurumlara yuvarlanmak tehlikesiyle karşı karşıya kalmak ise İslâmiyeti öğrenmek isteyenlere yakışmaz.

Ey Oğull!

Bu tavsiyelerimi dinle ve anla. Ve bil ki, her canlının ölümünü elinde tutan, yaşamasını da elinde tutmuştur. Varlıklara can verip yaşatan, neticede onları öldürendir. Zenginleri fakir, fakirleri de zengin yapan O'dur. Her türlü belâyı ve hastalığı veren O, her belâyaya bir devâ bulan yine O'dur. Dünya taşıyla, toprağıyla, rengiy-

le, şekliyle, ağaçlarıyla, meyveleriyle O'nundur. O'nun isteği ve arzusu üzerine hareket etmektedir. Âhiret de hesâbıyla, cezâsıyla, cennetiyle, cehennemiyle ve bizi bilmediğimiz daha birçok şeyleriyle O'nundur.

Bu hususların birisini bilmediğini görünce onu ce-hâletine atfet. Zira sen câhil yaratılıp sonra öğretilen ilk yaratıksın. İlimde ne kadar ilerlesen, birçok şeyde şüphesiz yine bilmediğin bulunacaktır. Çünkü düşünme sâhasının dışında, görme kudretinin pek ilerisinde bulunan çok şeyler vardır. Şâyed bunlardan birisine muttali olabilir ve Allah bazı şeyleri sana öğretirse onu kendi kudretiyle meydana getirip kazandığını zannetme. Bil'akis bunun için seni yaratan, rızıklandıran ve seni güzel varlık şeklinde meydana getiren ulu varlığına sığın. İbâdetin O'nun için olsun. Aşkın O'na olsun. Korun yalnız O'ndan olsun!..

Bil ki Ey Oğul!

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah hakkında bildirdiği gibi hiç bir kimse bildirmedi ve bildirmez. O'nu bir önder ve kurtuluş ordusunun kumandanı gibi kabul et.

Bil ki Ey Oğul!

Seni yaratan Rabbinin bir ortağı olsaydı sana peygamberleri gelirdi. Böylece onun sıfatlarını ve işini öğrenirdin. Fakat O, kendisinin söylediği gibi tek ilâhdır. Kendi mülkünde hiçbir kimse ona düşmanlık besleyemez. O, doğurmamıştır. Doğurulmamıştır. Ölmeyecektir, ebedidir. Her şeyden evvel vardır. Fakat varlığının bir başlangıcı yoktur. Her şeyden sonra kalacaktır. Fakat

kalmasının da bir sonu yoktur. Kudreti, büyüklüğü, kalbin, gözün çerçevesi hâricindedir. Eğer bunları bilir ve inanırsan küçüklüğünü düşünerek yakıştığı gibi hareket et. O'nun karşısında kuvvet ve kudretsizliğini düşün. Her hususta O'na ihtiyacın vardır. O'na yönel. Rızâsını dile. Cezâsından kork. Emirlerini yerine getirmeye çalış; zira O iyilikten başkasını emretmez. Nehiylerinden kaçın; çünkü O, kötülükten başkasını nehyetmez.

Ey Oğull!

Dünyâyı ve onun türlü hallerini, içinde bulunan bütün şeylerin başka bir yere göç edeceğini, âhireti ve ehli için orada yapılacak şeylerin akıbetlerini bildirdim. Bunlar hakkında senin ibret alman için bazı misâller verdim. Bu misaller ile senin kurtuluşunu ümîd ettim.”

Hazret-i Ali'nin Devlet İdaresi

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- hükûmet ve devlet idâresi bakımından Hazret-i Ömer -radiyallahu anh-'ın sistemini muhâfaza etmeye çalışmıştır. Nitekim, Necrân'da ikamet ederken oradan sürülen bazı yahûdîler kendisine gelerek “Hazret-i Ömer tarafından buradan sürüldüklerini” beyan ederek eski yerlerine îadelerini rica etmişler, fakat Hazret-i Ali, “Bu hususta uyulacak görüş Ömer'in görüşüdür” diyerek reddetmişti.

Hazret-i Ali, memûrlarının murâkabesine ehemmiyet verir, her işin emniyet ve istikamet dairesinde cereyânını isterdi. Hazret-i Ali, Kâ'b bin Malik'e çıkardığı bir emirnâmede şu sözleri söylüyor: “Birkaç arkadaşınla beraber çıkıp Irak'ın her tarafını yer yer dolaş. Herkes-

ten memûrların durumlarını sor. Onların hareket tarzını tetkik et."

Emîru'l-mü'minin Hazret-i Ali -radiyallahu anh- bütûn memurlarına karşı bu şekilde âdilâne ve ölçülü davranırdı. Meselâ amcazâdesi Abdullah bin Abbâs, bir kerre devlet hazinesinden bir miktar para almıştı. Hazret-i Ali, Abdullah ibn Abbas'ın hakk ederek aldığı bu paranın bile hesâbını sormuş, bu yüzden Abdullah, Mekke'ye gitmek zorunda kalmıştı.

Hükûmet erkânına karşı tavrı bu olan Hazret-i Ali, halka karşı son derece şefkatli, kimsesiz ve yetimlere karşı son derece merhametliydi. İranlılar onun bu merhamet, şefkat ve adaleti karşısında: "Hudâ bilir ki, bu arap hükümdârı, Nûşirevân'ın hâtırasını ihyâ etti." derlerdi.

Hazret-i Ali, müslümanlığın neşir ve tebliğini bir vazife bilir ve bu vecibeyi herkesten fazla ehemmiyetle yerine getirirdi. O, bu vazifeyi Resûl-i Ekrem devrinde de muhâfaza etmiş, Yemen'de büyük başarı kazanmıştı.

Hazret-i Ali, suçluları takip eder, onların cemiyetin ahlâkını ifsâd etmelerini önlemeye çalışır, haklarında hadd cezâları tatbik ederdi.⁴³

Sonradan Mısır'a vâli nasbettiği Mâlik bin el-Hârîs el-Eşter'e gönderdiği emirnâme Emîrü'l-Mü'minin Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'ın devlet idâresi hakkındaki re'y ve tedbirini beyân etmesi bakımından önemlidir. Bu itibarla teberrûken takdim ediyoruz:

43. Asr-ı Saâdet, 5/115 vd.

EMİRNÂME-İ ALİ

-kerremellahu vecch-

Bu emir, Emîrü'l-mü'minîn Allah'ın kulu *Ali* tarafından *Mâlik İbn-i Hâris el-Eşter*'e verilmiştir ki, bunun mûcibince kendisine vilayet-i Mısır'ı tevcih, haracını cibâyet, â'dâsıyla cihad, ahalisinin halini ıslah, biladını î'mar hususatı tevdi' edilmiştir.

Ona mehâfetullahı, neşri- tâatını, kitab menzilesinde emretmiş olduğu ferâiz ve sünene ittibâ emr eder ki, insanın seâdeti ancak onlara ittibâ, dalâleti de onları inkâr etmesiyle kaimdir. İlâ-yı kelimetullah'a kalbiyle eliyile, lisanıyla temessük-etmesini de emreder. Zira Bârî Teâlâ Hazretleri- kelimesini ilâ edeni mansûr, ismini aziz kılar.

Nefsini şehvâtтан vikaye, hırs ve tama'dan sıyanet etmesini de emreder. Zira nefis her zaman kötülüğü emreder. Meğer ki, merhamet-i ilahiye manî olsun! Nefsin vikayesi, eldeki bir kanunun ahkamına riayet etmek suretiyle hareket-ı keyfiyye ve indiyyeden sakınmakla olur ki, bunun zımnında emr-i idarede iltizamı

hak ve adalet ve kanuna tebeyyetle müstebîdâne hareketten ictinabın lüzûmu gösterilir.

“Ey Mâlik! Mâlûmun olsun, seni öyle bir memlekette gönderiyorum ki, orada senden evvel adâlet ve zulmetmiş nice devletler gelip geçmiştir.

Sen, senden evvelki valilerin muamelât ve harekâtını nasıl bir nazarla görüyor idiyse, halk da senin ef'al ü harekâtına o suretle bakacak, eslâfın hakkındaki verdiği hükmü senin hakkında da vercektir. Sâlih olan ibâdullahın salâh-ı hâline, halkın onun hakkındaki beyânat ve ifâdâtından istidlâl olunur.

Sence en merğûb zahîre âmâl-i sâliha olsun. Hevâ ve hevesine hâkim ol. Sana helâl olmayan husûslarda nefsine karşı bahîl ol. Zîra bu suretle nefsine bahîl olmak, nefsin muhabbet ve ikrah eylediği şeyler hakkında nefisten ahz-i intikam etmektir.

Raiyye, teb'aya karşı merhamet, muhabbet, hüsni muâmele ile kalbini imlâ et! Sakın onlara karşı ganimet yiyici bir arslan kesilme!

Teb'a iki sınıftır. Ya senin din kardeşin, yahud hıkkatte bir eşindir. Onlardan hasbe'l-beşeriyye hatâ sâdır olur, illetlere musâb olurlar. Ellerinden kasden veya hatâen bazı şeyler zuhûr eder. Sen Allah'dan afv u müsâ-maha dilediğin gibi sen de onları afveyle, hüsni muâmelede bulun. Sen onların üzerine hâkimsin. Senin üzerinde de veliyü'l-emr'in var. Onun üzerinde de Cenâb-ı Allah vardır ki, halkın işlerini idâreye seni o memûr eyledi.

Kendini Allah'ın şeriatına muhâlefete, zulüm ve çevri ihtiyâra verme! Sonra Allah'ın intikamına uğraşsan, sen nefsini müdâfaaya takat getiremeyeceksin. Ayrıca Cenâb-ı Allah'ın afv u merhametinden de müstağni değilsin.

Sakın hiçbir afvından dolayı pişmân olma. Cefa verince de mesrûr olma. Bertaraf etmek imkânını bulduğün müddetçe hiçbir bâdireye atılma. Bir de sakın "Ben kudret sahibiyim, emrederim, itâat ederler!" deme. Çünkü bu, kalbe fesâd, dîne zaaf verir. İnsanı mağrûr eder, gurûr da helâke götürür.

Hâiz olduğün makam sende azamet ve tekebbür hâsıl ederse, mâfevkındaki melekût-ı ilâhiyye'yi; kudretullahı, kendiliğinden kadir olamayacağın şeylerde O'nun kudretini hatırla ki, bu düşünce senin yükseklerde uçan nazarını zemine indirir, şiddetini giderir. Seni bırakıp giden aklını başına getirir.

Sakın Allah ile azamet yarışına kalkışma. Sakın Kibriyâ ve Ceberûtunda kendisine benzemeye özenme. Çünkü Fâtır-ı Zülcelâl her cebbâri zelim, her mütekebbiri hakir eder.

Nefsin hakkında, sana yakınlığı olanlar hakkında, raiyyen arasında kendilerine meyil beslediklerin hakkında, Allah'a ve Allah'ın kullarına karşı adâletten kat'iyyen ayrılma. Şâyed böyle yapmazsan zulmetmiş olursun. Halbuki, ibâdullaha zulmedenin ibadullah tarafından davacısı Allah'dır. Allah da bir kimsenin hasmı oldu mu, o kimsenin tutunabileceği bütün huccetler batıldır, kudretullah karşısında tesiri yoktur. Kul, zulmüne

tevbe edinceye kadar husûmet-i ilâhiyye devam eder. Zulm üzere bulunmak kadar nîmet-i ilahiyeyi tağyir, gazabını ta'cil eden hiçbir şey yoktur.

Zîra Cenâb-ı Allah, zulüm altında inleyenlerin inkişarını devamlı işitmekte, zalimleri görmektedir.

Bir iş yapacağın zaman öylesini ihtiyar etmelisin ki, hakkaniyet itibariyle en mutavassıtı, adl itibariyle en şumûllüsü, halkın rızâsını celbetme bakımından bütün raiyyenin durumunun hesâba katıldığı iş olsun. Zîra âmmenin hoşnudsuzluğu, birkaç ferdin veya zümrenin istemesini hükümsüz bırakır. Birkaç kimsenin gazabı ise, âmmenin rızası, isteği içinde kaynar gider.

Âmmeyi hoşnûd edecek hareket, umûr-ı idâyeye tevkil edecekleri adamların müşterek kararı ile tahakkuk eder. Zîra o vekillerin takrir ve tasvib edecekleri mesâil, halkın rızâsına muvâfık olur. Bu dâirede tatbik edilen muâmelât-ı hükûmete karşı halkın itiraz hakkı kalmaz ve dâima memnûn bulunur. Fakat halkın rızâsına uygun olmayan muâmelât-ı hükûmet, mutlaka hükûmetin müstebid ricâlinin icraât-ı hodserâneleri olabilir.

Sonra vali için hassa takımı kadar, iyi günlerde yükü ağır basan, kara günlerde yardımı az dokunan, adâletten hoşlanmaz, istemekten usanmaz, verilince teşekkür bilmez, verilmezse değme gadriyle savulmaz ve felâkete sabırsız tek zümre yoktur. Halbuki İslâm'ın rük-nü müslümanların şîrâzesi âme-i ümmet olduğu gibi, düşmana karşı duracak bir silâh varsa da ancak odur. Onun için samimiyetin, meylin dâima bunlarla olmalı.

Raiyyen arasında yanına yaklaştırmayacağını, ken-

disinden en çok nefret edeceğin adamlar ise, halkın ayıplarını en fazla araştıran kimseler olmalıdır. Zira insanların öyle ayıpları vardır ki onların örtülmesi herkes-ten fazla valinin vazifesidir. Binâenaleyh bu ayıpların sana gizli kalanlarını sakın eşme! Senin vazîfen muttali olduklarını ıslahdan ibârettir. Sana mechûl kalanlara gelince onlar hakkındaki hükmü Allah verir.

Evet, sen raiyyenin aybını gücün yettiği kadar ört ki, Allah da senin raiyyenden gizli kalmasını istediğin şeylerini örtsün.

İnsanlar hakkındaki bütün kin ukdelerini çöz. Seni intikama doğru sürükleyecek iplerin hepsini kes, sence açıklık kazanmamış şeylerin kâffesi hakkında anlamamış görün. Şunu bunu çekiştiren gammazların sözüne sakın hemen inaniverme. Çünkü gammaz ne kadar saf görünürse görünsün yine dessâs yâni hilekârdır.

Sakın ne seni zarûrete, sıkıntıya, darlığa düşürmek ihtimâliyle korkutarak iyilik etmekten vazgeçirecek bahîli, ne muazzamât-ı umûra karşı azmini gevşetecek korkağı, ne de çevre saparak sana ihtirası iyi gösterecek harîsi meclis-i meşveretine sokma! Çünkü cimrilik, korkaklık, ihtiras ayrı ayrı tabiatlardır ki, Allah hakkında beslenen sû-i zan bunları bir araya getirir.

Sana müşâvir olacakların en kötüsü senden evvel eşrâra hemdem olan, onların cürümlerine iştirâk eden kimselerdir. Böyleleri kat'iyyen senin mahremin olmamalı; çünkü bunlar cânîlerin yardağçıları, zâlimlerin yârânıdır. Ne hâcet, hiçbir zâlime zulmünde, hiçbir günah-kâra cürmünde yardım etmeyenler içinde bunların yeri-

ni tutacak öylelerini bulacaksın ki, ötekilerin re'y ü tedbirine tamamıyla sâhib, lâkin vizr u vebalinden kesinlikle masûn. İşte senin için böylelerinin yükü en hafif, yardımı en çok, sana şefkati herkesinkinden ziyade, sende başkasına muhabbeti o nisbette az olur. Bu gibilerini hem umûmî meclislerde kendine mukarreb edin. Sonra bu adamların içinde en ziyade onu beğenmelisin ki, sana acı hakikatleri herkesten ziyâde o söylesin. Ve şâyed sevdiği kullarından sâdir olmasına Allah'ın râzi olmadığı bir harekette bulunmak istersen hoşuna gideceğini gitmeyeceğini hiç düşünmeyerek sana mümâşâ-tı bıraksın.

Bir de sâdik ve verâ sahibi adamları kendine mahrem ittihâz et. Seni alkışlamalarına, yapmadığın bir takım işleri sana isnâd etmek suretiyle keyfini hoş etmelerine karşı dikkatli bulun. Zira alkışın çoğu insanı azamet, kendini büyük görmeye sevkeder, gurûra yaklaştırır.

Sakin insanların kötüsü ile iyisi indinde müsâvi olmasın. Zira müsâvâtın böylesi iyileri iyilikten soğutur, kötülerin de fenâlığa meylini devam ettirir.

Bilmiş ol ki, valinin raiyyesine hüs-n-i zannına en çok sebep olan şey, kendilerine iyilikte bulunması, yüklerini hafifletmesidir. Hüs-n-i zann edersen birçok yorgunluklardan kurtulursun. Sonra hüs-n-i zannına en çok layık olan adam senin hakkındaki tecrübeleri iyi çıkarandır. Sû-i zannına en layık olanı da hakkındaki tecrübeleri fena çıkarandır.

Bu ümmetın sadrları yâni canı mesâbesinde olan

büyükleri tarafından işlenerek herkesin ülfet ettiği, rayyenin güzelce tatbik ettiği bir sünnet-i sâlihayı sakın kaldırayım deme. Bu eski sünnetleri herhangi birine aykırı gelecek yeni bir sünneti ihdâsâ da asla yanaşma. Çünkü ecir, o sünnet-i sâlihayı vaz'edenin. Vebal de kaldırdığından dolayı senindir.

Umûr-i memlekete uygun gelen tedbîrâtı tesbit ve senden evvelki insanlara doğruluk temin eden esbâbı ikame hususunda sık sık ulemâ ile müzâkere et, hukemâ ile mübahasede bulun.

Mâlûmun olsun ki, rayye tabaka tabakadır. Bunlardan her birinin ıslâhı diğerinin ıslâhına bağlı ve hiçbirini için diğerinden müstağni kalmak mümkün değildir.

Bu tabakalardan bir kısmı Allah yolunda askerlik edenler, bir kısmı âmmenin ve hâssanın vazîfe-i kitâbetini görenler, bir kısmı adâleti tevzîe me'mûr olan kadılar, bir kısmı rıfk u insâf ile idâre-i umûr edecek valiler, bir kısmı cizye ve haraç veren zimmiler ve müslûman halk, bir kısmı ticaret ve sınaat erbabı, bir kısmı da fakr u ihtiyac içindeki tabakadır.

Cenâb-ı Hak, bunlardan her birinin hissesini bildirmiş ve herbirine âid Hudûd ve farızaları ya Kitâb'ıyla, ya Nebiyy-i Muhterem, -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in sünnetiyle gösterdikten sonra mer'î ve mahfuz bir uhde olarak bizlere tevdi eylemiştir.

Askerler, Allah'ın izniyle rayyenin kaleleri, vâlilerin şerefi, dinin izzeti, âsâyişin vâsıta ve temînâtıdır. Rayye ancak bunların sâyesinde durabilir. Bununla berâber askerin intizâmı da Allah'ın kendilerine ayırdığı harac

ile kaimdir ki, düşmanlarına karşı onunla cihad edebilirler, işlerini yoluna koyabilmek için ona güvenirlir ve bütün ihtiyaçlarını temin etmek üzere onu arkalarında destek ederler. Sonra bu iki sınıfın mevcûdiyeti kadılarının, valilerin, kâtiblerin bulunmasıyla kaimdir. Çünkü düğümleri gerektiği şekilde çözenler, menâfii cem'edebilenler, husûsî, umûmî bütün işlerde emniyetli bulunanlar bunlardır.

Hepsinin bekası için de ticâret ve sanâyi erbâbının bulunması şart. Zira esbâb-ı menâfi, ticâretgâhları ve başkalarının meydana getiremeyeceği âsâr-ı sanatı bunlar temin edecek.

Sonra erbâb-ı fakr u ihtiyacı teşkil eden son tabaka geliyor ki, ihsan ve muâvenete müstehakdırlar. Bunlardan herbirinin Allah'dan kısmeti ve hâceti mikdârınca vali üzerinde hakkı vardır. Vali, Allah'ın kendisine tevdi ettiği bu teklifin altından ancak kemâl-i ihtimâm ile ve Allah'dan avn u inâyet talebiyle; bir de ağır - hafif bütün işlerde nefsinin hakka, ve sabr u tahammüle alışdırmakla kalkabilir.

Sonra, askerlerinin başına öyle birini geçir ki, Allah'a ve Resûl'üne ve imâmına karşı sence hepsinden daha muhlis bulunsun, kalbi hepsinden temiz olsun ve akli başında olmak itibariyle hepsine tefevvuk etsin, gazablandığı zaman ağır davransın, mâzereti sükûnetle dinlesin, zuafâyâ acısın, kavîlerden uzak dursun, öyle öfke ile kalkıp acz ü nedâmetle oturan takımdan olmasın!

Sonra gerek mürüvvet ve haseb erbâbına, gerek

salâhıyla ve mebrûr ef'âliyle tanınmış âilelerin efrâdı ile şecâat ve semâhat sâhiblerine iltifât et. Çünkü bunlar lütf u kerem sahibleridir.

Ana-baba çocuklarının işini nasıl gözetirse sen de askerlerinin işlerini öyle gözet. Kendilerine takviye için verdiğin şey çok bile olsa nazarında asla büyümesin. Haklarında taahhüd ettiğin lütuf az bile olsa gözüne kat'ıyyen hakir görünmesin. Çünkü bu sana karşı bezli ihlâs etmelerini ve hüsni-zanda bulunmalarını icâb ettirir.

Bir de onlara âit işlerin büyüğünü görüyorum diye küçüğünü takîbden geri kalma. Zira küçük bir lütfundan faydalanacakları yer de olur, büyük lütfundan vâreste kalamayacakları mevkî de olur.

Ordunun başındakileri içinde sence en makbûlü o kimseler olmalı ki, askere iyilikte bulunsun ve hem şahıslarını ve hem de geride kalan âilelerini sıkıntıdan kurtaracak kadar kendi servetinden fedâkârlık etsin de bu sâyede düşmana karşı cihâd ederken hepsinin düşüncesi bu noktada birleşebilsin.

Valiler için memlekette adâletin kaim olmasından, bir de rayyenin kendisine karşı muhabbet göstermesinden daha büyük medâr-ı tesellî yoktur. Zira yürekler selâmette olmadıkça muhabbet ızhâr etmez. Sonra askerinin senin hakkındaki ihlâsı, ancak emîrlerinden memnun olmalarıyla onları istiskal edip bir an evvel başlarından çekilmelerini istememeleriyle kaimdir.

Sen, kendilerine ümid sahası aç. Senâya müstehak olanları senâ etmekte, büyük vak'alar atlatmış

olanların sergüzeştlerini saymakta kusûr etme. Zira bunların kahramanlıklarını sık sık anmak-inşaaallah- şecâat erbâbını galeyâna, harb istemeyenleri de gayrete getirir.

Sonra bunlardan herbirinin fedâkârlığını iyice tanı. Hem sakın birinin hizmetini başkasıyla berâber zikretme. Kimseye de gösterdiği şecâatle münâsib düşmeyecek dûn bir pâyeye verme. Bir de mevkiinin büyüklüğü bir adamın ufak hizmetini büyük görmene, mevkiinin küçüklüğü, bir adamın kıymetli yararlığı küçük görmene asla sâik olmamalı.

Sonra altından kalkamadığın hâdisâtı, gözüne kestiremediğin gücün yetmeyeceği işleri Allah'a ve Resûlüne havâle et. Cenâb-ı Hak rûşde ermesini dilediği bir kavme: **"Ey îman edenler! Allah'a ve Resûlüne ve sizden olan ülü'l-emre itâat edin. Şâyet bir şeyde anlaşamaz iseniz onu Allah'a ve Resûlüne havâle edin!"** byuruyor. Allah'a havale etmek demek, kitabındaki muhkem âyetlere sarılmak demek, Resûlüne havale etmek demek, onun her an toplayan, tefrikaya meydan vermeyen sünnetine uymak demektir.

İnsanlar arasında hüküm için öyle bir adam seç ki, sence raiyyenin en değerlisi olsun, işden sıkılmasın, mürâfaaya yani mahkemede duruşmaya gelenlere sınırlenerek inada kalkışmasın, hatasında ısrar etmesin, hakkı gördüğü anda hatadan döneceği yerde dili tutulup kalmasın, hiçbir zaman tama' ettiği menfaatin kaybolacağı endişesine düşmesin, meseleyi künhüne varıncaya kadar anlamadıkça vehleten hâsıl ettiği kanâati

kâfi görmesin. Şübhe vukûnda en fazla temkinli davranır, huccetlere en ziyâde sarılır, hasmın mürâcaatından en az usanır, işlerin vuzûha kavuşmasını sabırla bekler, hükmün vuzûha kavuşmasında kat'î kararını verir, medih ile şımarmaz, tehyîc ile eğilib bükülmez olsun. Vâkıa böyleleri de pek azdır.

Sonra bu adamın vereceği hükümleri sık sık tahkik et ve kedisine zarûretini giderecek, halka muhtaç olmayacak kadar ihsânda bulun. Hem kendi yanında öyle bir mevki ver ki, mukarrebelerinden hiç bir kimse o mevkiye göz dikmesin. Ve o adam başkalarının sana gelip de kendisine karşı hâinlik edemeyeceğinden emîn olabilsin.

Evet, bu hususta gayet dikkatli bulunmalısın. Çünkü bu din kötü adamların elinde esîr oldu. Onun nâmına istenilen yapılıyor ve onunla dünya elde etmeye çalışılıyor!

Sonra valilerine dikkat et, kendilerini iş başına ondan sonra getir. Yoksa tarafgirlik, hodgâmlık hissiyle kimseye vazîfe tevdi etme. Çünkü bu iki sebep cevri hıyânete sevk eder.

Bir de iş için salâh ile mârûf âilelerden yetişmiş tecrübe ehli, hayâ sâhibi, İslâm'a hizmeti geçmiş adamları araştı. Zîra ahlâkı en dürüst, nâmusu şerefi en sağlam, tama'nın câzibesine en az kapılan, işin sonunu endoğru gören kimseler onlardır.

Esbâb-ı mayîşetlerini de geniş bir sûrette temin et. Çünkü nefislerini salâha sevk hususunda bu bir kuvvet

olacağı gibi elleri altındaki şeylere el uzatmaktan o sâ-yede müstağnî kalırlar. Bundan başka şâyed emrine muhâlefet ederler, yahud emâneti sakatlarırsa, senin için aleyhlerinde kullanacak bir huccet olur. Sonra bunların icrâatını tâkîb et. Arkalarından vefâ ve sıdk erbâbı kimselerden gözcüler gönder. Zira işleri nasıl gördüklerini gizlice öğrenmek, emâneti muhâfazalarına ve raiyye hakkında rıfk ile muâmelelerine sebep olur.

Yardımcılarına karşı da ihtiyatlı bulun. Şâyed içlerinden biri, elini hiyânete uzatır ve gözcülerinin vereceği haberler herifin bu hiyâneti üzerinde toplanacak olursa, şehâdetin bu kadarını kâfi görerek ukûbeti bedeni üzerinde icrâ edersin; topladığı paraları alır, kendisini mevki-i zillete dikersin, alnına hiyânet lekesini vurur, boynuna âr-ı töhmeti geçirirsin.

Sonra harac işini, ehl-i harâcın salâhıyla birlikte tâkîb et. Çünkü emr-i harâcın ıslâhıyla ehlinin salâhı içinde başkalarının da salâhı dâhildir. Zaten başkalarının salâhı ancak bunlarınkine tevakkuf eder. Çünkü halkın hepsi harâca muhtac. O halde memleketin umrânına sarfedeceğin vakit, harac toplamağa mâtûf olan himmetinden fazla olmalı. Zîra haraç ancak umran ile elde edilebilir. Umransız hârac isteyen kimseler, memleketi harâbeye çevirir, halkı helâk eder. İşi de pek kısa bir zaman için yürür. Şâyed yükün ağırlığından, yahud bir âfetten, yahud yağmurların, suların kesilmesinden, yahud toprakların su altında kalmasından, yahud kuraklık istilasından şikâyette bulunurlarsa tesirini umduğun bütün vasitalara mürâcaatla dertlerini hafifletmeye çalış.

Bu hususda hiçbir fedâkârlık sana kat'ıyyen ağır gelmesin. Zîra o bir sermaye ki, memleketlerini îâmâra, vilâyetini tezyine sarfetmek için sana îâde edecekle. Fazlaca memnûniyetlerini ve senâlarını kazanacaksın. Haklarında gösterdiğin adâletden dolayı müftehir olacaksın. Hem sen bu sermâyeyi fazlasıyla vereceklerine güvenerek veriyorsun. Zîra kendilerini refaha kavuşturduğun için biriktireceklerine ve adl ü rıfk ile muâmelen sebebiyle senden emin olduklarına itimadın vardı. Evet günün birinde yardımlarına muhtac olacağın bir hâdise zuhûr eder. Bakarsın ki hatır hoşluğuyla bütün yükü üzerlerine almışlar, taşıyorlar, vazifeyi memnûniyetle yerine getiriyorlar. Umran mütehammildir; yüklediğin kadarını götürebilir. Memleketin harablığı ahâlinin sefâletindedir. Ahâlîyi sefil eden sebep de ancak vâlilerin servet toplamaya olan hırsları, uzun müddet mevkilerinde kalacaklarını zannetmeleri, bir de geçmişlerden icâb ettiği kadar ibret alamamalarıdır.

Sonra kâtiblerinin hâline dikkat et. İşlerinin başına en iyilerini getir. Husûsiyle tertîbâtını, esrârını tevdi' edeceğin mektublarını öyle adamlara yazdır ki, soyu temiz, ahlâkı düzgün olsun. Gördüğü itibar ile şımarayıp başkalarının yanında sana karşı gelmeğe cür'et edenlerden olmasın. Valilerinin sana yazdıklarını getirip göstermekte senin tarafından verilecek cevabları dosdoğru yazarak göndermekte ve senin hesâbına alıp senin hesâbına vereceği şeylerde gafleti sebebiyle kusur etmesin. Senin lehinde bulunduğu bir akdi muhkem tutsun, aleyhinde bulunduğunu da çözmekte zaaf gös-

termesin. Uhdesine tevdi edilmiş işler itibâriyle nasıl bir mevkide olduğundan bîhaber bulunmasın; zîra kendi kıymetini bilmeyen başkasının kıymetini hiç bilmez.

Sonra bunların intihablarından yalnız sîmâlarını tedkikin, bir de hüsn-i zannın kâfî gelmeli. Çünkü insanlar dâima tasannu' ve hüsn-i hizmet göstererek zevâhire hükmeden valilerin gözüne girebilirler. Halbuki işin ötesinde ihlas namına bir şey yoktur. Onun için senden evvelki salih valilere hizmet etmiş olanları araştırarak halk arasında en iyi intibâ bırakmış, emîn insanlar olarak en ziyâde tanınmış olanlarını intihâb et. Böyle bir hareket senin Allah'a ve kendisinden tevelli-i emr ettiğin kimseye karşı ihlâsını gösterir.

Bir de işleri tasnîf ederek her sınıfın başına bu kâtiblerden birini geçir ki, iş büyük olursa altında ezilmeyesin, çok olursa toplamasını bilemeyip beceremeyip dağılmayasın. Şâyed kâtiblerinin hatâsını görür de al-dirmazsan kendin ziyân edersin.

Sonra ticâret ve sanat erbâbı gibi bir kısmı oturduğu yerde çalışan, bir kısmı şuraya buraya mal götüreren, bir kısmı elinin emeğiyle geçinen kimselere iyi muâmele et ve başkaları tarafından da o suretle muâmele edilmesine dâir tavsiyelerde bulun. Çünkü bunlar memleket için esbâb-ı hayırdır, vesâilî menfaattır. O hayır ve menfaatı senin toprağındaki, denizindeki, ovalarındaki, dağlarındaki uzak yerlerden ve başkalarının gidemeyeceği yahud cür'et edemeyeceği mevkilerden getiriyorlar. Bunlar memleket için sulhu selâmet adamlarıdır. Ne

gâile çıkarmalarından korkulur, ne fesadlarından endişe edilir. Kendilerinin gerek nezdindeki, gerek memleketinin diğer cihetlerindeki işleri takîb et. Maamâfih şurasını da bil ki bunların çoğunda fahiş bir tama', çirkin bir hırsla berâber menfaatlerde ihtikâr, alım-satımda hile olur. Bu ise halk için zarar, vâli için ayıbdır. Binâenaleyh ihtikâra mâni ol. Çünkü aleyhissalatü vesselâm Efendimiz Hazretleri ihtikârı menediyorlar. Alım-satım doğru tartılarla olmalı ve alanı da satanı da ezmeyecek mutedil fiatlar üzerinden yürütülmelidir. Kim sen yasakladıktan sonra ihtikara meylederse ifrâta varmamak şartıyla hemen cezalandır.

Hele alt tabakadaki her türlü çareden mahrum fukarâ ve bîcâreler ile felâketzedeler, kötürümler hakkında Allah'dan korkmalı, hem çok korkmalısın! Bu tabaka içinde hâlini söyleyebilen de var, söyleyemeyen de var. Bunlara aid olmak üzere muhafazasını sana tevdi ettiğin hakkı sıyânet et. Oradakilere beytül'-malden bir hisse, başka yerlerde bulunanlara da her memleketin fukarâ-yı müslimîne has tahsisatından bir hisse ver. Çünkü en uzakdakilerin de, en yakındakiler gibi hakları vardır. Cümlesinin hakkını gözetmek ise sana tevdi edilmiş bir vazifedir. Sakın azamet seni onlarla meşgul olmaktan alıkoymasın. Zira işlerin mühimmini layıkıyla yerine getirmeni mazeret sayarak ehemmiyetsizini bırakırsan mazur görülmezsin. Bu sebebden uzakdakileri de düşünmekden geri durma ve o zavallılara karşı yüzünü ekşitme. Yine bunlardan olup nazarların tahkîri, ricalin ağıra almaları yüzünden işleri sana kadar gelemeyenleri araştı. Sırf bunlar için erbâb-ı haşyet ve tevâzûdan olan emin bir adam tahsîs et ki arada vâsita olsun, işle-

rini sana bildirsin. Hâsılı öyle çalış ki, huzûr-ı Bârî'ye çıktığın zaman "Bütün gücümü sarf ettim" diyebileşin.

Raiyyenin bu tabakası adl ü infâka başkalarından ziyâde muhtacdır. Onun için her birinin hakkını verme-ye son derece îtina et. Sonra yetimleri ve yaşlı bulundu-ğu halde hiçbir çaresi olmayan kimselerin mayışetlerini üzerine al. Vakıa bu işler valiye ağır gelir. Lakin ne ka-dar hak varsa hepsi ağırdır; Allah bunu yalnız o kimse-lere kolaylaştırır ki, onlar halden ziyade akıbeti düşü-nerek nefsini tahammüle alıştırır ve kendisi hakkındaki ahd-i ilahinin sıdıkından mutmeim kimselerdir.

Erbâb-ı ihtiyâc için sırf kendileriyle meşgul olaca-ğın bir zaman ve mekan ayır. Ve hepsiyle beraber otur da, seni yaratan Allah'ın rızâsını celbedecek bir tevâzû göster. Sonra askerini, yardımcılarını, muhafızlarını, zabıta memurlarını yanlarında bulundurma ki, derdi olan kimse çekinmeden derdini dökebilsin. Ben Aley-hissalatü vesselam Efendimizden bir kaç yerde işittim: *"İçindeki zâifin hakkı kavisinden serbestçe alınamayan bir ümmet, hiç bir zaman kurtulamaz"* buyurmuştu.

Bir de bunların münâsebeti olmayan sözlerini ya-hud ifâde-i meramdaki aczlerini hoş gör. Kendilerine karşı hırçınlık etme, azamet gösterme. Onları incitmez-sen Cenâb-ı Hak sana rahmetini açar, tâatına mukabil sevabını ihsân eder. Hem verdiği güler yüzlü, gönül hoşluğu ile ver, vermediğin takdirde kabûl olunabilecek özürler dile.

Sonra işlerinin arasında öyleleri olur ki bizzat gör-meğlin lâzımdır. Meselâ kâtiblerin ızhâr-ı acz edince âmillerine cevabı sen vereceksin. Halkın hâcetleri artık

yardımcılarının tahammül edemeyeceği dereceyi buldu mu îcâbına yine sen bakacaksın. Bir de her günün işini o gün gör, çünkü her bir günün kendine mahsus işleri vardır.

Vâkia niyyet hâlis olmak ve raiyyenin selâmetine yaramak şartıyla bu meşgalelerin hepsi Allah için iseler de sen yine vakitlerinin en hayırlısını Allah ile arandaki halât için nefsinе hasret. Hâlisân li-vechillah edâ edeceğin tâatın en başta geleni de Zât-ı ilahiye has olan farızaları yerine getirmekten ibâret olsun. Gecende gündüzünde, bedeninde Allah'a âid bulunan hiss-i ubûdiyeti ayır ve seni Hakk'ın harîm-i Sübhânîsine yaklaştıran bu tâatı, vücûduna her neye mal olursa olsun eksiksiz gediksiz eda et. Şayed namazında halka imam olmuşsan sakın ne bıktırarak ne de bir hayra yaramayacak şekilde kıldırma. Çünkü halkın içinde öyleleri vardır ki illet sahibidir, öyleleri de vardır ki acele işi vardır. Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz beni Yemen'e gönderirken: "Onlara namazı nasıl kıldırayım?" demişdim. *"En zayıfının durumuna göre."* buyurmuşlardı.

Mü'minlere merhametli ol. Bundan sonra sakın raiyyenden uzun müddet saklı durma. Çünkü vâlilerin raiyyeden saklanması bir nevi sıkıntı olduktan başka, umûr-ı memlekete vukuflarını azaltır. Vâlilerin perde arkasında oturmaları perdenin dışında dönen işlere mutali olmasını engeller. Binaenaleyh nazarlarında hâdisâtın büyüğü küçülür, küçüğü de büyür. Güzeli çirkin, çirkinini güzel olur. Hak bâtil ile barışır. Vali de nihâyet beşerdir. Halkın kendi nazarında gizli kalan umûrunu

nereden bilecek? Hakkın üzerinde nişaneler yok ki ona bakarak sıdkın her türlüşünü kizbin her türlüşünden ayırmak mümkün olabilsin.

Şimdi sen mutlaka iki zümreden birisin: Ya hak yolunda bezl-i gayret eden gönlü ganî bir adamsın. O halde neye vâcib olan bir hakkı ödemekden yahud kerîmâne bir harekette bulunmaktan çekinip saklanırsın? Yahud öyle değilsin de buhle mübtela bir adamsın. Bu ihtimâle göre de halk ihsanından ümidlerini kestikleri gibi istemekten o kadar çabuk vazgeçer ki!.. Bununla beraber rayye tarafından sana arzedilecek hâcâtın çoğu ya bir zulümden şikâyet, ya bir muâmelede adl talebi gibi senin yardımını isteyecek şeylerdir.

Sonra vâlinin havâssı, mukarrebîni vardır ki, bunların iltiması, teaddisi, muamelâtta insafsızlığı görülür. Sen onların zararını bu gibi ahvâlin esbâbını kaldırmak sûretiyle kes! Etrafındakilerden, hâssandan, akrabandan hiçbirine kat'ıyyen toprak verme. Ve bunlardan hiçbirisi senden cesâret alıp da su veyahud müşterek diğer bir iş tutarak etrafındakileri mutazarrır edecek ve zahmeti başkalarına yükleyecek surette zahîre iddiharına yani ihtikâra kat'ıyyen tama' etmesin. Çünkü bunun kârı senin değil onun, ârı ise dünyada da ahirette de senindir.

Sonra - sana yakın veya uzak- herkesi hakkı kabûle mecbûr et. Ve hâvâss u mukarrebîn için her neye mal olursa olsun bu hususta sebat ve dikkat göster. Nefsine ağır gelecek olan bu hareketin sonunu gözet. Çünkü sonu hayırdır.

Şâyed rayyyede senin zulmettiğin zannı hasıl ol-

muşsa kendilerine öZRÜNÜ bildirerek zanlarını tebdil et. Çünkü bununla hem nefsini kırmış, hem raiyyene rıfk ile muâmele etmiş, hem kendini mazur göstermiş olursun ki onları hak üzerinde daim kılmaktan ibaret bulunan maksadını o sayede istihsal edebilirsin.

Düşmanın tarafından sana teklif olunan sulh, rızâyı ilâhî'ye muvâfık ise kat'iyen reddetme! Zira sulhde askerineistirâhat, sana endişeden rahat, memleketin için selâmet vardır. Lâkin sulhdan sonra düşmanından sakın. Hem çok sakın. Öyle ya, belki seni gafil avlamak için sana yaklaşmak istemiştir. O sebebden ihtiyâta sarıl, bu hususda hûsn-i zanna kapılma.

Şâyed düşmanla aranızda bir mukavele akdettinse, yahud ona karşı bir teahhüdün varsa, mukaveleye riayet et, ahidini yerine getir. Verdiğin sözde durmak için icâb ederse hayâtını bile fedâ et. Çünkü arzularının müteferrik, re'yelerinin dağınık olmasına rağmen insanların ferâiz-i ilâhiyye arasında ahidlerinde vefâ kadar üzerinde birleştikleri bir şey yoktur. Hattâ müşrikler de hıyânetin vahim âkîbetlerini gördükleri için müslümanlara karşı ahde vefâyı iltizâm ediyorlar. Binâenaleyh sakın verdiğin sözden döme. Sakın ahidine hıyânet etme, sakın düşmanını aldatma. Zira zarar ve mahrûmiyyete mahkûm akılsızlardan başkası Allah'a karşı gelmek cür'etini gösteremez. Çünkü Allah Zülcelâl rahmet-i ezeliyyesi icâbı ahid ü zimmetini kulları için sâye-i şefkatinde barınacakları bir dâru'l-emân, sâha-i emânında âsûde kalacakları bir harîm-i itmînan kılmıştır. Onun için burada fesad çıkarmak, hıyanette bulunmak, yahud aldatmak gibi işlerin yeri yoktur.

Bir de birtakım te'vilâta mûsâid olacak akidlerde bulunma. Tekid ve tesvîk ettiğin bir akdi nakz için sakın kelâmın gizli delâletlerinden istifadeye kalkışma. Allah'ın ahdi îcâbî girmiş olduğun bir işin darlığı, zorluğu, haksız yere onu tevsîfine sevketmesin. Zîra genişleyeceğini ve sonunun iyi olacağını umduğun bir darlığa tahammül, senin için elbette günahından çekindiğin dünyada ve ahirette cezây-ı ilâhîden halâs imkânı olmadığını bildiğin bir hiyânetten daha ehvendir.

Sonra kandan ve onu haksız yere dökmekten son derece sakın. Çünkü haksız yere kan dökmek kadar felâketi câlib, onun kadar mesûliyyeti büyük, onun kadar nimetin zevâlini, devletin izmihlalini hızlandıran, bir şey yoktur. Allah Zülcelâl kıyâmet günü kulları arasında hükmünü verirken; hesâba, döktükleri kanlardan başlayacak. Sakın dökülmesi yasaklanmış bir kanı dökerek saltanatını kuvvetlendirmek sevâtına kapılma! Zirâ bu hareket onu za'fa düşürecek, zevâle erdirecek, başka ellere geçirecek sebeplerdir. Hele teammüden îka' edeceğin bir katl için ne Allah'ın ındinde, ne benim ındimde hiçbir özür makbul olamaz. Çünkü bedenen kısas lazımdır. Şayed bir kazaya uğrarsan, te'dib ederken kırbacın, yahud kılıncın, yahud elin ifrata varırsa -zira o zaman yumruk yahud biraz daha fazlası ölümü intâc eder- sakın sahib olduğun nüfuza güvenerek maktulün velilerine haklarını vermeyeyim, demeğe kalkışma!

Bir de sakın kendini beğenme! Sakın nefsinin sana hoş gelen yönlerine güvenme! Sakın yüzüne karşı medholunmayı isteme! Zira iyilerin ne kadar iyiliği varsa hepsini mahvetmek için şeytanın elindeki fırsatların en sağlamı budur.

Sonra sakın raiyyene ettiğin ihsânı başlarına kakma! Yahud yaptığın işleri mübalağalı gösterme! Yahud kendilerine olan va'dinde hulfetme! Çünkü minnet ihsanı bitirir, mübalağa hakikatı söndürür. Va'dinde hulfetmek ise Halıkın da halkın da nefretini celbeder. Cenâb-ı Hak, **“Böyle sizin yapmadığınız bir şeyi söylemeniz Allah indinde menfûr bir harekettir!”** buyuruyor.

Sakın işlere vaktinden evvel atılma. Sakın vakti gelince de tehâlûk gösterme! Sakın vuzûh kesbetmeyen işlerde inad etme, vuzûh kesbettiği zaman da gevşeme. Sonra işlerin herbirini yerine koy, a'mâlin herbirini yerinde bulundur. Herkesin ittîfak ettiği noktalarda kendini kayırmaktan çekin! İstihdam ettiğin adamların zahir olmuş fenalıklarına karşı senden beklenen hareketten habersiz gibi davranma. Çünkü başkasının hesabına sen cezâ görürsün. Biraz sonra işlerin üzerindeki perdeler gözlerinin önünde açılır ve mazlûmun hakkı senden alınır.

Hiddetine, gazabına, eline, diline hâkim ol! Ve bunların hepsinden masûn kalabilmek için bâdirelerden geri durup şiddetini tehir et ki öfken geçsin ve iradene malik olasın. Bundan başka Hâlik'a rucû' edeceğini hatırlayarak endişeye düşmedikçe nefesine hâkim olmak imkânını kat'ıyyen bulamazsın.

Şimdi üzerine vâcib olan, senden evvelkilerin geçmiş âdil bir hükmüne, yâhud doğru bir mesleğini, yahud aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz Hazretlerinden gelmiş bir haberi, yahud Kitâbullah'da vârid bir farızayı ta-

hattur etmektir. Tâ ki o gibi meselelerde bizden gördüğün tarz-ı harekete iktidâ edesin ve şu "Emirnâme"mde bildirdiğim ve ileride hevâ-yı nefsine kapılmanı mâzûr gösterememen için elimde sana karşı sağlam bir huc-cet kabul ettiğim ahkâmı tatbîke çalışasın.

Artık Cenâb-ı Hakk'ın geniş rahmetinden ve bütün talepleri ihâta etmiş olan azamet-i kudretinden dilerim ki, rızâ-yı ilâhîsi vechile ibâd arasında senâ-yı cemîl ve memleketler arasında âsârı hayr ibkâsı için gücümüz yettiği kadar çalışmaya seni de beni de muvaffak etsin. Hakkımızdaki nimetini itmam, keremini ziyâde ve sana da bana da seâdetle, şehâdetle can vermek müyesser eylesin. Bizim niyâzımız Allah'adır. Allah'ın Resûlüne de salât ve selâm olsun!"

ŞEMÂİL VE FEZÂİLİ

*Ş*azret-i Ali'nin vech-i mübârekleri güzel ve müdevverce, reng-i âfleri esmerce ve mübârek gözleri iri ve koyu elâ, kırpikleri uzun ve boyları kısaya yakın orta idi. Lihye-i şerîfleri büyük, vücudları kıllı, omuzlarının arası ve göğsü geniş, omuzlarıyla kolları kalın, bilekleri ile pençeleri gayet kavî idi. Herhangi nâmdar cengâver ile mübâreze eylediyse galib gelmiş ve "Esedullahi'l-gâlib" unvânını almışdır.

Kılıcı bir kerre vururdu. Bir vuruşda ikiye bölerdi. Kâfirler onun yüzünü görünce korkar, sonbahar yaprağı gibi titrerdi. Bu mübârek cüssesiyle üç dört gün bazan yedi-sekiz gün hiçbir şey yemediği olurdu.

Güler yüzlü, halim, kerim, mütevâzî, kâffe-i fezâil-i insâniyyeyi câmî idi. İlmî, adli, fesâhati, belağati herkesce müsellemdi.

En sahih rivâyet olmak üzere, henüz 7-8 yaşlarında iken Fâhru'l-mürselîn -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in meb'ûsiyetlerini ferdâsı salt günû sabahleyin hurşîd-i îmân-ı ezeli, cebhe-i pâkinde lemmean etmiştir.

Ali -kerremellahu vecheh- Sıffin'e giderken zırhını düşürmüştü. Bir nasrânî de bulup onu Kûfe kadısı Şüreyh -rahmetullahi aleyh- huzuruna götürdü. "Bu zırh benimdir" diye dâvâ etti. Nasrânî de inkâr ettiğinde kadı Şüreyh şahid istedi. Hazreti Ali'nin şahidi oğlu Hasan ile azadlısı Kanber idi. Hafid-i Peygamberinin yalan yere şehâdet eylemeyeceği cümlenin içinde mâlûm ise de hasma karşı evlâdın babası lehine şehâdeti makbûl olmadığından Kadı Şüreyh, Hazret-i Hasan yerine başka şahid istedi. Başka şahid olmadığından Kadı Şüreyh onu muârazadan menetti.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- bundan asla müteessir olmayıb gülüyordu.

Nasrânî ise bu hâle hayran olarak zırhı alıp biraz gittikten sonra durdu. Düşündü. Geri döndü. "Bu ahkâm ancak enbiyâ ahkâmıdır" diyerek İslâm ile müşerref oldu. Ve zırhı da Hazret-i Ali'nin Sıffin'e giderken düşürmüş olduğunu ikrar ile geri verdi.

Lâkin Hazret-i Ali -radiyallahu anh- zırhı ona bağışladı. Bir de at ihsan eyledi.

Ebû Bekir -radiyallahu anh-'in irtihalinde Ali -radiyallahu anh- şöyle buyurmuştur:

- "Yâ Ebâ Bekir! Allah seni ğarîkı bahr-i rahmet etsin ki, sen herkesden evvel İslâm'a geldin ve herkesden ziyâde îmânin hâlis, yakînin kesîr, ğınâ ve servetin çoktu. Dîn-i İslâm'a herkesden ziyâde nazar-ı şefkatle bakar, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem'in emri

muhafazasına en ziyade ihtimâm eylerdin. Ve ashâb-ı Rasûlullah'ın umûrundan en ziyâde mü'temen sendin. Sohbetin cümleden güzel ve menakıbın efdal ve sevâbık-ı hasenen pek çok ve kad ü merteben pek yüksekti. Mecliste Rasûlullah'a en yakın otururdun. Hüsni-i sîret, vekar ve sekinette ona herkesden ziyâde benzer idin. Rasûlullah'ında cümleden eşref ve emniyyetce hepsinden evsak idin. Allah Teâlâ sana bunun için hayır ile mükâfat eylesin. Zîra Rasûlullah'ı kâffe-i nâs tekzîbe cür'et ettiği bir zamanda sen hakikaten tasdik ettin. Buna mukabil Allah Teâlâ da seni Kur'an-ı Kerim'de Sıddik ismi ile tesmiye buyurmuştur.

Tebük Seferi'nde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hazretleri Ali -radiyallahu anh-i Medine-i Münevvere'de kaaim-i makam sıfatıyla bırakmışlardı.

Sahih-i Buhârî ve **Müslim**'de yazıldığı vechile Ali -radiyallahu anh-:

- "Yâ Rasulallah! Beni kadınlar ve çocuklar arasında mı bırakıyorsun?" demesi üzerine Fahr-i Âlem -sallallahu aleyhi ve sellem-:

أَمَّا تَرْضَىٰ أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَىٰ

"Sen bana Mûsâ'ya Harun'un mertebesinde olmaktan razı olmuyor musun?" buyurmaları üzerine hâtır-ı âlîsini tatyib ederek zevcât-ı mutahharât ile Fatimatü'z Zehrâ -radiyallahu anha'nın umûr u husûsâtını tesviye için Medine-i Münevvere'de kalmışlardır.

Said ibni Müseyyeb ve Hazret-i İmam Hüseyin -radiyallahu anhüma'nın rivayetine göre:

Ömer -radiyallahu anh-'in huzuruna hamile bir kadın getirilib isticvab edildikde kusurunu îtiraf etdiğinden recmine hükm olunduğu sırada Ali -radiyallahu anh-:

- *Yâ Ömer! Senin hükmün bu kadına aiddir. Karındaki çocuğa şâmil olamaz*" ikazıyla kadının hamile olduğunu ihtar etmeleri üzerine müddet-i haml ve rada'n (hamilelik ve emzirme müddetinin) itmamına kadar merkûmun seb'li tahliye kılınmıştır. Bu hâdisse üzerine Ömer -radiyallahu anh-:

- Eğer Ali olmasaydı Ömer helâk olurdu. Yâ Rabbi beni Ali'nin arkasında bırakma! diye dua buyurmuşlardır. Radiyallahu anhüma.⁴⁴

Hazret-i Ali'nin Adaleti **

Küleyb anlatıyor:

Hazret-i Ali'ye İsfahan'dan ganimet malı geldi. O, bu ganimeti yedi hisseye ayırdı. Ganimetlerin arasında bir de bütün ekmek vardı. Onu da yediye bölerek her parçayı bir hissenin üzerine koydu. Sonra yedi kumandanını çağırdı. Aralarında kur'a çekerek bunları kumandanlarına verdi.

İsâ bin Abdullah el-Hâşimî'nin dedesinden rivâyetine göre Hazret-i Ali'ye kendisinden birşeyler iste-

44. "Hânedân-ı Seyyidi'l-Beşer, Eimme-i İsnâ-Aşer" adlı eserden.

mek üzere iki kadın geldi. Bu kadınlardan birisi arap diğeri de cariyesiydi. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- bunların herbirine birer kûr yiyecek, kırkar dirhem de para verilmesini emredince arap kadın:

- Yâ Emîre'l-müminîn, ben arap, o köle olduğu halde bana da ona verdiği kadar veriyorsun, dedi. Hazret-i Ali de:

- Ben Allah'ın kitabında İsmail'in torunlarının Hazret-i İshak'ın torunlarına herhangi bir üstünlüğünün olduğunu görmedim, diye karşılık verdi.

Ca'de bin Hübeyre bir gün Hazret-i Ali'ye gelerek:

- Yâ Emîre'l-müminîn, sana iki adam gelecek, onlardan birisi seni nefsinden ve herşeyden daha çok seviyor; diğeri ise seni boğazlamaya gücü yetse çekinmeden boğazlar. İlkinii ikincisine tercih ederek hüküm verirsen iyi olur, dedi. Hazret-i Ali eliyle Ca'de'nin göğsüne vurarak:

- Onlar geldiklerinde ben bana düşeni yaparım. Fakat kalplerinde olan şeyin hesabını Allah'a vereceklerdir, dedi.⁴⁵

Hazret-i Ali'de Tevâzu' **

Hazret-i Ali satın aldığı hurmayı sırtına yüklenip evine götüreceği esnâda kendisine:

45. Hayatü's-Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık), 1/695 vd.

- Bırakın biz taşıyalım, diyenlere şöyle demişti:
- Hayır, âile reisinin taşınması gerekir.

Ebû Matar anlatıyor:

Mescidden çıkmıştım arkamdan birisi:

- Eteğini kısalt, bu Allah'a bağlılığın ifâdisedir, ayrıca elbisen de kirlenmez. Eğer müslûmansan saçını da kısalt, diye sesleniyordu. Bir de arkamı dönüp bakınca seslenen zâtın elinde kırbaçıyla Hazret-i Ali olduğunu gördüm. Çarşıya develerin satıldığı yere vardı ve:

- Alış-veriş edin, fakat yemin etmeyin, yemin malın değerini düşürür, bereketini giderir, dedi. Sonra hurma satan birinin yanına geldi ve onun yanındaki bir hizmetçinin ağladığını gördü ve:

- Niçin ağlıyorsun? diye sordu. Hizmetçi:

- Bu adam bana bir dirhemlik hurma verdi, efendim ise bu hurmayı kabûl etmiyor, dedi. Hazret-i Ali:

- Bu hurmaları al, parasını geri ver. Bu durum hizmetçinin elinde olan bir şey değil, dedi. Adam, almak istemedi. Ben:

- Bunun kim olduğunu biliyor musun? diye sordum.

- Hayır, dedi.

- Emîru'l-mü'minîn Hazret-i Ali, dedim. Hurmayı aldı. Parayı îâde etti ve:

- Yâ Emîre'l-mü'minîn benden memnûn olmanı arzû ederim, dedi. Hazret-i Ali de:

- Halka karşı dürüst davranırsan beni memnûn etmiş olursun, diye cevap verdi.

Sonra diğer hurma satanların yanına uğradı ve onlara:

- Yoksulun karnını doyurun ki, kazancınız artsın, dedi.

Bunların da yanından ayrılarak balıkçıların yanına vardı ve onlara:

- Bizim çarşımızda denizden toplanan ölmüş balıklar satılmaz, dedi. Sonra kumaşçılar çarşısına geldi. Burada pamuklu kumaşlar satılıyordu. Satıcıya:

- Amca üç dirheme bir gömlek verir misin dedi. Satıcı kendisini tanıyınca, ondan birşey satın almadı. Bir başkasına vardı o da kendisini tanıdığından ondan da bir şey satın almadı. Daha sonra bir çocuğun yanına vararak ondan üç dirheme bir gömlek satın aldı.

Çocuğun babası gelince kendisine:

- Oğlun halifeye, üç dirheme bir gömlek sattı, denildi. Adam oğluna:

- Keşke iki dirheme satsaydın, dedi. Bir dirhemi alarak Hazret-i Ali'ye geri getirdi ve:

- Bu bir dirhemi al, dedi. Hazret-i Ali:

- "Niçin?" diye sorunca,

- "Gömleğin fiatı iki dirhemdi. Oğlum sana üç dirheme satmış." dedi. Hazret-i Ali:

- Onu bana benim rızamla sattı ve ben de ondan rızasıyla aldım, diye cevap verdi.⁴⁶

Fudayl İbn-i Sâlim rivâyet eder ki: Bir gün İmâm-ı Ali -kerremellahu vecheh- pazara varıp bir gömlek satın alarak terziye:

- Bunun yenlerini kol uçlarını kes! dediğinde terzi:

- Kesmem, zira kusurlu olur, diye cevap verdi.

- Aybı benim, kes, diye ısrar etti. Terzi İmâm-ı Ali'yi tanııyordu ve:

- Bu adam mecnun olmuş, dediğinde İmâm-ı Ali şâ-dân u handân olup:

- Elhamdülillah! dedi. Sordular ki:

- Yâ Emîre'l-mü'minîn! Terzinin beyhûde sözlerinden niye hamdettin? Cevâb verdi ki:

- Fahr-i Kâinat'ın şöyle buyurduğunu işitmişdim ki:

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَقُولَ النَّاسُ إِنَّهُ مَجْنُونٌ

"Sizden biriniz hakkında halk delidir demeyince mü'min olmaz." nasıl hamdetmem ki bu kimse benim îmanıma şehâdet etti.⁴⁷

46. a. e, 3/1169

47. Mevâhib Hâşiyesi, 314.

Amr bin Kays rivâyet eder ki:

Bir gün İmâm-ı Ali -radiyallahu anh-'in elbisesinin bir kaç yerinde yama görüp dediler ki:

- Ya Halife-i Rasûlillah! Bu kadar hazine elindeyken yamalı elbise giymek size reva değildir. Cevab verdi ki:

- *Müminler bize iktidâ etmesi ve kalbe huşû hasil olması için bize yamalı giymek sezadır.*⁴⁸

Hazret-i Ali'de Merhamet **

İmâm-ı Fahreddin Râzî -rahmetullahi aleyh- "*Tefsir-i Kebîr*"inde naklediyor: Emîrû'l-Mü'minîn Hazret-i Ali'yi sevenlerden biri de siyâhi bir köle idi. Bir gün bunu, hırsızlık yaparken yakalayıp, Hazret-i Ali'nin huzûruna getirdiler. Emîrû'l-Mü'minîn Hazret-i Ali:

- Sen mi hırsızlık yaptın? diye sordu.

- Evet, ben yaptım, dedi. Hazret-i Ali bu siyâhî kölenin elini kesdi. Kesik eliyle çıkıp giderken yolda Selmân-ı Fârisî ve İbn-i Zekvân -radiyallahu anhüma-'ya rastladı. İbn-i Zekvân, siyâhî köleye:

- Elini kim kesdi? dedi.

- Mü'minlerin Emîri, Rasûlullah'ın dâmâdı ve amcasının oğlu kesti, diye cevap verdi. İbn-i Zekvân:

- Sen elini keseni medih mi ediyorsun? dedi. Siyâhî köle:

48. Mevâhib Hâşiyesi

- Nasıl medhettim ki, hak üzere elimi keserek beni cehennem ateşinden kurtardı, dedi.

Selmân-ı Fârisi, siyâhî kölenin verdiği cevâbı Hazret-i Ali'ye haber verdi. Emîr -radiyallahu anh- siyâhî köleyi çağırtdı. Kesik elini bileğinin üzerine koydu. Bir mendil ile örtüp duâ buyurdu. Gökten bir ses işitildi. Emîr'e "Örtüyü kaldır!" diyordu. Hazret-i Ali örtüyü kaldırdı. Hak Teâlâ'nın izniyle eli eski hâline geldi.

Hazret-i Ali'de İlim ve İrfân **

İmâm Müstağfiri -rahmetullahi aleyh- "*Delâilü'n-Nübüvve*" adlı kitabında yazmıştır: Rûm Kayseri, Emîr-ül-mü'minîn Ömer -radiyallahu anh- zamanında birtakım suâlleri yazıp gönderdi. Suâller "*Delâilü'n-Nübüvve*"de yazılıdır. Hazret-i Ömer -radiyallahu anh- suâlleri okuyup, Hazret-i Ali'ye verdi. Hazret-i Ali suâlleri okuyup kâğıt kalem istedi. Cevâbları yazıp Kayser'in elçisine verdi. Elçi bu cevabları kim yazdı? dedi. Hazret-i Ömer, Rasûlullah'ın dâmâdı, dostu ve amcasının oğlu yazdı, cevâbını verdi. Bir kısım yahûdiler gelip:

- Ey müslümanlar! Size ne oldu. Böyle kısa zamanda birbirinizle muhârebeye başladınız? diye sordukları söylenir. Hazret-i Ali:

- Ey Yahûdiler! Size ne oldu ki, henüz ayaklarınız denizin ıslaklığından kurumadan, "Yâ Mûsâ! Başkalarının ilâhları görüldüğü gibi bize de ilâhını göster" dediniz, diye cevâb verince yahûdiler bir şey diyecek hâlleri kalmayıp gittiler.

Seyyidü't-Tâife Cüneyd-i Bağdâdî -kuddise sirruh-:

- "Eğer Hazret-i Ali muhârebelerden biraz fırsat bulsaydı, bize Kur'an ilimlerinden neler ve neler öğretirdi. O, âriflerin reisidir. O hiç kimsenin söylemediği ve benzerini de kimsenin söylemeyeceği sözler söylemiştir," buyurdu.

Minberde; "Bana istediğiniz her şeyden sorabilirsiniz" diyen sadece Hazret-i Ali'dir. Bunu söyleyince toplantıda Da'leb Yemânî adındaki birisi Hazret-i Ali için:

- Bu ne garib dâvâda bulundu. Onu imtihan edeceğim, diyerek kalktı. Bir suâlîm vardır, dedi. Hazret-i Ali:

- Öğrenmek için sor, imtihan ve inâd için sorma! buyurdu. Da'leb:

- Sen beni mecbûr ettin, dedi. Yâ Ali! rabbini gördün mü? diye sordu. Hazret-i Ali:

- Görmediğim bir Rabb'e secde etmem, buyurdu. Da'leb tekrar sordu:

- Yâ Ali! Rabbini nasıl gördün? Hazret-i Ali:

- Hak Teâlâ'yı dünyâda şu gözle görmek olmaz. Gönüller tevhid nûru ile görür. Rabbim birdir. Ortağı, ikincisi yoktur. Benzeri bulunmaz. Bir yerde değildir. Üzerinden zaman geçmez. Hislerle anlaşılmaz. Mahlûklarla mukayese edilemez, buyurdu. Da'leb, Hazret-i Ali'nin bu tesirli sözleriyle bayılıp düştü. Bir zaman sonra kendisine gelince:

- Bir daha imtihan niyyeti ile suâl sormayacağıma Hak Teâlâ'ya söz verdim, dedi.⁴⁹

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- rivâyet eder ki, Rasûlullah -sallallahu aleyhi vesellem beni Yemen'e gönderirken:

- Yâ Rasûlallah! Beni Yemen'e gönderiyorsun. Bana hüküm vermekliğim için pek çok meselelerden suâl edecekler. Ben bunların çoğunu bilmiyorum, dedim. Bana: "Yaklaş" dedi. Ben yaklaştım. Mübârek eliyle sadrına vurdular ve:

- Allahım, lisânını hak üzre sâbit kıl, kalbini de hidâyette kıl, diye duâ buyurdular. Bütün mahlûkatı hal-keden Allah'a yemin ederim ki bundan sonra iki kişi arasında verdiğim hiç bir hükümde şüphe ve tereddüd etmedim.

İbn-i Abbâs -radiyallahu anh- demiştir ki: *"Ali'ye ilmin onda dokuzu verildi. Allah'a yemin ederim ki, Ali diğer birine de ortak oldu."*⁵⁰

Hazret-i Ali'de Peygamber Sevgisi

Nebiy-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hicretle memur kılındığı zaman, borçlarını ödemesi ve üzerindeki emânetleri sâhiblerine tevdi etmesi için Ali'yi vazifelendirmişti. Mağaraya çıkacağı gece yatağında yat-

49. Şeşşüddin Ahmed Efendi, *"Menakıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn."*

50. Üsdü'l-Ğabe, 4/99-100

masını emredip o gece müşriklerin kendisini kuşatacaklarını haber vermişti. Buyurdu ki: "Benim yeşil hırkama bürün. Onlardan seni rahatsız edecek hiçbir şey sana inşaallah ulaşmaz." Ali, Rasûlullah'ın buyurduğu gibi yaptı.

Allah Teâlâ bu esnâda Cibrîl ve Mikâil -aleyhisse-lâm'a buyurdu ki:

- Ben sizi birbirinizle kardeş yaptım. Birinizin ömrünü de diğerinden uzun takdîr etdim. Söyleyin bakayım hanginiz kardeşinin ömrünün kendi ömründen uzun olmasını ister? buyurdu. Her ikisi de kendi ömrünün uzun olmasını temenni ettiler. Allah Teâlâ bunlara buyurdu ki:

- Ali bin Ebû Tâlib kadar olmadınız mı? Ben onu Peygamberim Muhammed ile kardeş yaptım. O da canını ona fedâ ederek onun yatağında yatmakta tereddüd göstermedi. Onun canını kendi canına tercih etti. Şimdi inin yer yüzüne ve onu muhafaza edin.

Bu emir üzerine indiler, Cibrîl, Ali'nin baş ucunda, Mikâil de ayak ucunda bekledi. Cibrîl-i Emîn dedi ki:

- Ne mutlu sana yâ Ali! Senin gibisi var mıdır ki Allah Teâlâ seninle meleklerine karşı öğünüyor.

Bundan sonra Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Medîne'ye yöneldiği vakit Ali'nin şânında:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ

رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

“İnsanlardan öyleleri vardır ki Allah’ın rızasını kazanmak için canını fedâ ederler!”⁵¹ âyet-i celîlesini inzâl buyurdular.

Hazret-i Ali’de Nefse Karşı Cihâd

Menkuldür ki, bir gün İmam Ali -radiyallahu anh-sahrâda tenhâ gezerken bir kâfir pehlivanı İmâm Ali’ye hamle eyledi. Hazret-i Ali hamlesini def edip göğsü üstüne çıkararak başını kesmek murad edince kâfir tazarrû edip:

- Er olan bastığını boğazlamaz yâ Alî! deyince âzâd eyledi. Ve bu halde İmâm Ali -radiyallahu anh- gâfilken tekrar kâfir hamle eyledi. Yine hamlesini def edip altına aldıkda kâfir yine tazarrû kılp:

- Yâ Alî! Seni mürüvvet mâdeni derler, bana eman ver, deyince kâfiri yine âzâd eyledi. Kâfir yine fırsat gözetip Ali -radiyallahu anh-’e hamle edince hamlesini def edip başını kesmek üzereyken kafir gördü ki eman dilemenin vechi yoktur, bâri bu halde bir ihânet edeyim diye mübârek yüzüne tükürdü. Ali -radiyallahu anh- bu hâlde kâfiri bırakıp:

- Yürü âzâdsın,dedi. Bu kerre kâfir suâl etti ki:

- Yâ Alî! Ben üç defa hıyânet ettim, sonunda da böyle ihânet ettim. Eğer senin yerinde ben olsaydım, gazabımdan seni parça parça ederdim, ne sebep oldu ki, sen beni âzâd eyledin?

İmam Ali -radiyallahu anh- cevap verdi ki:

- *Bizim gazâmız iki türlüdür: Biri senin gibi kâfire gazâ etmektir ki, Allah rızâsı için olur; diğeri de nefsimizle gazâdır ki ona muhalefette olur. Senin ile mukâtelem Allah rızası için idi. Ne zaman ki sen o ihaneti ettin. Eğer o halde seni öldürürsem nefsim rızası için öldürmüş olurum ve nefsim bana yol bulup galebe etmiş olurdu. Seni âzâd ettim. Nefsime basıp gazâ-yı ekber etmiş oldum ki senin gibi kâfirin zararından nefsin zararı mümine daha ziyadedir.*

Bu sözleri işiten kâfirin kalbinde hidâyet güneşi doğup:

- Yâ Ali, bana İslâm'ı arz eyle, yakıynen bildim ki, dininiz hak din imiş, dedi.

İmâm Ali ona imanı arz eyledi. O da İslâm oldu. Dâima İmam Ali Hazretlerinden ayrılmayıp gazalarında hünerler etti.⁵²

Hazret-i Ali'nin İyilik Anlayışı

Bir gün ashâb-ı güzîn -rıdvanullahi aleyhim ecmain- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den Hazret-i Ali'yi çok sevmelerinin sebebini sordular. Server-i âlem:

- Varın Ali'yi çağırın! buyurdular. Ashâb-ı Kirâmdan birisi Hazret-i Ali'yi çağırmaya gitti. Habîb-i Ekrem, Hazret-i Ali gelmeden ashâbına:

- Ey Ashabım! Siz, birine iyilik etseniz. O size kar-

52. Mevâhib, 317

şılık olarak kötülük yapsa ne yaparsınız? buyurdular.
Ashâb-ı Kirâm:

- İyilik ederiz, dediler. Resûl-i Ekrem:

- O kimse yine kötülük yaparsa ne yaparsınız? buyurdular. Ashâb-ı kirâm:

- Tekrar iyilik yaparız dediler. Resûl-i Ekrem:

- Tekrar size kötülükte bulunursa, ne yaparsınız, buyurunca ashâb-ı kirâm başlarını aşağı indirdiler, bir cevâb veremediler.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- geldi. Resûl-i Ekrem Hazret-i Ali'ye:

- Yâ Ali! Sen birisine iyilik etsen, o sana kötülük yapsa, sen ne yaparsın! buyurdular. Hazret-i Ali:

- İyilik yaparım, dedi.

Resûl-i Ekrem aynı soruyu yedi kere tekrarladı. Hazret-i Ali hepsinde:

- Yine iyilik yaparım, diye cevâb verdi. Sonra ilâve ederek o kimseye ben iyilik yaptıkça, o bana hep kötülükte bulunsaydı yine ben ona iyilik yaparım, dedi.

Bunun üzerine ashâb-ı kirâm:

- Yâ Rasûlûllah! Hazret-i Ali'yi çok sevmenizin sebebini anladık, bu sevgiye layık olduğunu gördük, dediler ve Hazret-i Ali'ye duâ ettiler.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem bir hadis-i şerifte: *"Fakirlikle öğünürüm"* buyurdu. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- bu hadis-i şerifi Habib-i Ekrem'den işittince dünyaya hiç kıymet vermedi. Çok fakir oldu. Mesela bugün eline bin altun geçse, bir tanesi ertesi güne kalsın demez, hepsini fakirlere dağıtırdı. Resûl-i Ekrem, Hazret-i Ali'ye Cömertlerin sultanı mânâsına *"Sultânü'l Eshiyâ"* buyururlardı. Bir gün Hazret-i Ali Hazret-i Fâtıma -radiyallahu anhâ-ya:

- Evde hiç yiyecek bir şey var mı, çok acıkdım, buyurdu. Hazret-i Fâtıma evde bir şey olmadığını, yalnız altı akçenin olduğunu söyleyerek:

- Bu akçeler ile çarşıdan yiyecek al. Bir de Hasan, Hüseyin meyve istemişlerdi. Biraz da meyve alırsın, dedi. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- altı akçeyi alıp çarşıya çıktı. Yolda giderken birinin bir müslümanın yakasına yapışmış:

- Ya hakkımı ver, veya yürü mahkemeye gidelim dediğini, yakasını bırakmadığını gördü. Borçlu adam:

- Bana bir kaç gün daha müsâade et, diyorsa da alacaklı:

- Hayır, ben de sıkıntıdayım, bir saat bile bekleyecek halde değilim, diyordu. Hazret-i Ali, bunların çekişmelerini görünce yanlarına vardı:

- Münakaşanız kaç para içindir? buyurdu.

- Altı akçedir, dediler. Hazret-i Ali kendi kendine "müslümanı bu sıkıntıdan kurtarayım, nasılsa Fâtı-

ma'ya bir cevâb bulurum," diye düşündü. Yanındaki altı akçeyi vererek, borçlu müslümanı sıkıntıdan kurtardı. Bir zaman Fâtıma'ya ne söyleyeyim diye düşünmeye daldı. Sonunda, "Nasıl olsa Fâtıma kadınların seyyidesi, Rasûlullah'ın kızıdır, bir şey demez," diyerek eli boş eve döndü. Hazret-i Hasan ve Hüseyin -radiyallahu anhüma- kapıya koşular. Babalarının meyve getireceğini ümid ediyorlardı. Babalarının ellerini boş görünce Hazret-i Fâtıma'ya:

- Verdiğin altı akçe ile bir müslümanı hapisten kurtardım, buyurdu. Hazret-i Fâtıma -radiyallahu anhâ-:

- Çok iyi yaptın, elhamdülillah, bir müslümanı hapisten kurtarmışsın. Hak Teâlâ bize kâfidir, dedi. Fakat mübârek hâtır-ı şerifleri biraz mahzûn oldu. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- üzüntüsünü sezip, iki oğlunun da ağladıklarını görünce gönlünde bir kırıklık hissetti. Bu elem ile dışarı çıktı. "Bari gidip Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in mübarek yüzünü göreyim de bu üzüntüden kurtulayım" diye düşündü. Zira Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in mübarek yüzüne bakan kimsenin her üzüntüsü gittiği gibi, kalbinde sürûr ve sâfâ hâsıl olurdu. Bunun için Hazret-i Ali, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in tesiri katî ve çabuk bir ilaç gibi olan mübârek ayaklarının tozuna yüz sürmeye gitti. Yolda bir kimse gördü. Elinde besilli bir deve vardı. Hazret-i Ali'ye:

- "Ey Yiğit! Bu deveyi satıyorum, alır mısın?" dedi. Hazret-i Ali:

- Şimdi param yoktur, dedi. O şahıs:

- Sana veresiye veririm, dedi. Hazret-i Ali:

- Kaça veriyorsun? buyurdu. O şahıs:

- Yüz akçeye veririm, dedi. Hazret-i Ali:

- Kabul ettim, dedi. O şahıs da:

- Peki ben de kabûl ettim, dedi. Deveyi, Hazret-i Ali'ye teslim etti. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- deveyi almış, biraz gitmişti. Bir adama rastladı. Hazret-i Ali'ye:

- Bu deveyi bana satar mısın? dedi. Hazret-i Ali:

- Evet satarım, buyurdu. O kimse:

- Üç yüz akçeye bana verir misin? dedi. Hazret-i Ali:

- Olur veririm dedi.

Deveyi o şahsa sattı. Üçyüz akçeyi peşin alınca doğru çarşıya vardı. Yiyecek ve meyveler aldı. Evine girince çocuklar sevindiler. Babalarının getirdiği yiyecek ve meyveleri yemeğe koyuldular. Fâtımatü'z-Zehrâ -radiyallahu anha- Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'dan bu yiyecekleri nereden aldığını sordu. Hazret-i Ali meseleyi anlattı. Yemeklerini yiyip Allah Teâlâ'ya hamd ü senâ ettikten sonra Hazret-i Ali, Hazret-i Fâtıma'ya:

- "Ben, Resûl-i Ekrem'in sohbetine gidiyorum" diyerek evden çıktı. Yolda Resûl-i Ekrem'e yanında ashâb-ı kirâm oldukları halde rastladı. Meğer Resûl-i Ekrem Hazretleri, Hazret-i Ali ve Fatıma'yı görmeye geliyorlarmış. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "Yâ Ali! Deveyi kimden alıp, kime sattın?" buyurdu. Hazret-i Ali -radıyallahu anh-:

- Allah ve Resûlü bilir, dedi. Resûl-i Ekrem:

- "Yâ Ali! Sana deveyi satan Cebrâil aleyhisselâm, satın alan da İsrâfil -aleyhisselâm- idi. Deve de Cennet develerinden idi. O müslümanı sıkıntıdan kurtardığın için Hak Teâlâ dünyada bire elli verdi. Âhirette vereceğinin hesabını ise kendisinden başka kimse bilmez" buyurdu.

Hazret-i Ali'de Zühd **

Sakîf kabilesinden bir zatın anlattığına göre Hazret-i Ali, kendisini Ukberâ'ya vâli tayin etmiş ve:

- Irak, müslümanların az bulunduğu bir ülkedir. Bugün öğlene doğru bana gel de görüşelim, demişti. Adamın ifadesine göre:

Yanına vardım. Muhafızı yoktu, oturuyordu. Yanında bir kap ve su dolu bir bardak vardı. Bir torba getirmelerini emretti. Ben kendi kendime "Torbanın içinde ne var bilmiyorum ama herhalde bana güvendi ve mücevher verecek" diye düşündüm. Torbanın ağzı bağlıydı, bağı çözdü. Bir de ne göreyim! Torbanın içi unla dolu! Ondan bir miktar un çıkarıp yanındaki kaba koydu, üzerine de su döktü. Sonra karıştırıp kendi içti, bana da içirdi. Ben kendimi tutamayıp:

- "Yâ Emîre'l-mü'minîn, Irak'ta bir çok lezzetli yemekler varken sen bu yemeği mi yiyorsun?" deyince şu

cevabı verdi:

- Ben bu torbanın ağzını cimriliğimden bağlamıyorum. Bana yetecek kadar satın alıyorum. Dökülür de bana ait olmayan şeyden yemek yaparlar diye korktumdan bağliyorum. Mideme haram ve şüpheli şeylerin girmesini istemem.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'a bir gün tatlı getirdiler. O, tatlıyı önüne koyup şöyle dedi:

-Senin kokun hoş, tadın ve rengin güzel. Fakat ben gönlümü şimdiye kadar alışmadığı şeye alıştırmak istemem.

Bir gün Hazret-i Ali -radiyallahu anh- kılıcını pazara götürüp:

- Yok mu bu kılıcı alacak? Eğer dört dirhemim olsaydı, kendime bir elbise alır kılıcı satmazdım, diye bağlıyordu.⁵³

53. Hayatü's-Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık), 2/871 vd.

HZ. ALİ'YE İŞARETLER

1. **H**azret-i Ali -radiyallahu anh- mescidde namaz kılıyordu. Bir dilenci duâ etti ve bir şey istedi. Hazret-i Ali rûkû'a varmıştı. Mübârek parmağındaki yüzüğü dilenci için çıkarıp bıraktı. Onun bu hâli, Hak Teâlâ Hazretlerine makbûl gelip Mâide Sûresi'nin 55. âyet-i kerîmesini gönderdi. Bu âyet-i kerîmede:

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

“Sizin yâriniz ancak Allah'dır. Onun peygamberi'dir. Allah'ın emirlerine boyun eğici olarak namazını dosdoğru kılan, zekâtı veren o mü'minlerdir” buyurulmaktaydı.

2. **H**azret-i Abbas ve Talha -radiyallahu anhüma- arasında bir münâzara olmuştu. Hazret-i Abbas, hacılara su dağıttığı için çok sevab aldığını söyledi. “Abdû'd-dâr” kabîlesinden olan Hazret-i Talha, Beyt-i Şerif'in anahtarını elinde tuttuğunu, istediği gece orada kalaca-

ğını söyleyerek daha fazîletli olduğunu iddia etti. Hazret-i Ali -radiyallahu anh-:

- Siz ne diyorsunuz, ben sizden on ay evvel bu işlere yönelmişim, siz o zaman buralarda yoktunuz, buyurdu.

Hak Teâlâ, Tevbe Sûresi'nin 19 - 20. âyet-i kerimelerini gönderdi. Bu âyet-i kerîmelerde Allah Teâlâ:

“Siz hacı sakalığını, Mescid-i Haram'ın imarını Allah'a âhîret gününe inanan, Allah yolunda cihad eden kimselerin amelleri gibi mi tutarsınız? Bu iki zümre Allah yanında bir olmazlar. Allah, zâlimler gürûhuna hidayet vermez. İman edenlerin, hicret edenlerin, Allah yolunda, mallarıyla, canlarıyla savaşanların Allah yanında derecesi çok büyüktür. Kurtuluşa; dünya ve ahiret saadetine erenler de işte onların ta kendileridir.” buyurmaktadır.

3. Katâde -radiyallahu anh- buyuruyor: Müşrikler, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellam- için: - “Bakalım getirdiği dine karşılık bir şey isteyecek mi?” diye meclislerinde konuşmaları sebebiyle Hak Teâlâ, Şûrâ Sûresi'nin 23. âyet-i kerîmesini gönderdi. Bu âyet-i kerîmede:

“(Habibim) De ki: “Ben bu tebliğime karşı yakınlarımı sevmenizden başka hiçbir karşılık istemiyorum.” Kim bir güzellik kazanırsa biz onu bu husustaki güzelliğini artırırız. Çünkü Allah, çok yarlıgayıdır ve her iyiliğin karşılığını en güzel şekilde verir.

Said bin Cübeyr -radiyallahu anh- Abdullah İbn-i Abbas -radiyallahu anhüma-'dan Resûl-i Ekrem'in bu âyette kasdolunan yakınlarının Hazret-i Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin -radiyallahu anhüm- olduğunu rivayet etmiştir. Resûl-i Ekrem'in bu yakınlarını herhangi bir sebeble sevmemek büyük mahrûmiyettir.

4. Mücâdele Sûresinin 12. âyet-i kerîmesi de Hazret-i Ali -radiyallahu anh- şanıdadır. Bu âyet-i kerîme de Hak Teâlâ:

“Ey îmân edenler! Siz Peygambere mahrem bir şey arzetmek istediğiniz zaman bu mahrem konuşturmağınızdan evvel sadaka verin. Bu, sizin için daha hayırlı, daha temizdir. Fakat bulamazsanız şüphe yok ki Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir” buyurmaktadır.

Mücâhid -radiyallahu anh- diyor ki, bu âyet-i kerîme ile yalnız Hazret-i Ali bin Ebi Talib -radiyallahu anh- amel ederdi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem'e her münacât yaptığında önce bir sadaka verirdi.

Abdullah İbn-i Ömer -radiyallahu anhüma- buyurdu ki: Hazret-i Ali'de bulunan üç şeyin bende olmasını, kırmızı tüylü, siyah gözlü pek çok devenin olmasından daha çok severdim. O üç şey de:

1. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in kerîmesiyle evli olması.

2. Hayber Gazası'nda Resûl-i Ekrem'in sancağı ona vermesi.

3. “Resûlüme bir şey söyleyeceğiniz zaman, önce sadaka veriniz” âyet-i kerîmesi ile amel edenin yalnız Hazret-i Ali olmasıdır.

Rivâyet edilmiştir ki: Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'in bir dinar altını vardı. Bundan birer dirhem sadaka vermek suretiyle Resul-i Ekrem'den gizlice bazı sorular sordu. Bu sorular şunlardır:

- Yâ Rasûlallah! Hak Teâlâ Hazretlerine nasıl ibadet edeyim?

- *Sıdk ve safa ile.*

- Ya Rasûlallah! Cenâb-ı Hak'tan ne isteyeyim?

- *Dünyada ve ahirette afiyet ve mağfiret iste.*

- Yâ Rasûlallah ben ne yapıp, ne işleyeyim?

- *Hak Teâlâ'nın ve Resûlünün emirlerini yap.*

- Yâ Rasûlallah! Neyi yapmakla kurtulurum?

- *Helal yemek ve doğru söylemekle.*

- Yâ Resûlallah! Hak nedir?

- *Ömrünün sonuna kadar, İslâmın ve Kur'an'ın emirlerini yapmaktır.*

- Yâ Rasûlallah! Şâd olmak nedir?

- *Cennettir.*

- Yâ Rasûlallah! Rahatlık hangi şeydedir?

- *Cenab-ı Hakk'ın dîdarını görmektedir.*
- *Yâ Rasûlallah! Fesad nedir?*
- *Hak Teâlâ'ya şirk koşmak, kâfir olmaktır.*
- *Yâ Rasûlallah! Vefâ nedir?*
- *Kelime-i şehadet getirmektir.*

5. Câsiye sûresinin 21. âyet-i kerimesinde: **“Yoksa kötülükleri kazananlar, kendilerini, iman edip de iyi amel ve hareketlerde bulunanlar gibi mi yapacağımızı, dirim ve ölümleri bir mi olacağını sandılar? Hükmedegeldikleri bu şey ne fenadır!..”** buyurulmaktadır.

Bu âyet-i kerîme Hazret-i Ali kerremellahu vecheh-'in hakkında nazil olmuştur. Zira imanı sağlam, bütün işleri Hak Teâlâ Hazretlerine yakışır, beğenilmiş ve riyasız idi.

6. Sûre-i Bakara'da Ali -radiyallahu anh- hakkında şu ayet-i celile nazil olmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ
بِالْعِبَادِ

“İnsanlardan öyle bir kimse de vardır ki Allah'ın rızasını isteyerek nefsini satın alır. Allah kullarına çok merhametlidir”⁵⁴

54. Bakara Sûresi, 207.

7. Ahzâb sûresinin 33. âyet-i celîlesinde Hak Teâlâ ehl-i beyt için:

“Vekar ile evlerinizde oturun. Evvelki câhiliyyet devri kadınlarının kırıla döküle, süslerini göstere göstere yürüyüşü gibi yürümeyin. Namazı dosdoğru kılın. Zekatı verin, Allah’a ve Resûlüne itâat edin. Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden ancak kirleri gidermek sizi tertemiz yapmak ister” buyurmaktadır.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ehl-i beyti, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'dir -radiyallahu an-hüm ecmaîn-

HAKKINDAKİ HADÎS-i ŞERİFLER

1. **S**aîd bin Cübeyr, Abdullah İbn-i Abbas'dan rivâyet ediyor; Ra'd sûresinin yedinci âyet-i kerîmesinde:

“Sen (Habibim) ancak bir münzirsin, eğri yolun encâmını insanlara haber verensin, her kavmin de hidayet rehberisin” buyurulmaktadır. Bu âyet-i kerîme gelince Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *“Ben uyarıcıyım, Ali yol göstericidir. Yâ Ali! Doğru yolda gidenler, senin rehberliğinde giderler”* buyurulmuştur.

2. **Rebîa bin Nâcid** -radiyallahu anh-, Hazret-i Ali'den rivayet ediyor: Bir gün Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- beni çağırdı:

- *“Yâ Ali! Sen İsâ -aleyhisselam- gibisin. Yahûdiler ona buğz ettiler. Validesi Meryem Hazretlerine de iftira ettiler. Hıristiyanlar da, onu çok sevdiler ve kendi makamından yükseğe çıkardılar”* buyurdu.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- buyuruyor ki:

Halkın çoğu benim için felakete giderler. Bir kısmı beni çok sevip ashâb-ı kirâma buğzederler. Ben onları sevmem. Bir kısmı da bana buğzedip, ashab-ı kiram-ı severler. Bu iki kısım insanlar da cehennemliktir. Ben peygamber değilim. Bana vahy gelmez. Ancak gücüm yettiği kadar Kur'an-ı Kerim ile amel ederim. Sizlere, Allah Teâlâ'ya itâate dair olan emirlerimi yapmanız vacibdir. İsteseniz de istemeseniz de yapmanız lazımdır. Siye mâsiyet emredersem, itaat etmeyiniz. Zira bana itaat, mâ'ruflardadır.

3. Câbir bin Abdillâh -radiyallahu anh- rivayet ediyor: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den işittim: *Mi'rac gecesi göklerde hicablardan geçtim. Hicabların arkasında birisi:*

- *"Ya Muhammed! senin baban İbrahim ne güzel babadır. Senin kardaşın Ali ibn Ebi Talib ne güzel kardeşidir. Ona hayr vasiyyet et!"* dedi, buyurmuştu.

4. Hasan-ı Basrî -rahmetüllahi aleyh- Enes bin Malik -radiyallahu anh-'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Resûl-i Ekrem Nebiyy-i Muhterem -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

"Cennet üç kimseye müştakdır. Bunlar: Ali, Ammar ve Selmân'dır."⁵⁵ -radiyallahu anhüm-

5. Sa'd bin Ebi Vakkas -radiyallahu anh- buyuruyor ki: Bir gün Muaviye bana:

55. Tirmizi ve Hâkim.

- Ali'yi seviyor musun? dedi. Ben:

- Onu nasıl sevmem. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- onun için: *"-Ali'nin bana olan yakınlığı, Harun Peygamber'in, Mûsâ -aleyhisselam-'a olan yakınlığı gibidir"* buyurmuştu.

6. **Âmil bin Şurahbil eş-Şâ'bi** diyor ki: Cemel vak'asında Hazret-i Ali -radiyallahu anh- Zeyd bin Serhan -radiyallahu anh-'ı gördü. Kanlar içinde yatıyordu. Hazret-i Ali, Zeyd'in başucuna geldi.

- Yâ Zeyd! Allah Teâlâ sana rahmet etsin. Ben seni îtimada şayan ve iyi işli bilirim. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- seni medh buyurmuş, cennet ile müjdelemişti, dedi. Zeyd Hazretleri elini kanlar içinden çıkardı.

- Yâ Emîre'l-mü'minin! Resûl-i Ekrem, seni de cennet ile müjdeledi. Gösteriş için veya dünya taamı için değil, cenk etmek, safları birbirine vurmak ve hasımları helak etmek için senin yanında bulundum. Sultan-ı Kâinat -aleyhi efdalü's-salavati ve't-tehiyyat- *"-Ali iyilerdendir. Bâğileri; isyan edenleri öldürür. Ona yardım eden kazanır. Yardımda bulunmayan iyi şeylerden uzak kalır"* buyurmuştu. Bu hadis-i şerifi işittikten sonra bütün gazalarda seninle beraber olmayı, senin dostlarından olmayı çok sevdim, dedi. Rûhunu teslim etti -radiyallahu anh-.

7. **Amr bin Cemuh** -radiyallahu anh- anlatıyor: Bir gün Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzûrundaydım. Efendimiz:

- *"Yâ Amr!"* buyurdular.

- Lebbeyk ya Rasûlallah, dedim.

- *Cennetin direğini göstereyim ister misin?* buyurdular.

- İsterim yâ Rasûlallah, dedim. O sırada Ali bin Ebî Tâlib -radiyallahu anh- oradan geçiyordu.

- *"O ve onun ehl-i beyti, cennetin direğidir"* buyurdular.

8. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- rivâyetiyle Habîb-i Ekrem bir hadis-i şerifte şöyle buyurdular:

- *"Mi'rac gecesinde Cebrail -aleyhisselam- benim elimden tutup cennetin süslü bir derecesinde oturdu. Bir ayva önüme koydu. Alıp kokladım. Elimde döndürürken iki parça oldu. İçinden, daha güzelini görmediğim bir huri meydana geldi. Bana selam verdi. Selamını aldım.*

- *"Sen kimsin?"* dedim.

- *"Benim ismim Râdiyye Merdiyye'dir. Hak Teâlâ beni üç şeyden yaratdı. Üst kısmım anberden, orta kısmım kâfurdan, aşağı kısmım da misktendir. Âb-ı hayât ile yoğruldu. Hak Teâlâ bana "ol!" buyurdu, vücûda geldim. Kardeşin Ali bin Ebi Talib için yaratıldım"* dedi.

9. Ebû Zerr Gıfari -radiyallahu anh-'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- *"Benden ayrılan Allah Teâlâdan ayrılır. Yâ Ali! Senden ayrılan da benden ayrılır"* buyurmuştur.

10. **Abdullah İbn-i Abbas** -radiyallahu anhüma bildiriyor: Bir gün Fahr-i Âlem -sallallahu aleyhi ve sellem- dışarı çıktı. Hazret-i Ali'nin elini kendi mübarek eliyle tuttu:

- *"Dikkat ediniz! Buna buğzeden, Allah'a ve Resûlüne buğzetmiş olur. Buna muhabbet eden, Allah'a ve Resulüne muhabbet etmiş olur"* buyurdu.

11. **Abdullah İbn-i Abbas** -radiyallahu anhüma bildiriyor: Resûl-i Ekrem bir hadis-i şerifde:

- *"İbrâhim'e hilmde, Nûh'a hikmette, Yûsuf'a çektiği sıkıntılarda bakmak iseteyen, Ali bin Ebi Talib'e bak-sın!"* buyurdu.

12. **Enes bin Mâlik** -radiyallahu anh- anlatıyor: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yüksek huzurlarında bulunuyorduk. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- gelip geride bir yerde oturdu. Server-i Âlem, Hazret-i Ali'yi çağırırdı. Hazret-i Ali geçip Resûl-i Ekrem'in önünde oturdu.

- *"Yâ Ali! Allah Teâlâ seni, benim üzerime dört haslet ile mükerrer kıldı"* buyurdu. Hemen Hazret-i Ali dizlerinin üzerine kalkıp, başını toprağa koydu.

- *"Babam, anam sana feda olsun ya Rasûlallah! Köle, efendisinden mükerrer, mufaddal olur mu?"* dedi Resûl-i Ekrem:

- *"Yâ Ali! Hak Teâlâ bir kuluna ikram etmek, onu üstün yapmak isterse, o kuluna gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, hiç kimsenin hatırına bile gelmediği şeyi verir"* buyurdu. Biz:

- Yâ Rasûlallah! Bu dört şeyi beyan buyurur musunuz? dedik. Kabûli edip, lutuf ve latife olarak:

- *"Allah Teâlâ ona Fâtıma gibi bir hanım, Hasan ve Hüseyin gibi iki oğul ve benim gibi bir kayınpeder nasib buyurdu. Bana ise nasib olmadı"* buyurdular.

13. **Sa'id bin Cübeyr**, Abdullah ibn-i Abbâs -radiyallahu anhümâ'nın elinden tutmuş gidiyorlardı. Zemzem kuyusunun yanında bir kısım kimseler oturmuş, Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'e dil uzatıyorlardı. Abdullah İbn-i Abbâs Hazretleri:

- Beni onların yanına götürün,dedi. Yanlarına gittik.

- İçinizde Allah'a ve Resûlüne yakışmayan sözler söyleyen var mıdır? buyurdu. Oradakiler:

- Hayır, bizim aramızda Allah'a ve Resûlüne yakışmayan sözlerde bulunan kimse yoktur, dediler.

- İçinizde Ali bin Ebî Tâlib'e dil uzatan, ona yakışmayan sözlerde bulunan var mıdır? buyurdu.

- Evet, vardır, dediler.

- Ben şehâdet ederim ki, Resûl-i Ekrem Hazretlerinden bu kulağımla işittim: Ali'ye kötü söz söyleyen, bana söylemiş gibidir. Bana dil uzatan Allah Teâlâ'ya da dil uzatmış olur. Allah Teâlâ, kendisine yakışmayan sözde bulunanları, dil uzatanları, yüzleri üzerine Cehennem ateşine atacaktır buyurdu.

14. **Atıyyetü'l-Üfi** diyor ki: Câbir bin Abdillâh -radiyallahu anh-'in huzuruna varmışdık. İhtiyarlamış, kaşlarını gözlerini örtmüştü.

Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'ın sevme hususunu sorduk:

- Biz Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in zamanında bir kimsenin münafık olduğunu, Hazret-i Ali'ye buğz ve düşmanlık etmesinden anladık cevâbını verdi.

15. **Şa'bi** -radiyallahu anh- diyor ki, Hazret-i Ebû Bekir, Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'i gördü:

- Resûl-i Ekrem'in huzûrunda insânların makam bakımından en üstününe, yakınlık bakımından en yakınına ve en çok kanaat edenine bakıp mesrur olmak isteyen, Ali bin Ebi Talib'e baksın, buyurdu.

16. **Hazret-i Hasan bin Ali** -radiyallahu anhüma-anlatıyor: Babam bir gün mescidden çıkınca Hazret-i Ebû Bekir -radiyallahu anh-'in yüzüne baktı. Hazret-i Ebû Bekir de babamın yüzüne baktı:

- Yâ Ebâ Bekir! Neden yüzüme öyle çok bakıyorsun? dedi. Hazret-i Ebû Bekir:

- "*Resûl-i Ekrem Hazretlerinden kıyamet günü sırat köprüsünden, elinde Ali bin Ebi Talib'den ruhsatı olmayanlar geçemez*" buyurduğunu işittim." Babam da:

- Yâ Ebâ Bekir! Sen bana müjde verdin. Ben de sana müjde vereyim mi? dedi. Hazret-i Ebû Bekir:

- Ver, dedi. Babam:

- Resûl-i Ekrem Hazretleri bana تنها bir yerde:

"Yâ Ali! Kıyamet günü sırat köprüsünden geçmeğe

Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ı sâdikâne sevmeyenlerin eline ruhsat vermez!" buyurmuştu, dedi.

17. Resûl-i Ekrem -sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem- Hazretleri buyurmuşlardır:

أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِ الْبَابَ

"Ben ilmin şehriyim, İmam Ali de kapısıdır. İlmî isteyen kapısına müracaat etsin."

Bu hadîs-i şerif İmâm Ali Hazretlerinin ulûm-i diniyede olan hazz-ı vâfirini isbat ediyor. Mesâil-i diniyyeden bir mesele için Hazret-i Muaviye'ye müracaat olduğunda:

İmam Ali Hazretlerine müracaat ediniz; zira benden âlimdir, cevabını verirdi.

ذِكْرُ عَلِيٍّ عِبَادَةً

18. *"İmam-ı Ali Hazretlerinin fezailini ve menakıbını zikrelemek yahud hakkında -radiyallahu anh- demek ibâdetdir."*⁵⁶

"Esmâullah'ın mâ-dası ile zikrolunmaz" diye itiraz olunmasın. Zira:

ذِكْرُ الصَّالِحِينَ كَفَّارَةٌ. تَنْزِيلُ الرَّحْمَةِ عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ

"Salihleri anmak günahlara keffaretdir." "Sâlihlerin anıldığı yere yahud salihler anıldığı zaman rahmet nüzul eder" hadisleri dahi bu mânâyı teyid eder.

56. el-Câmiu's- Sağır.

عَلِيٌّ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي

19. "İmâm Ali'nin bana olan nisbeti, Harun'un Mûsâ Aleyhisselam'a olan nisbeti gibidir. Şu kadar ki benden sonra peygamber gelmeyecektir."

Bu hadîs-i Şerif'den anlaşılan nisbet-i nübüvvet ve yahud kendinden sonra intikal-i hilâfet değildir. Zira Hârûn -aleyhisselam- Mûsâ -aleyhisselâm-'dan önce dâr-ı ukbâya teşrif buyurmuşlardır. Belki maksad-ı risaletpenahileri, Tebûk Gazası'na teşriflerinde İmâm Ali Hazretlerini istihlaf buyurdıkları mânâdır.

عُنْوَانُ صَحِيفَةِ الْمُؤْمِنِ حُبُّ عَلِيٍّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ

20. "Mü'minin sahîfe-i âmâlinin alâmeti, İmâm Ali Hazretlerinin muhabbetidir."⁵⁷

مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَ عَلِيًّا فَقَدْ أَبْغَضَنِي

21. "Bir kimse Ali'yi severse beni sevmiş olur ve Ali'ye buğzeden bana buğzetzmiş olur"⁵⁸

حُبُّ عَلِيٍّ حَسَنَةٌ لَا تَضُرُّ مَعَهَا سَيِّئَةٌ

22. "İmâm Ali Hazretlerinin muhabbeti öyle bir güzel şeydir ki, onun sahibine günah zarar vermez.⁵⁹ yani günah işlemez, ki zarar versin. Binaenaleyh ahkâm-ı şer'iyye hilâfına hareket edenlerde biliniz ki İmâm-ı Müşarunileyh'in muhabbeti yoktur."

59. Menâvî.

57. el-Câmiu's- Sağır.

58. Menâvî.

عَادَى اللّٰهُ مَنْ عَادَى عَلِيًّا

"İmam Ali Hazretlerine adâvet eden kimseye Cenab-ı Hak adüv olsun. Lakin ictihâd üzerine olan ihtilâf-ı ashâba adâvet olunmaz."

عَلِيٌّ وَشِيعَتُهُ هُمُ الْفَائِزُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

24. "İmâm-i Ali Hazretleriyle kavlen ve fiilen etbâ ve ensârı olanlar yevm-i kıyamette fâiz ü ihsân-ı ilâhiye mazhar olanlardır."

النَّظَرُ إِلَى وَجْهِ عَلِيٍّ عِبَادَةٌ

25. "İmam Ali Hazretlerinin vech-i şeriflerine bakmak ibadet makamına kâimdir."⁶⁰

26. **Sehi İbn-i Sa'd** -radiyallahu anh- Hazretleri der ki: Bir gün Resûl-i Ekrem -sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem- Efendimiz Hazretleri kerîme-i risâlet-penâhîleri Hazret-i Fâtımat'üz-Zehra -radiyallahu anha'nın hâne-i seadetine teşrif buyurdıklarında, dâmâd-ı nübüvvet-penâhîleri Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh- Hazretlerini bulamadıklarından:

- Kızım Fâtıma, amca-zaden nerede? diye soru bu yurdular. Hazret-i Fâtımat'üz-Zehra -radiyallahu anha- da:

- Bilmem, aramızda azıcık bir şey oldu ondan dola-

60. Menâvî.

yı biraz bize küstü, çıktı gitti. Ne tarafa gitdiğini bilmiyorum, diye cevap verdi.

Efendimiz hadisin ravisi Sehl -radiyallahu anh-'e hitâben:

- "Yâ Sehl! Şimdi git, Ali nerededir, ara bul, sor da bana haber ver" diye emretti. Sehl Hazretleri huzûr-ı Risâletpenâhiye gelip:

- Yâ Rasûlallah! Ali, Mescid-i Şerif'te yatmaktadır, diye arzyledi.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem -sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem- Hazretleri Mescid-i Şerif'i teşrifle Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'i ridâ ve cübbe-i seâdetlerinin bir tarafı toz toprağa karışmış olduğu halde yatmakta iken buldu ve:

قُمْ يَا أَبَاتُرَابٍ قُمْ يَا أَبَا تُرَابٍ

- "Ey toprak babası kalk, ey toprak babası kalk, gidelim hânemize" buyurdular.

Sonra Hazret-i Ali -radiyallahu anh- fermân-ı risâletpenâhiye imtisâlen hâne-i seâdetlerini teşrif buyurdular. Ve Hazret-i Fâtıma -radiyallahu anhâ-'yı karîrul-ayn kıldılar.

Bu hadîs-i şeriften, fukarâdan başka ağniya için de cami ve mescidlerde yatmak ve uzanmak; bir kimseyi bir nevi bir münasebet ile lakab ile künyelemek gibi mahlas ile taltifin caiz olduğu istinbat olunmuştur. Zira Resûl-i Ekrem -sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem- Haz-

retleri, Hazret-i Ali'nin ridâ-yı seâdetlerine toz-toprak bulaşmış olduğunu müşahede buyurdukda onu "Ebû Tûrâb" künyesiyle taltif buyurdular.

Hatta sonraları Hazret-i Ali nezdinde en ziyade memnuniyyet ve mahzuziyyeti mücib olan mahlas ve künye "Ebû Tûrâb" künye-i şerîfeleriydi.

27. **Hazret-i Ali** -kerremellahu vecheh- Hazret-i Fâtîma -radiyallahu anhâ-'nın el değirmenini bizzat kendisi çevirerek, elleri kabardığından şikayetle esirlerden bir hizmetçi cariye, bir köle istemek üzere Rasûlullah -sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem- Hazretlerine vardıysa da -sallallahu teâlâ aleyhi ve selle- Hazretlerini hâne-i seâdetlerinde bulamadı. Fakat Hazret-i Âişe -radiyallahu anhâ-yı bulup maksadını ona söyledi. Hazret-i Âişe de, Rasûlullah -sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem-'e, hâne-i seâdetlerine geldiğinde Ali'nin kendisinden bir hizmetçi talebi için geldiğini arzyledi.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem- Hazretleri bizzat kendisi geldi. Hazret-i Ali ile Hazret-i Fatîma yatmışlardı. Hazret-i Ali hemen yatağından kalkmak için davrandı ise de Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona ve Fâtîma'ya:

- "Yerinizde durunuz, yani yatağınızdan kalkmayınız" buyurdu.

Sonra sallallahu aleyhi ve sellem- Hazretleri ikisinin arasına oturdu. Ve her ikisine hitâben:

- "Sizin benden istediğiniz şeyden daha hayırlı bir

şeyi size tâlim edeyim mi? Siz her ikiniz yatağınıza girdikten sonra 33 (otuz üç kerre) Allahu Ekber, 33 (otuz üç kerre) Sübhanellah , ve 33 (otuz üç kerre) Elhamdü-lillah, dersiniz. İşte bu sizin ikiniz için hizmetçiden daha hayırlıdır” buyurdu.⁶¹

عَلِيٌّ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

28. “Ali dünyada ve ahiretde benim kardeşimdir.”

29. Enes bin Malik -radiyallahu anh-'den mervidir ki:

Bir gün Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'i Mescid'de cemî sahabe ihâta edip oturmuştu. Nâgâh İmam Ali -radiyallahu anh- içeriye girdi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz sahâbenin yüzüne kim yer verir diye baktı. Ebû Bekir -radiyallahu anh- Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sağ yanına oturmuşdu. Yerinden ayrılıp Fahr-i Kâinat ile kendi arasında yer verip İmam Ali -radiyallahu anh- oturunca gördüm ki Şefî-ı yevmi'l-arasât -sallallahu aleyhi ve sellem-'in mübarek vechinde sürur hâli müşahede olunup Ebu Bekir -radiyallahu anh-'e teveccüh edip buyurdular ki:

- “Yâ Ebâ Bekir! Fazilet sahibinin kadr ü kıymetini ancak fazilet sahibi bilir.”⁶²

61. M. Cemal Öğüt, Fâtmetü'z-Zehrâ, 45.

62. Mevâhib-i Ledüniyye, 309.

30. **İbn-i Abbâs** -radiyallahu anh- rivâyet eder ki:

Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurmuşlardır ki: *Kiyâmet günü cennet develerinden bir deveye Ali -radiyallahu anh- binerek gelir, mahşer halkından onu her gören:*

- "Bu zat bir Nebiyy-i mürsel mi yoksa melek-i mukarreb mi? diye tereddüde olurlar. Kendisi Liva'ül Hamd'i elinde tutup yüksek sesle:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

söyler. Bu esnâda kibel-i Arş'dan şöyle bir nidâ gelir:

- "Bu zat ne nebîyy-i mürseldir, ne de melek-i mukarrebdir. Lakin Esedullahi'l-Galib Ali bin Ebi Talib'dir."

31. **Ebû Hüreyre** -radiyallahu anh-'den mervidir ki:

Bir gün Fahr-i Kâinat -sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzûr-ı şeriflerine vardım. Meğer önlerinde bir tabak içinde hurma varmış. Mübârek avucuyla bana verdiler, saydım yetmişüç hurma geldi. Sonra İmam Ali'nin meclisine vardım. Aynıyla onların önünde bir tabak hurma. Yüzüme bakıp tebessümle bir avuç hurma da o verdi. Bunu da saydım, yetmişüç geldi. Habib-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Hazretlerine geldim. Bu teaccübümü söyledim. Buyurdular:

- "Yâ Ebâ Hüreyre! Bilmez misin ki Ali'nin eli benim elimle adalette beraberdir."

32. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Hazret-i Ali -radiyallahu anh-'in çok yememesinin hikmetini sordular. Resûl-i Ekrem cevabında:

- *"Ali'nin kuvve-i kudsiyyesi vardır. Açlığı bilmez"* buyurdular.

Bilhassa gazâlarda nice günler bir şey yemez, düşmanlarla harb ederdi. Açlık hatırına gelmezdi. İçi kuvve-i kudsiyye ile tamamen doluydu. Bütün gazalarda bulundu. Bir kaleyi almakta zorluk çekilse veya düşman galib gelmeye yüz tutsa, Resûl-i Ekrem Hazret-i Ali'ye sancağı verir:

- *"Yâ Ali! Bu fetih senindir. Seni Allah Teâlâ'ya ısmarladım. Muzafferiyyetini bekliyorum"* buyurarak gönderirdi. Hazret-i Ali -radiyallahu anh- kafirlere karşı zafer kazanıp, kaleler fethederdi.

33. - *"Yâ Ali! Senin bana yakınlığın, Hârûn peygamberin Mûsâ Peygambere olan yakınlığı gibidir, ancak benden sonra peygamber gelmeyecektir. Sana vasiyyetler edeceğim. Dinlersen şükredenlerden olur ve şehadete erersin. Allah Teâlâ seni kıyâmet günü âlim ve fakih olarak haşreder"* buyurdu ve devam etti:

✓ **Yâ Ali! Mü'minin üç alâmeti vardır:**

- 1- Namaz kılmak,
- 2- Oruç tutmak,
- 3- Sadaka vermek.

✓ **Münafıkta** da üç alâmet olur:

1- Herkesin yanında namaz kılariken rükû, secde ve diğer rükûnleri tam olarak yapar, yalnız kılariken bunların hiç birine dikkat etmez.

2- Kendisini medhettikleri zaman işlerini seve seve zevkle yapar.

3- Allah Teâlâ Hazretlerini başkalarının yanında zikredip yalnız kalınca unuttur.

✓ **Münâfıkta** üç alâmet daha bulunur:

1- Söylediği zaman yalan söyler,

2- Verdiği sözde durmaz,

3- Emanete hıyanet eder.

✓ **Yâ Ali! Zâlimde** de üç alâmet bulunur:

1- Kendisinden aşağı olanlara baskı yapar,

2- Gücü yetse başkalarının malını zorla alır.

3- Nereden yiyip nereden giyeceğini hiç incelemez, üzülmez.

✓ **Kıskançlarda** da üç husûsiyet vardır:

1- Herkesin yanında, o kimseye yaltaklanır.

2- Herkesin arkasından gıybet eder.

3- Musibete düşen kimselere sevinir.

✓ **Yâ Ali! Tenbellerde** de üç alâmet vardır:

- 1- Allah Teâlâ'ya yaptığı taatinde tenbellik eder.
- 2- Kusurlu amel eder, yaptığı da boşa gider.
- 3- Namazı geciktirir, hatta vaktini de geçirir.

✓ **Tevbe eden kimsenin** de üç alâmeti vardır:

- 1- Haramlardan sakınır,
- 2- İlim öğrenmeğe hırslı olur.
- 3- Göğüsten çıkan sütün tekrar girme ihtimali olmadığı gibi, tevbe ettiği günaha bir daha dönmez.

✓ **Yâ Ali! Akıllı kimsede** de üç alâmet bulunur:

- 1- Dünyayı aşağı görür.
- 2- Cefalara tahammül eder.
- 3- Sıkıntı, musibet geldiği zamanlarda sabreder.

✓ **Sabırlı kimsenin** de üç alâmeti vardır:

- 1- Kendisini ziyaret etmeyenleri kendisi ziyaret eder, sıla-i rahm yapar,
- 2- Kendisini mahrum edenlere bağışta bulunur.
- 3- Kendisine zulmedene karşı durmaz.

✓ **Ahmak kimsenin** de üç nişânı vardır:

- 1- Allah Teâlâ'nın emirlerinde, farzlarında tenbellik eder.
- 2- Abes sözleri çok söyler.
- 3- Allah Teala'nın mahluklarına çok eziyyet verir.

✓ **Yâ Ali! iyi bahtlı olan kimselerin** de üç vasfı vardır:

- 1- Yediği helaldir.
- 2- Kendi şehrinde ilim meclisinde bulunur.
- 3- Beş vakit namazı cemaatle kılar.

✓ **Bedbaht olanın** da üç belirtisi vardır.

- 1- Yediği haramdır.
- 2- İlimden uzak olur.
- 3- Namazı özürsüz yalnız kılar.

✓ **İyi işli kimselerin** de üç alâmeti vardır:

- 1- Allah Teâlâ'nın taatinde acele eder.
- 2- Haram ettiklerinden sakınır.
- 3- Kendisine kötülük eden kimseye iyilik eder.

✓ **Yâ Ali! Kötü işli olanın** da üç alâmeti vardır:

- 1- Allah Teâlâ'nın emirlerini yapmaktan gevşek davranır.
- 2- Herkese zararı dokunur.
- 3- Kendisine iyilik edene kötülükde bulunur.

✓ **Salih kimsede** üç haslet bulunur:

- 1- Allah Teâlâ Hazretleri ile iyi amel işlemek üzere sulh eder.

2- İlimiyle dini kuvvetlendirir.

3- Kendisi için istediğini başkaları için de ister.

✓ **Yâ Ali! Muttaki kimsenin** de üç alameti vardır:

1- Kötülerle beraber bulunmaktan kaçınır.

2- Yalan söylemekten sakınır.

3- Harama düşmek korkusuyla helalde de ihtiyatlı olur.

✓ **Günahkârın** da üç alâmeti olur:

1- İşlerinde yanılır, hata eder.

2- Oyun ve çalgı ile meşgul olur.

-3- Unutkan olur.

✓ **Yâ Ali! Kara kalbli olan kimsenin** de üç nişanı vardır:

1- Zayıflara acımaz.

2- Az şeye kanaat etmez.

3- Vaaz ve nasihat ona tesir etmez.

✓ **Sâdık olan kimselerin** de üç hasleti vardır:

1- Yaptığı ibadetini gizler,

2- Mübtela olduğu müsibeti gizler.

3- Verdiği sözü yerine getirir.

✓ **Fâsıkta** da üç alâmet bulunur:

- 1- Fitne ve fesadı sever.
- 2- Halkın hastalık ve musibetini ister.
- 3- İyi amelden kaçır.

✓ **Süflilerin**, aşağı kimselerin de üç hali vardır:

- 1- Akrabasını azarlar,
- 2- Komşularını incitir,
- 3- Günah işlemeyi sever.

✓ **Yâ Ali! Hak Teâlâ'nın reddettiği kimsenin** de üç alâmeti vardır:

- 1- Çok yalan söyler, yalan yere çok yemin eder.
- 2- Halka sıkıntı verir.
- 3- İşlerini başkalarına yükler.

✓ **Âbid olanın** da üç nişanı vardır:

- 1- Allah Teâlâ'ya olan tazimi sebebiyle kendini zedeli, aşağı tutar.
- 2- Şehvetini, arzularını terkeder.
- 3- Allah Teâlâ'nın rızası için huzurunda çok durmayı adet edinir.

✓ **Yâ Ali! Muhlis olanın** da üç hasleti vardır:

- 1- Gücü yeterse afveder.

2- Malının zekatını verir.

3- Sadaka vermeyi sever.

✓ **Bahil, cimri olanların** da üç alâmeti vardır:

1- Açlıktan korkar.

2- Bir şey isteyen dilenciden korkar.

3- Kendisine iyilik eden kimseye, içindekinin hııafına dili ile hayır söyler.

✓ **Yâ Ali! Sabırlı olanın** üç alameti vardır:

1- İbâdetlere sabreder.

2- Günahlarını terketmeye sabreder.

3- Allah Teâlâ'nın kazalarına sabreder.

✓ **Fâcir olanın** üç alâmeti vardır:

1- Yemin etmekle öğünür.

2- Kadınları aldatır.

3- Çok bühtan, iftira eder.

✓ **Yâ Ali! Seni sevenlerin** üç nişânı vardır:

1- Malını sana feda eder.

2- Canını senin için feda eder.

3- Senin sırrını gizli tutar.

✓ **Kâfirin de üç alâmeti vardır:**

1- Hak Teâlâ'nın dininden şüphe eder.

2- Hak Teâlâ'nın sevdiklerine düşmanlık eder.

3- Taat ve ibâdetten gafil olur.

✓ **Rahmetten uzak olan** kulun da üç nişanı vardır:

1- Allah Teâlâ'nın mekrinden emin olur.

2- Rahmetinden ümitsiz olur.

3- Hak Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefet etmeyi kendine âdet eder.

✓ **Ya Ali! Afvedilmiş kulun** üç alâmeti vardır:

1- Allah Teâlâ'nın azabından korkar.

2- Mekrinden çekinir,

3- Sırf Allah için vaaz ve nasihatlardan titrer.

✓ **Yâ Ali!** Allah Teâlâ'nın dergahında, insanların en iyisi herkese menfaati olandır. En kötüsü kinli, gammaz ve kötü işli olandır. Allah Teâlâ'nın en sevdiği kimse ömrü uzun, ameli iyi olandır. En çok buğz ettiği kimse, dıştan iyi görünüp, içi bozuk olandır. Zâhiri salah ile süslü, bîatını günah ile doludur.

✓ **Yâ Ali!** Bundan daha kötüsü şerrinden kurtulmak için kendisine ikram olunan kimsedir. Bundan daha kötüsü, zenginlere ikram edip, fakirleri aşağı tutandır. Zenginlere çeşitli renkli nimetlerle cömertlik eder. Fakir- lere bir parça ekmek vermez. Bundan daha beteri, yalnız başına yiyip, kimseye birşey vermeyendir. Bundan daha kötüsü, bir müslüman kardeşine dostluk gösterip, sonra onu felakete sürükleyen kimsedir.

✓ **Yâ Ali! Üstünlük, günahları terketmektir.** Allah Teâlâ Hazretlerinden korkmanın alâmeti, haramlardan sakınmaktır. Doğru söyleyen kimsenin alâmeti, doğru söylemeyi adet edinmektir.

✓ **Yâ Ali! Beş şey gönlü öldürür:**

- 1- Çok yemek,
- 2- Çok uyumak,
- 3- Çok konuşmak,
- 4- Çok gülmek,

5- Rızık için çok endişe etmek. Haram yemek imanı sürer, kalbi karartır.

✓ **Beş şey kalbi karartır.** Kalbin siyahlığı çok fazla olunca da küfre gidebilir. Bunlar:

- 1- Günah üzerine günah işlemek.
- 2- Tok iken yemek.
- 3- Zulümle mal yığmak.
- 4- Namazı tehir etmek.
- 5- Sol eliyle yemek ve içmektir.

✓ **Beş şey kalbi parlatır:**

- 1- İhlâs sûresini çok okumak.
- 2- Az yemek.
- 3- İlim meclisinde bulunmak.

4- Az pişmiş ekmeği yemek.

5- Gece namazı kılmak.

✓ **Yâ Ali! Beş nesne kalbi aydınlatır, karanlığı giderir:**

1- İlim meclisinde bulunmak.

2- Yetimlerin başını sıvazlamak.

3- Seher vaktinde çok istiğfar etmek.

4- Az yemek.

5- Çok oruç tutmak.

✓ **Beş şey gözün nurunu artırır:**

1- Kâbe-i Muazzama'ya bakmak.

2- Kur'an-ı Kerim'e bakmak.

3- Anne ve babanın yüzüne bakmak.

4- Âlim yüzüne bakmak.

5- Akar suya bakmak.

✓ **Yâ Ali! Cennet kapısında gördüm. "Nefsinin he-vâsına, arzularına muhalefet edenlerin yeri cennet olur," yazılıydı. Cehennem: - "Yâ Rabbi! Beni niçin yarattın" diye sordu. Allah Teâlâ: "Cimri ve kibirliler için yarattım" buyurdu. Cehennem: - "Yâ Rabbi! Elbette ben onlar içinim" dedi.**

✓ **Yâ Ali! Allah Teâlâ'nın rızâsı, ana babanın rızâsında, gazabı yine onların gazabındadır.**

✓ Yâ Ali! Komşuna kâfir de olsa ikram et. Yine kâfir de olsa misafirine ikram et, annene babana, kâfir olsalar da ikram et. Kâfir de olsa dilenciye reddetme. Şüpheli şeyleri yiyenin dini örtülü, kalbi kara olur. Haram yiyenin kalbi ölür, dini köhne olur. Yakîni zaif olur. Duası perdelenmiş olur. İbadeti az olur.

- Yâ Ali! Bir mücrim, günahkâr kul felâketine sebep olacak şeye duâ etse, Allah Teâlâ meleklerine:

- Bunun istediklerini verip, sesini kesin. Bunun helâki, felâketi istediği şeydedir, buyurur. Allah Teâlâ bir kuluna gazab edince ona haram mal nasib eder. Gazabı artınca ona bir şeytan musallat eder. Şeytan o kulu dünya işleriyle meşgul eder, dünyadaki işleri kolay olur, dinden uzaklaşır. Sonra da bu kul "Allah Teâlâ gafûr ve rahîmdir" der.

✓ Yâ Ali! Allah Teâlâ bir kulunu severse, o kulun duasını geciktirir. Melekler: - "Yâ Rabbi! Bu mü'min kulunun duasını kabul buyur" derler. Allah Teâlâ:

- "Benim kulumu bırakın. Siz ona benden çok mu acıyorsunuz? Ben onun dua ve tazarrû etmesini seviyorum. Ben alîm ve habîrim" buyurur.

✓ Yâ Ali! Bir kimseye ölüm halleri geldiğinde, âzâları birbirine selam verir. Esselamü aleyke ben öldüm. Sen de öleceksin derler. Böylece ak tüyü kara tüyüne, ben öldüm yani ağardım. Sen de öleceksin der.

✓ Yâ Ali! Her yeni gün gelince, ey insanoğlu ben senin yeni gününüm. Senin üzerine şahidim, der. Her gece de insanoğluna böyle söyler. O halde gün ve ge-

ce ile sohbeti iyi et. Allah Teâlâ'nın fazlından helali iste. Helal istemek her mü'mine farzdır. Abdest aldıktan sonra Kadir Sûresi'ni oku. Allah Teâlâ sana elli yıllık ibâdet sevabı verir. Ayaklarını yıkadıktan sonra bana on kerre salavat getiren kimsenin üzüntüsünü Allah Teâlâ gidererek onu ferahlandırır. Duâlarını kabul eder.

✓ Yâ Ali! Fecir ağarmadan önce ve gün doğmadan önce Allah Teâlâ'yı zikredenlerin günahı gökteki yıldızlar sayısınca da olsa, cehennemde azab görmelerine Hak Teâlâ razı olmaz.

✓ Yâ Ali! Sabah namazını kılınca, güneş doğup yükselinceye kadar yerinde otur. Sonra iki rekat namaz kılarınsın, Hak Teâlâ sana bir hac ve umre sevabı ve bir köle âzâd etme sevâbı ve Allah yolunda bin altın sadaka vermiş sevâbı verir.

✓ Yâ Ali! Hazaarda ve seferde Duhâ namazına devam et. Kıyâmet günü cennetin şerefeleri üzerinden: "Duhâ namazını kılanlar nerededir? Cennete, Duhâ kâpısından selâmet ve emniyyet ile girsinler!" diye nidâ edilir. Allah Teâlâ bütün peygamberlerine duhâ namazı kılmalarını emir buyurmuştur.

✓ Yâ Ali! Cuma günü gusleden kimsenin öbür cumaya kadar olan günahlarını Allah Teâlâ afveder. O kimsenin kabrinde nûr, mizanında ağırlık olur. Kullanın Hak Teâlâ'ya en sevgili olanı, secdede: - "Yâ Rabbi! Ben nefsimi zulmettim. Beni afvet. Zîrâ günahları ancak sen afvedersin" diyen kimsedir.

✓ Yâ Ali! İçki için ile dostluk etme, o melûndur. Zekâtını vermeyen kimse ile de arkadaşlık etme. O, Allah

Teâlâ'nın düşmanıdır. Fâiz yiyenler ile de arkadaşlık etme. Zîrâ, onlar hakkında Allah Teâlâ: **"Eğer böyle yapmazsan Allah'a ve Peygamberine karşı harbe girmiş olduğunuzu bilin,"** buyurur.⁶³

✓ Yâ Ali! Kur'an-ı Kerîm okurken ve duâ ederken sesini çok yükseltme. Namaz vakti gelince, hemen kıl. Geciktirirsen şeytan seni meşgul eder. Bunun gibi bir hayırlı işe niyyet ettiğin zamân hemen yap, yoksa şeytân seni o hayırlı işten meneder.

✓ - Yâ Ali! Bir işçi tutub çalıştırarak, ücretini tam vermeyenlerin amellerini, Allah Teâlâ mahveder. Kıyâmet günün de, ben onun hasmı olurum.

✓ Cebrâil -aleyhisselâm insanoğlu olsaydım da yedi şeyi yapsaydım, demiştir:

1- Beş vakit namazı cemâatle kılsaydım.

2- Âlimler ile berâber bulunsaydım.

3- Hastaları sorsaydım.

4- Cenâze namazı kılsaydım.

5- Su dağıtsaydım.

6- İki dargını barıştırsaydım.

7- Yetimlere şefkat etseydım. Yâ Ali! Sen de bunları yapmaya hırslı ol.

✓ Yâ Ali! Bir yetim ağlayınca Arş-ı Mecîd titrer. Allah Teâlâ:

- Yâ Cebrâil! Bu yetimi ağlatanın cehennemde yerini bul, ben de onu ağlatayım. O yetimi güldürenin, sevindirenin cennette yerini genişlet. Ben de onu sevindirip, güldüreyim, buyurur.

✓ Yâ Ali! Hak Teâlâ insanoğlunun bedeninde dil-den iyi bir şey yaratmamıştır. Onunla cennete girilir. Aynı zamanda dil ile cehenneme de girilir. Dil bir yırtıcı hayvan gibidir. Onu bir zindana koymak lazımdır.

✓ Yâ Ali! Her ayın önüçüncü, ondördüncü ve onbeşinci günleri olan eyyam-ı bıyz'de oruç tutmaya devam et. Hak Teâlâ bu günlerde oruç tutanın yüzlerini beyaz eder. O yıl tamamen oruç tutmuş gibi olur.

✓ Yâ Ali! İlimsiz ibâdet edenin zararı fâidesinden çok olur. Bu, sahrada kendisine bir yol gösterici olmayan a'mâyâ benzer. Döner dolaşır, sonunda kendisini bir dikenlik yerde bulur.

✓ Yâ Ali! Benim üzerime her gün yüz kere salavât-ı şerife getiren kimseye, günahları kebîre olsa dahi şefaât etmem vâcib olur.

✓ Yâ Ali! Bir koyun sağacak kadar da olsa, gece namazı kılmak, gündüz kılınan bin rekat namazdan daha efdâldir. Gece namazı kılanların yüzleri gündüzün herkesden güzel olur.

✓ Yâ Ali! Hiçbir müslümana lânet etme. Hatta hiç bir canlıya lânet etme ki, lânet sana geri döner. Allah Teâlâ'nın nimetlerine şükreden, belâlarına sabreden ve günahlarına istiğfar eden kimse istediği kapıdan cennete girer.

✓ Yâ Ali! Dünyâyı başkasına ihtiyâcı olmayacak kadar isteyen, Sırat köprüsünden yıldırım gibi geçer. Allah Teâlâ ondan râzı olur. Haramdan mal toplamak için dünyayı isteyen Allah Teâlâ'yı gazablı bulur. Bir müslümana iyi düşünce hulûs-ı kalb ile yemek veren kimseye Allah Teâlâ bin sevâb verir ve bin günahını siler. Mazlûmun inkisârından, kalbinin kırılmasından çok sakın. Kâfir de olsa Hak Teâlâ mazlûmun duâsını kabûl eder.

✓ Yâ Ali! Borcun az olsun! Borç din harâblığıdır. Borçlu, gündüz zelif, gece gamlı, düşünceli olur. Cuma gecesi *Bakara sûresini* okuyan kimseye yer ile gökler nûr ile dolar. *Duhân Sûresi*'ni okuyan kimsenin işlediği ve işleyeceği günahlar afv olur. Yatacağı zaman "*Ve's-Semâ'i ve't-Târik*" sûresini okuyan yıldızlar sayısınca sevaba kavuşur.

✓ Yâ Ali! *İhlâs* sûresini çok oku. Bu sûre Kur'an-ı Kerîm'in nûrudur. Bir harfinde bin bereket ve bin rahmet bulunan *Âyetü'l-Kürsî*'yi de çok oku. Dünya ve âhiret şerrinden sana koruyucudur. *Haşr Sûresi*'ni de çok oku.

✓ Yâ Ali! Ümmetimden yedi kimse cennete muhakak girerler:

- 1- Tevbe eden genç,
- 2- Sadakayı gizli veren kimse,
- 3- Haramlardan kaçınan ve Duhâ namazını kılan kimse,
- 4- Malı gitse bile cemaatle bir vakit namazını kaçırmaya râzı olmayan kimse,

5- Allah Teâlâ'nın korkusundan gözleri yaşla dolan kimse,

6- Âlimler ile berâber bulunan kimse.

7- Allah için bir mümini seven ve ikram eden kimse.

✓ Yâ Ali! Kırk gün geçtiği halde bir ilim meclisine gitmeyen kimsenin kalbi kararır, büyük günah işler. Çünkü kalb ilimle yaşar. İlimsiz ibadet olmaz. Verâ sâhibi olmayan yani haramlardan ve şüpheli şeylerden sakınmayan, günah işlemesine mânî olamayan kimsenin yerin altında durması, üstünde durmasından iyidir. Yâni o kimsede îmânın bulunduğu belli olmadığından kabirde durması daha iyidir. Bir şeyi pişirince, iyi pişir. Yerken çok çiğne!

✓ Yâ Ali! Yağmur yağdığı zaman, kâfirler ile cenkettiğin zaman, Kur'an-ı Kerim okurken ve farz namazlardan sonra duâ et. Cehennemde, Kur'an-ı Kerim okuyup, âlim oldukları halde, âmil olmayanların başlarını öğüten, demirden bir değirmen vardır.

✓ Yâ Ali! Hak ile hükmet. Allah Teâlâ'nın huzûrun-da, zulm ile hükmedenler için azabtan yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir vardır. Bu zincirin bir arşını, büyük bir dağa koysalar, yanar kül olur.

✓ Yâ Ali! Yakın zamanda ümmetinden Râfîzîler meydana çıkacaktır. Ashabıma söğen, dil uzatan kimselerin boynunu vur. Onlar, bu ümmetin yahûdisidir.

✓ Yâ Ali! Yoluculuğa veya harbe gideceğin zaman

Yâsin Sûresini ve on defa *Kadr Suresini* oku. Hak Te-âlâ düşman şerrinden korur.

✓ *Yâ Ali!* Sana bir musibet geldiğinde: - "Ya Rabbi! Senden Resûlün ve Resûlünün akrabası için istiyorum. Beni ancak sen kurtarırsın" diye söyle. Hazret-i Ali -kerremellahu vecheh-:

- *Yâ Rasûlallah!* Senin akrababan kimdir? diye sordu. Resûl-i Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- "*Her takî ve nakî yani harâmlardan sakınan temiz müslümanlar benim akrabamdır*", buyurdu.⁶⁴

أَحَبُّ أَهْلِي إِلَى فَاطِمَةَ

"*Ehl-i beyt'im meyânında en ziyâde sevdiğim Fâtima'dır.*"

فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِنِّي فَمَنْ أَبْغَضَهَا أَبْغَضَنِي

"*Fâtımatüz-Zehra benden bir cüz'dür. Onu gazablandırır beni gazablandırmış olur.*"

فَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا مَرْيَمُ

"*Hazret-i Meryem müstesnâ olduğu halde Fâtimate-tüz-Zehra cennet kadınlarının seyyidesidir.*"

HUTBE VE SÖZLERİNDEN

*A*li -radiyallahu anı- halife seçildiği zaman ilk konuşmasını yaptı. Allah'a hamd ü senâdan sonra şöyle dedi:

"Aziz ve Celil olan Allah, içinde hayır ve şerri beyan ettiği, doğru yolu gösteren kitabı (Kur'ân'ı) indirdi. Onun için hayırlı olanı yapın, şerri bırakın. Noksan sıfatlardan münezzeğ olan Allah'ın emrettiği farzları yapınız ki, Allah sizi cennete koysun.

Allah haramları açıkça bildirmiş, müslümanların haklarını gayr-ı müslimlerin hepsinin haklarından üstün kılmış, müslümanları samimiyet tevhid inancı ile birbirlerine bağlamıştır. Müslüman, hakkı yerine getirmenin dışında, elinden ve dilinden kimseye zarar gelmemendir. Hak ettiği cezanın dışında müslümana eziyet edilemez.

Umumun menfaati için çalışınız. Bilhassa ölüm için hazırlanınız. Görüyorsunuz ki herkes ölüyor. Ölüm sizinde peşinizde. Yükünüzü hafifletin (kendinizi dünyaya tamamen bağlamayın) ki, ahiretinizi kazanasınız. Ora-

ya kavuşasınız. Önce gidenler, gelecek olanları bekliyorlar.

Ülkeler ve kullar arasındaki muamelelerinizde Allah'a muhalefetten sakınınız. Çünkü sizler, ülkelerinizden ve hayvanlarınızdan bile sorumlusunuz. Aziz ve Celil olan Allah'a itaat ediniz. O'na âsi olmayınız. Bir işin hayırlı olduğuna kanaat getirdiğiniz zaman, onu yapınız. Şer kabul ettiğiniz şeyi de yapmayınız. Yeryüzünde az ve zayıf olduğunuz zamanları hatırlayınız."

Hazret-i Ali, bir konuşmasında îmân, amel ve zikir hakkında şunları söylemişti:

"Allah'a muhalefetten sakınınız. Kulu kurtaracak olan en üstün vesileler iman, Allah yolunda cihad, insanın tabiatında mevcut olan samimiyet, dinin direği olan namazı kılmak, Allah'ın farz kıldığı zekatı vermek, Allah'ın azabına karşı bir kalkan olan Ramazan orucunu tutmak, fakirliği gideren ve günahları döken haccı ifa etmek, serveti bollaştıran, ömrü uzatan ve dostların sevgisini kazandıran akrabayı ziyaret, hataları silen, Allah'ın gazabına mani olan gizli verilen sadaka ve fenâ bir şekilde zuhûr edecek ölüme engel olan ve korkudan koruyan iyiliktir.

Allah'ı devamlı zikrediniz. Çünkü zikirlerin en güzeli Allah'ı zikretmektir. Müttekîlere vâdedilenleri isteyiniz. Çünkü Allah'ın vâdi vaadlerin en doğrusudur. Peygamberinizin yolundan gidiniz, Çünkü o, yolların en efdalidir. Onun sünnetlerine uyun, çünkü onun sünnetleri yolların en şerefliisidir.

Allah'ın kitabını öğreniniz. Çünkü Allah'ın kitabı sözlerin en değerlisidir. Dini iyi anlayın, çünkü dini iyi anlamak kalpleri parlatır. Kur'an'ın nurundan şifa isteyin, çünkü o gönüllerdeki marazlara şifâdır. Kur'an'ı, hakkına riayet ederek okuyunuz, çünkü en güzel haberler ondadır. Kur'an okunduğu zaman dinleyiniz, konuşmayınız, umulur ki Allah size merhamet eder. Kur'an vasıtası ile doğru yolu bulduğunuzda öğrendiklerinizle hidayette daim olabilirsiniz.

İlimiyle amel etmeyen âlim, bilgisizliğinden dolayı doğru yolu bulamayan günahkar câhil gibidir. Bana göre, cehâleti içinde bocalayan câhile nisbetle ilmi ile amel etmeyen âlimin vebali daha büyük ve âlim daha perişandır. Her ikisi de mahvolmuş sapıklardır.”

Hazret-i Ali -radiyallahu anh- mev'ıza mahiyetindeki bir başka konuşmasında da şöyle buyurmuştu:

“Ey Allah'ın kulları! Size güzel misaller veren, ecelinizi tayin eden Allah'a muhalefetten sakınmanızı tavsiye ederim. Allah sizlere, istediğini dinleyebilen kulaklar, gören gözler ve gelecek olan çeşitli felaketleri sezen kalp vermiştir. Allah sizleri boş yere yaratmadı. Sizi başıboş olarak da bırakacak değil. O size güzel nimetler ikram etti, bol bol yardım etti. Sizin her yaptığınızı tescil ediyor. İyi ve kötü günlerinizde size yardım etti.

Ey Allah'ın kulları! Allah'a muhalefetten sakınınız! Yapacağınız işlerde azimli olunuz. İhtiyaç ve isteklerin son bulacağı ölüme iyi ameller yaparak hazırlanınız.

Çünkü dünya nimetleri geçicidir. Onun felaketlerinden emin olunamaz. Aldatıcıdır. Zayıf bir gölge ve yıkılmaya yüz tutmuş bir dayanaktır. Nimetleri yenilerini istiyerek çekip gider. Arzu ve emelleri yorarak helak eder.

Ey Allah'ın kulları! İbret alınması gerekenlerden hisse kapınız. Herşeyden ibret alınız. Korkunç haberlerden ders alınız. Öğütlerden istifade ediniz. Ölümün pençesine geçmek üzeresiniz! Toprak sizi bağrına basmak üzere Sûrun üfürülmesiyle korkunç tehlikeler sizin etrafınızı saracak. Kabirlerdeki çıkarılacak, mahşer yerine sevk edilecekler. Cebbâr olan Allah'ın denetimi altında hesaba çekileceksiniz. **Mahşer** yerine giderken, herkesin yanında onu oraya götürün biri ve yaptıklarına şahitlik edecek bir de şahit bulunacak. O gün Allah'ın nuru ile yer yanılır, amel defterleri ortaya konur, peygamberler ve şahitler huzûra getirilirler. Kimseye zulmedilmeden aralarında adâletle hükmedilir.

O gün ülkeler sarsılır, tellâllar bağırır. O gün kavuşmak günüdür. Gizli olan herşey açığa çıkar, güneş tutulur. İnsanlar ve onlarda hakları olan hayvanlar aynı yerde toplanırlar. Sırlar açığa çıkar, kötüler helâk olur, kalpler ürperir. Cehennemlik olanlara Allah tarafından helâk edici bir darbe ve feryat ettirici bir azap gelir. Cehennem hırslı, homurtulu, korkunç seslerle, hiddet ve tehdit savurarak karşılarına çıkarılır. Ateşleri yanar, suları kaynar, sıcaklığı vücutlara işler. Ebedî cehennemlik olanlar hiç çıkamazlar, onların pişmanlıklarının sonu yoktur, zincirleri de kırılmaz. Onların yanında kendilerine ateşin geldiğini, cehennemin yaklaştığını haber veren melekler vardır. Cehennemlikler Cemalullah'ı göre-

mezler, Allah'ın dostlarından ayrılarak cehenneme giderler.

Ey Allah'ın kulları! Alçak gönüllü, mütevâzî ve Allah korkusundan dünya değiştiren kullar gibi siz de Allah'a muhâlefetten sakınınız. Onlar sakındırıldıklarından çekinirler, korkarlar, iyiliği istemekte acele ederler, tehlikelerden kaçarak kurtulurlar. Onlar ahiret için iyi ameller yaparlar, azıklarını hazırlayarak giderler.

İntikam alıcı ve ileriye iyi gören olarak Allah kâfidir. Davacı ve delil olarak amel defterleri kifayet eder. İyiliklerin mükâfatı olarak cennet, kötülöklere karşı ceza olarak da cehennem kâfidir. Kendim için ve sizler için Allah'tan af dilerim.”

İbni Asakir'den: Hz. Ali bir konuşmasında Allah'a hamd ü senâdan sonra ölümü hatırlatarak şöyle dedi:

“Ey Allah'ın kulları! Vallahi ölümden kurtuluş yoktur. Önüne durursanız yakalar, kaçarsanız yetişir. Kurtuluş yoluna koşunuz! Acele edin! Acele edin! Arkanızda sizi hemen isteyen bir kabir var. Onun sıkmasından, karanlığından ve yalnızlığından korununuz. Kabir ya cehennem çukurlarından bir çukur, ya da cennet bahçelerinden bir bahçedir. O hergün üç defâ lisan-ı hal ile:

- “Ben karanlıklar eviyim! Ben yılan çıyan yuvasıyım! Ben yalnızlık diyarıyım!” der.

Dikkat edin! Ondan ötesi daha da kötüdür. Ateşinin ısısı yüksek, dibi derin ve zinetleri de demir kelepçelerdir. Bekçisi Zebânîdir. Cehennemın ötesinde ise mutte-

kiler için hazırlanmış, genişliği yer ve gökler kadar olan cennet vardır. Allah bizleri ve sizleri müttekilerden kıl-sın! Bizleri ve sizleri elem verici azaptan korusun.”

Hazret-i Ali, dünya hayatının fâniliği hakkında şun-ları söylüyordu:

“Ey Allah'ın kulları! Dünya hayatı sizi aldatmasın. Çünkü dünya, belalarla çevrili, fâniliği ile mâruf ve alda-tıcılığı ile mevsûf bir yerdir. Oradaki herşey yok olmaya mahkumdur. Dünyadakiler arasında devamlı bir müca-dèle ve el değiştirme vardır. Dünyadakiler dünyanın şerriden asla berî olamazlar. Bir bakarlar bolluk ve neş'e içindeler, bir de bakarlar ki, başlarına bir bela gel-miş, dünya onları aldatmış!

Dünya hayatı yerilmiştir, bolluğu sürekli değildir. Orada herkes hedeftir, dünya onları okları ile vurur, ölü-mü ile helak eder.

Ey Allah'ın kulları! Siz bu dünyadan göçüp giden-lerden farklı değilsiniz. Onlar sizden daha uzun ömürlü, daha kuvvetli, daha mamur beldelere ve daha ölmez eserlere sahip idiler. Birkaç nesil sonra sesleri sakinleş-ti ve tamamen duyulmaz oldu. Cesetleri çürüdü, yurtla-rı bomboş kaldı ve eserleri yok oldu. Onlar muhteşem saraylarını, konforlarını ve atlastan dokunmuş yatak yastıklarını, üzerleri taşlarla örtülü, toprak yığılı virane-lere, mezarlara değiştirdiler. Yerleri dar, sakinleri gariptir. Onlar orada yalnızların, kendi başının derdine düşenle-rin ve birbirleriyle samimi olmayanların arasındadırlar.

Evleri yakın ve duvar duvara oldukları halde komşular birbirlerini ziyaret etmiyorlar. Nasıl ziyâret etsinler ki, zaman onları öğüttü, taş ve topraklar da yedi. Hayattan sonra ölümü, refahtan sonra sıkıntıyı tattılar. Dostlarından ayrıldılar, toprağı mesken edindiler, dönüşü olmayan bir yolculuğa çıktılar.

Heyhât! Onların, ya rabbi beni tekrar dirilt, belki iyi ameller yapar ve bıraktıklarımı tamamlarım, demeleri sadece kendi laflarıdır. Onları arkalarında, tekrar diriltilecekleri güne kadar geri dönmelerine mânî olan engeller vardır.

Sizin de ölümler diyarına varmanız ve orada, yaptıklarınıza karşılık rehin olarak kalmanız yakındır. Sizi de kabir kucaklayacak. İşler bitince haliniz ne olur? Kabirdekiler diriltilir, gizli olanlar açığa çıkarılır, azametli bir hâkimin huzûrunda hesap için durdurulursunuz. Dünyada işlenen günahların korkusundan dolayı kalpler ürperir, örtü ve perdeleriniz yırtılır; ayıplarınız, sırlarınız ortaya çıkar. Orada herkes yaptığının karşılığını alır. Kötülük yapanlar yaptıkları ile cezalandırılır, iyilik yapanlar da iyilikle mükafatlandırılır.

Amel defterleri ortaya konur konmaz, günahkarların defterlerinde olanlardan korktuklarını görürsün. Onlar vah bize, eyvah bize! Bu defter nasıl olmuş da büyük küçük, birşey bırakmadan hepsini muhafaza etmişler. Yaptıkları herşeyi o defterde görürler. Rabbiniz hiç kimseye zulmetmez.

Allah, bizlere ve sizlere, kendi lutfuyla ebedi kalınacak cennete yerleştirenceye kadar kitabı ile (Kur'an'la)

amel etmeyi ve dostlarına uymayı nasip etsin. Şüphesiz Allah hamdetmeye ve övmeye en layıktır.”⁶⁵

Halk arasında Hazret-i Ali'ye izafe edilen pek çok söz vardır. Meselâ “Kalpten çıkan söz kalbe ulaşır, ağızdan çıkan söz kulağı aşamaz.” sözü bunlardan biridir.

Yine Hazret-i Ali'ye aid olduğu öne sürülen ve insanın hakikatini anlatan bir beyit pek mânidardır:

دَوِّ اُنْكَ فَيْكَ وَلَا تَشْعُرُ
وَدَاْعُكَ مِنْكَ وَمَا تُبْصِرُ
وَتَزْعُمُ اَنَّكَ حَيْرٌ صَغِيرٌ
وَفَيْكَ اَنْطَوَى الْعَالَمُ الْاَكْبَرُ

İlâcın sendedir de farkında olmazsın
Derdin de sendedir fakat ki, görmezsin
Sanırsın ki, sen sade küçük bir cirimsin.
Halbuki sende dürülmüş en büyük âlem.⁶⁶

65. Hayatü's-Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık) 5/1831-1845
66. Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 8/5936.

SON SÖZ **

*H*azret-i Ali -radiyallahu anh- Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'in amcazadesi olmak itibariyle kan bakımından; damadı olmak hasebiyle sıhriyet bakımından; İlk müslümanlardan olmak münasebetiyle îmân bakımından ona en yakın olan sahâbilerdendir. İlim ve irfânı, kahramanlık ve celâdeti, teslimiyet ve isabet-i re'yiyle temayüz etmiş bir sahâbî-i celildir.

Hazret-i Ali, gerek Hazret-i Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hâl-i hayâtında, gerek diğer halifeler devrinde ve gerekse kendisinin devr-i hilâfetinde büyük hizmetler görmüştür.

Peygamberimiz'in en müşkil anlarında yanında bulunmuş; genç yaşına rağmen ona büyük bir vakarla destek ve kuvvet olmuştur. Bütün Kureyş'in server-i âlem Efendimiz ile mücâdele ettiği ilk devirlerde can si-perâne fedâkârlıklar göstermiştir.

Kureyş'in Hazret-i Peygamber'in mübârek vücûdunu ortadan kaldırmayı plânladığı hicret gecesinde onun yatağına yatmakta tereddüt göstermemiş ve kendisine

verilen emanetleri büyük bir titizlikle korumuş ve sahiplerine teslim etmişti. Yorucu ve yıpratıcı bir hicret yolculuğundan sonra vasıl olduğu Peygamber şehri Medîne'de iltifat-ı Nebevî'ye mazhar olmuştu.

En müşkil ve en muhâtaralı gazâlarda en önde döğüşmüş hasımlarını çarçabuk tepelemesini bilmiş bir cengâverdir Hazret-i Ali.

Bedir'de Uhud'da, Hendek'te ve bilhassa Hayber'de Cenâb-ı Peygamber'in eli ve kolu olmuş, en büyük hizmeti îfâ etmiştir.

Zevce-i muhteremeleri Peygamber kızı Fatıma -radiyallahu anhâ- ile müşterek zühdî yaşayışları feragat ve fedâkârlıkları dâsitânî bir hâl almış ve İslâm tasavvufunda sembol olmuştur.

Hilafeti devrinde pek çok ibtilalar ve fitnelere karşılaşan Hazret-i Ali -radiyallahu anh- neticede şehîden Rabbına kavuşmuştur.

Cenâb-ı Mevlâ ahlâkı ile ahlâklanmayı cümlemize nasîb eylesin, şefâatine nail buyursun.

